

BOGLÁRKA NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ ÓVODA ÉS KONYHA

(Inárcs Széchenyi tér 1.)

PEDAGÓGIAI PROGRAM

Néphagyományőrző, természetközeli, családokkal együttműködő
óvodai program

Intézmény OM - azonosítója: 032997	Intézményvezető: ..... Maczák Jánosné
Legitimációs eljárás	
4/2017. (II. 01.) határozatszámom elfogadta: ..... Fajt Istvánné <i>nevelőtestület nevében</i> ..... Feketéné Kovács Henriett <i>alkalmazotti közösség nevében</i>	Véleménynyilvánítók: ..... <i>szülők közössége nevében</i>
4/2017. (II. 01.) határozatszámom jóváhagyta: ..... Maczák Jánosné <i>intézményvezető</i>	Egyetértését kinyilvánította/ ellenőrizte: ..... <i>fenntartó nevében</i>
PH.	
A dokumentum jellege: Nyilvános Megtalálható: http://boglarkaovoda.hu/	Érvényes: A kihirdetés napjától 2015.12.17. visszavonásig
Verziószám: 2/2017.	Készült: 4 eredeti példány

A BOGLÁRKA NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ ÓVODA PEDAGÓGIAI PROGRAMJA

**Néphagyományőrző, természetközeli, családokkal együttműködő
óvodai program**

*“A gyökerek persze nem látszanak,
de tudod azok tartják a fát.”*

(görög költő)

Módosítás éve: 2017.

Készítette a Boglárka Néphagyományőrző Óvoda nevelőtestülete

*"A sorstól az élet fenntartását kaptuk feladatul,
akár úgy, hogy az embereket tápláljuk,
akár úgy, hogy a jövőre új növény sarjad majd belőlünk.
Rövid az életünk, de nagyszerű a hivatás amit betöltünk."
(Baksa Brigitta: A karácsonyi asztal meséi)*

A pedagógiai program jogszabályi háttere

- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény
- A kormány 363 /2013. (III.31.) rendelete az Óvodai nevelés országos alapprogramjának kiadásáról szóló 137/1996. (VIII. 28.) MKM rendelet módosításáról
- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet a nevelési-oktatási intézmények működéséről és a köznevelési intézmények névhasználatáról
- 32/2012. (X. 8.) EMMI rendelet a sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelésének irányelve és a sajátos nevelési igényű tanulók iskolai oktatásának irányelve kiadásáról
- 2003. évi CXXV. Törvény az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról
- 2011. évi CLXXIX. Törvény a nemzetiségek jogairól
- 1997. évi XXXI. tv. a Gyermekek védelméről és gyámügyi igazgatásról
- Az 1998. évi XXVI. Törvény a fogyatékos személyek jogairól és esélyegyenlőségének biztosításáról
- A Boglárka Néphagyományőrző Óvoda hatályos Alapító Okirat
- 15/1998. (IV.30.) NM rendelet a személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti, gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről
- Nevelőtestületi határozatok

TARTALOMJEGYZÉK

1.	AZ ÓVODA HELYZETELEMZÉSE	5.
1.1.	Az óvoda hivatalos elnevezése	5.
1.2.	Az óvoda személyi feltételei	7.
1.3.	Az óvoda tárgyi, dologi feltétele, eszközrendszere	9.
2.	NEVELÉSI KONCEPCIÓ, FELFOGÁS	12.
2.1.	Küldetésnyilatkozat	12.
2.2.	Általános alapelveink –életrend, tanulás	13.
2.3.	Gyermekképünk	20.
2.4.	Óvodaképünk	21.
2.5.	Általános és speciális célunk, a nevelés – fejlesztés irányai	22.
3.	A NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ ÓVODAI PROGRAM CÉLJA, FELADATAI	24.
3.1.	A program célja	24.
3.2.	A néphagyományőrzésbe ágyazódó gyermeki tevékenységformák	25.
3.3.	A hagyományőrzést szolgáló feladatok	25.
4.	ALAPFELADATOK	26.
4.1.	Az egészség és környezeti nevelés alapelvei-az egészséges életmód alakítása	26.
4.2.	Az érzelmi, az erkölcsi és a közösségi nevelés helye a programban	39.
4.3.	A szocializálódást segítő nevelés	43.
4.4.	Értelmi nevelés és fejlesztés	47.
4.5.	Anyanyelvi nevelés	49.
5.	AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI	52.
5.1.	Néphagyományőrzés a nevelés folyamatában	52.
5.2.	Játék	56.
5.3.	Mozgás	60.
5.4.	Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek	63.
5.4.1	Irodalom: Verselés, mesélés	64.
5.4.2.	Zene: Ének, zene, énekes játékok, gyermektánc	67.
5.4.3.	Vizuális tevékenységek: Rajzolás, festés, mintázás	72.
5.4.4.	A környezet esztétikája	75.
5.5.	A külső világ tevékeny megismerésére nevelés	76.
5.6.	Környezetvédelem	78.
5.7.	Matematikai tapasztalatszerzés-matematikai nevelés	80.
5.8.	Munkajellegű tevékenységek	84.
6.	KAPCSOLATRENDSZEREK SZEREPE A PROGRAMBAN	86.
6.1.	Nevelőtestület és a többi munkatárs	86.
6.2.	Óvoda és család	87.
7.	GYERMEKEK FEJLETTSÉGÁLLAPOTÁNAK MÉRÉSE	91.
8.	A HÁROM ÉV ALATTI GYERMEKEK GONDOZÁSA, NEVELÉSE	92.
9.	A PEDAGÓGIAI – SZAKMAI MUNKA EREDMÉNYESSÉGE	93.
10.	A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI	93.
11.	AZ INKLUZÍV PEDAGÓGIA – INTEGRÁCIÓ A SAJÁTOSságOK MEGŐRZÉSÉVEL, A KÜLÖNBÖZŐSÉGEKHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁSSAL, - A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK	95.
12.	GYERMEKVÉDELEM	108.
13.	ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉSEK	111.
	MELLÉKLET	114.

1. AZ ÓVODA HELYZETELEMZÉSE

1.1. Az óvoda hivatalos elnevezése: Boglárka Néphagyományőrző Óvoda és Konyha

Székhely Óvoda: 2365 Inárcs, Széchenyi tér 1. /Telefon: 06-29-370-569/

1. sz. Telephely: Hunyadi J. u. 1/a. /Telefon: 06-29-371-281/

2. sz. Telephely: 2365 Inárcs, József u. 12. /Telefon: 06-29-370-451/

Fenntartó: Inárcs Nagyközség Önkormányzata

2365 Inárcs, Rákóczi u. 4. /Telefon: 06-29-370-021/

Az óvoda alapító okiratának száma, kelte: Inárcs Nagyközség Képviselő Testülete

Sz: 1535-10/2016. Kelt: Budapest, 2017. január 23.

Az engedélyező szerv neve: Inárcs Nagyközség Képviselő Testülete

Az óvoda vezetője, a program benyújtója: Maczák Jánosné

Törvényi megfelelést szolgáló egyéb információk:

- A nevelés és fejlesztés magyar nyelven folyik
- A hitoktatás a törvényi előírásoknak megfelelően - évente a szülői igényekre alapozva - biztosított

Az óvoda bemutatása

Inárcs 4700 lakosú község, Budapesttől 35 km-re, az M5-ös autópálya mellett. Éppen ezért az utóbbi években megnövekedett a más településről, vagy éppen Budapestről letelepedett lakosok száma.

A lakosság vegyes összetételű. Budapesten, a környező községekben dolgoznak, ahol a mezőgazdasági magán tevékenységek, vállalkozások, intézmények adnak munkalehetőséget. Közigazgatásilag jelenleg: Inárcs.

Területileg nagy kiterjedésű település.

özségünkben két pékség, két üzletközpont, ezen kívül több üzlet, gyógyszertár, posta, takarékszövetkezet, orvosi rendelő, fogászat, polgármesteri hivatal, művelődési ház, iskola, panziók, benzinkút működik. Budapesttel és a környező településekkel vonat és autóbussz közlekedés köti össze a községet. Adottságai következtében kialakult hagyományok élők és ismertek, jelentős szerepet töltenek be az óvoda tartalmi munkánkájában.

A székhely óvoda (Széchenyi tér 1.) teljesen új épület, mely 2016. szeptember 1-től áll a gyermekek rendelkezésére. Három csoportos: Kis, Középső és Nagy csoport. Felszerelt szép nagy tornaterem, fejlesztőszoba, nevelőszoba, titkárság, vezetői iroda, gyermeköltözők, mosdók, tálaló konyha található benne. Udvara természetesen új, modern játékokkal van tele. Elkerített tankert rész és sport udvar egyaránt rendelkezésre áll.

Az 1. sz. telephely (Hunyadi út 1/a.) 1977-ben épült, de 2013-ban energetikai pályázat által teljesen felújított, rendezett, szép épület. Az épület bejárati parkja előtt 2 székely-kapu várja a

bejövőket. Három csoport: Kis Középső és Nagy csoport, működik benne. Ezen kívül só-fallal és só-generátorral ellátott tornaszoba, logopédiai- és fejlesztőszoba, iroda, gyermeköltözők, mosdók, tálaló konyha található benne. Hatalmas nagy udvarral rendelkezik, mely árnyas, hiszen tele van öreg fákkal. A gyermekek kerti munkájához tankert biztosított, valamint sportudvar rész is megtalálható benne.

A 2. sz. telephelyen (József utca 12.) két csoport működik: Kis-középső, és Nagy csoport. 1967-ben épült régi épületnek mondható, de hatalmas nagy csoportszobai ablakaival, esztétikus berendezésével, új műpadlójával, családi jellegével igen vonzó a gyermekek számára. Itt is található fejlesztőszoba, mely egyúttal só-szoba is, melyet minden nap használhatnak a gyerekek. Iroda, gyermeköltözők, mosdók, tálaló konyha található még benne. Az udvar itt is árnyas és jól felszerelt.

A csoportszobák felszerelése minden igényt kielégít, s néphagyomány-ápoló programunkhoz illeszkedik. A játékok esztétikusak, a mai kor igényeinek megfelelnek.

Így összesen 8 csoportos az intézmény. Az óvodába felvehető gyermekek létszáma összesen 200 fő. Jelenleg a csoportlétszámok alacsonyak (átlagosan 18 fő).

A gyermekek felvétele, elhelyezése **elsősorban** abba az óvodába történik, amelyik lakóhelyéhez, vagy a szülő munkahelyéhez közelebb van.

A csoportokat jelenleg 1,8 óvodapedagógus és egy dajka látja el. 2 fő pedagógiai asszisztens segíti az óvodapedagógusok munkáját. (óvodapedagógusaink létszámát a jövőben bővítjük)

A csoportok szervezésénél a homogén, egy korosztályt felölelő csoport kialakítására törekszünk, felmenő rendszerben, azonban nem zárkozunk el szükség esetén a vegyes csoport létrehozásától sem. A felmenőrendszer biztosításával elősegítjük a csoport óvónőjéhez való kötődést.

1993 óta foglalkoztatott bennünket az óvodai nevelés megformálása, a harmonikus gyermeki személyiség kibontakoztatásának más forrása. Sok új kezdeményezéssel ismerkedtünk meg, többek között hagyományőrző szemléletű óvodai nevelési irányzatokkal, amelyek egy-egy tevékenységét, hagyományait gyakorlati munkánkban alkalmazni próbáltuk. Kezdtünk falunk hagyományos ünnepeihez kapcsolódni, részt venni ezeken. /pl. szüreti felvonuláson, majálison/, s azt tapasztaltuk, hogy általuk a gyerekek élményekben gazdagodtak, s a családok is fokozott érdeklődést mutattak az ilyen jellegű közös programok iránt. Ez arra ösztönzött bennünket, hogy az óvodán belül is szervezzünk hasonló jeles napokat, /pl. Lucázás, Kiszehajtás, Zöldágjárás, farsangi alakoskodások, lakodalmas játékok, stb./ s becsempésszük a gyerekek mindennapi életébe. Folyamatosan megismerkedtünk a hagyományőrzéssel kapcsolatos szakirodalommal, népművészeti tárgyakkal kezdtük díszíteni a csoportszobákat, természetes anyagokat adtunk a gyerekek kezébe.

1999-ben a Néphagyományőrző Óvodai Programot tartottuk munkánkhoz legközelebb állónak, ezért választottuk mi is helyi óvodai nevelési programunknak, hiszen ennek értékeivel azonosul leginkább a mi közösségünk, s a szülők is egyetértettek ezzel. A népi hagyományoknak oly széles a skálája, hogy minden óvónő utat talál saját egyéniségének kibontakoztatására és sajátjának érzi azt. A választott programot szükségesnek találtuk kiegészíteni matematikai készségfejlesztést szolgáló nevelési tartalmakkal. Véleményünk szerint 5-6-7 éves korban szervezett formában is célszerű matematikai neveléssel foglalkozni az óvodában heti 1 alkalommal. Ezeken a foglalkozásokon a gyerekek sok matematikai jellegű

tapasztalatot szereznek a tárgyak, jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről, melyek könnyítik eligazodásukat, tájékozódásukat, értelmi képességeik fejlődnek, s lehetővé teszik majd az iskolai matematikai feladatok megoldását.

Néphagyományörző óvodai programunk tevékenységét a célok határozzák meg.

Célunk a gyermeki személyiség fejlesztése, érzelmi életének gazdagítása a néphagyományok ápolása által, a természet iránti fogékonyság megalapozása cselekvésen keresztül, élményt nyújtó, játékos tevékenységek által, a természetszeretet megalapozása a családok aktív együttműködésével, a hátrányos helyzetből adódó különbségek csökkentése, a gyermekek testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítése, s azon jártasságok, készségek megalapozása, melyek képessé teszik az iskolai életmód elfogadására.

Mindhárom óvodában a gyermekek nevelése a **Néphagyományörző Óvodai Program** szerint történik.

1.2. Az óvoda személyi feltételei

Nevelőtestület jellemző adatai:

Helyi nevelési/pedagógiai rendszerünk megvalósítása bizonyos feltételekhez kötött, amely részben biztosított.

Az óvoda dolgozóinak létszáma a két épületben összesen: 26 fő

- óvodapedagógus: 13 fő
- pedagógiai munkát segítőik száma: 8 dajka, 1 óvodatitkár 2 pedagógiai asszisztens.
- egyéb segítő munkatársak: 2 karbantartó

Adaptált programunk megvalósításának feltételei közé tartozik elsősorban, a személyi feltételek biztosítása. Gyakorlatban ez azt jelenti, hogy minden csoportban két óvodapedagógus, vagy egy óvodapedagógus és egy pedagógiai asszisztens látja el a nevelési/fejlesztési feladatokat.

A feltételrendszer fontos eleme az óvodai nevelőközösség, ezen belül is az óvónő személyisége a következő személyiségjegyekkel:

- megfigyelő és helyzetfelismerő képesség,
- a jövő elképzelésének képessége,
- megosztott figyelem,
- önmagával és a gyermekekkel szembeni igényesség,
- pedagógiai tapintat,
- kiegyensúlyozott állapot, érzelmi gazdagság,
- a gyermekek szeretete, megértése, megbecsülése,
- segítőkészség, optimista magatartás.

Az óvoda egész nevelőközösségének rendelkeznie kell az együttműködés, egymásra figyelés képességével a mindennapok során, hogy példaadással neveljük a gyermekeket.

Az óvónői minta

Az óvónő a néphagyományőrző szemlélettel azonosul és így elsajátítja azokat az ismereteket, készségeket, amelyek a program megvalósításához szükségesek. Biztonságot áraszt, képes hitelessé tenni önmagát, tudatosan alkalmazza a metakommunikáció, a "testnyelv" kifejező eszközeit. Kezdeményező, elfogadó a nevelési folyamatban, követi és tiszteletben tartja az egyes gyerekek és a család haladási irányát, ütemét. Segítségnyújtása *egyéni*re szabott, amit drámapedagógiai szemlélete is segít. Nevelési tevékenysége tudatos, abban a hagyományőrzés, a családokkal való együttműködés és a természetszeretet meghatározó szerepet játszik.

Nevelőtestületünk továbbképzési irányultsága

Szakmai megújulás iránti igényünk nagy, amit minden óvodapedagógus a program eredményes megvalósítása érdekében tesz.

Lehetőségeink szerint folyamatosan részt veszünk továbbképzéseken. A továbbképzéseken való részvétel kijelölésénél és a feladatok megosztásánál az óvónők érdeklődését, egyéni adottságait, a területhez való vonzódását vesszük figyelembe. Ezáltal az kívánjuk elérni, hogy egy bizonyos területen legyen mindenki jártas, minél nagyobb sikerélményhez jusson, szívesen ossza meg a szerzett tudást, tapasztalatot, érezze, hogy a közösség nélkülözhetetlen tagja.

Pedagógus kompetenciák fejlesztése akkreditált képzéseken

Képzés jellege	Képzés tárgya	Részvevők száma
Szakvizsgát nyújtó képzés	Vezető óvodapedagógus	2
Programspecifikus	Játék és tánc	2
	Ünnepek a néphagyományban	2
Pedagógiai/módszertani	Konfliktuskezelés	1
	Kompetencia alapú tanulási módszerek	11
	Kézműves technikák, képességfejlesztés	2
	Zöld óvoda programok	2
Mérés - értékelés	DIFER	1
Informatika	Információs társadalom	

Pedagógus kompetenciák fejlesztése nem akkreditált képzéseken

Képzés jellege	Képzés tárgya	Részvevők száma
Vezetésszakmai ismereteket nyújtó rendezvények	Vezetői fórumok, szakmai napok	int. vezető
Tanügyiigazgatás, minőségfejlesztés	Törvényi változások hatása az intézmény szabályozó dokumentumaira	11
Programspecifikus	Az Óvodai nevelés országos alapprogramjának változásai – Program módosítás	13

Az elkövetkező időszak továbbképzési irányultsága - Pedagógus kompetenciák fejlesztése
Pedagógus kompetenciák fejlesztése nem akkreditált képzéseken az intézmény tárgyi adottságainak fejlesztése mellett – a nevelőközösség teljes részvételével - a továbbiakban is fontos és szükséges.

1.3. Az óvoda tárgyi, dologi feltétele, eszközrendszere

Az óvoda épületeinek elhelyezkedése: A székhely óvoda a település központjában helyezkedik el, Telephely óvodáink épületei a község régebben épült részén helyezkednek el.

A székhely óvoda (Széchenyi tér 1.) teljesen új épület, mely 2016. szeptember 1-től áll a gyermekek rendelkezésére. Három csoportos: Kis, Középső és Nagy csoport. Felszerelt szép nagy tornaterem, fejlesztőszoba, nevelőszoba, titkárság, vezetői iroda, gyermeköltözők, mosdók, tálaló konyha található benne. Udvara természetesen új, modern játékokkal van tele. Elkerített tankert rész és sport udvar egyaránt rendelkezésre áll.

Az 1. sz. telephely (Hunyadi út 1/a)

Területének nagysága: 5256 m²

Az épület területe: 626 m²

A foglalkoztató termek száma: 3

A foglalkoztató termek alapterülete: 52 m²

1977-ben épült, de 2013-ban energetikai pályázat által teljesen felújított, rendezett, szép épület. Az épület bejárati parkja előtt 2 székely-kapu várja a bejövőket. Három csoport: Kis Középső és Nagy csoport, működik benne. Ezen kívül só-fallal és só-generátorral ellátott tornaszoba, logopédiai- és fejlesztőszoba, iroda, gyermeköltözők, mosdók, tálaló konyha, raktár található benne. Hatalmas nagy udvarral rendelkezik, mely árnyas, hiszen tele van öreg fákkal. A gyermekek kerti munkájához tankert biztosított, valamint sportudvar rész is megtalálható benne. Férőhelyek száma: 75 fő

A 2. sz. telephelyen (József utca 12.)

Területe: 3431 m²

Az épület területe: 455,1 m²

Foglalkoztató termek száma: 2

Foglalkoztató termek alapterülete: 50 m²

Egyéb helyiségek: előszoba, öltözők, felnőtt öltöző, felnőtt WC, zuhanyozó, mosdók, logopédiai szoba, melegítő konyha, fehér-fekete mosogató, raktár

Férőhelye: 50 fő

két csoport működik: Kis-középső, és Nagy csoport. 1967-ben épült régi épületnek mondható, de hatalmas nagy csoportszobai ablakaival, esztétikus berendezésével, új műpadlójával, családias jellegével igen vonzó a gyermekek számára. Itt is található fejlesztőszoba, mely egyúttal só-szoba is, melyet minden nap használhatnak a gyerekek. Iroda, gyermeköltözők, mosdók, WC-k, raktár tálaló konyha található még benne. Az udvar itt is árnyas és jól felszerelt.

A csoportszobák felszerelése minden igényt kielégít, s néphagyomány-ápoló programunkhoz illeszkedik. A játékok esztétikusak, a mai kor igényeinek megfelelnek.

Óvodáinkban gázzal üzemelő központi fűtés, víz és csatornarendszer működik.

Csoporttermünk több funkciót tölt be, óvodai tevékenységek, játék, foglalkozás, étkezések, és a pihenések színtere.

Az óvoda felszereltsége jónak mondható.

Könyvtármányunkat folyamatosan gyarapítjuk a program szellemiségének megfelelően, s újonnan megjelenő kiadványokkal bővítjük.

Az óvoda helyiségeiben a játékokat, berendezéseket fokozatosan kicseréltük természetes anyagokból készült eszközökre (vessző, gyékény, fa). A csoportszobákban természetsarkokat és kézműves sarkokat alakítottunk ki, ahol egyrészt az évszakoknak megfelelő terméseket, másrészt a természetes anyagokat, kézműves tevékenység kellékeit helyeztük el.

Felhasznált anyagok: gyapjú, bőr hulladék, gyékény, csuhé, rafia, gyöngyök, filc anyag, speciális festékek, fonalak, kis méretű szövő keretek, korongozók, kékfestő anyag, agyag. Rendelkezünk még égetőkemencével és a sütésekhez szükséges tűzhellyel. E program megvalósításához szükséges természetes anyagok, hagyományápoló eszközök is rendelkezésre állnak. Így például kisméretű szövőkeretek, fonalak, korongozók, agyag, égetőkemence, gyöngy, gyapjú, bőr hulladék, textília, különböző termések, valamint több öltözet népi ruha a gyermekek népi dramatikus játékához, táncához stb.

A csoportszobákban és az udvaron főleg fából készült játékok találhatók, melyeket folyamatosan cserélünk.

2001-ben létrehoztuk az „Inárcs Óvodás Gyermekeiért” alapítványt, melynek célja az óvoda működésének segítése, pénzügyi támogatása. A továbbiakban is minden pályázati lehetőséget kihasználunk, mely munkánkat segíti.

Elengedhetetlennek tartjuk a továbbiakban is a hagyományörzéssel foglalkozó óvodákkal való kapcsolattartást. Mivel „Minden terv, minden program annyit ér, amennyit megvalósítunk belőle”, ezért nevelőtestületünk azon fáradozik, hogy lelkiismerete alapján a legtöbbet nyújtsa a gyerekeknek.

A program működéséhez szükséges felszerelési eszközjegyzék:

- Játékok:
- Csoportszobába való fajtékok
- Fonott bútorok, eszköztartók, kosarak játékoknak
- Szövőkeret, fonalak, szövött szőnyeg
- Korongozók, agyag és kellékei, égetőkemence
- Nemezelési anyagok (gyapjú anyag)
- Batikoláshoz (festék, anyag)
- Gyöngyök, fonalak
- Gáztűzhely (2db) sütésekhez, főzésekhez
- Bőrök
- Hímző fonal
- Udvari játékok fából, mozgás kiegészítők
- Minden csoportban az alapjátékok és eszközök rendelkezésre állnak (babaszoba, babakonyha és eszközei)
- Képességfejlesztő játékok biztosítottak
- Udvari mozgásfejlesztő játékok (főleg természetes anyagokból, kevés műanyagból és vasból).

Anyanyelvi és irodalmi neveléshez:

- Maszk és bábkészlet áll rendelkezésünkre
- Anyanyelvi fejlesztőjáték (Képek anyanyelvi neveléshez – táblák és fóliák) minden gyerekeknek
- Mesekönyvek, leporellók, szakkönyvek folyamatosan bővítjük

Testneveléshez:

- Mozdás-ügyesség, koordináció fejlesztő eszközök biztosítottak:
- 3 db GREISWALD készlet
- Talajtorna eszközök és kézi szerek megfelelő mennyiségben és minőségben.

A külső világ tevékeny megismeréséhez:

- Környezeti világunk képes kirakói (Emberek világa, Állatok világa, Növények világa,
  - Közlekedés világa)
  - Falu-város óvodai készlet
  - Polikresz
  - Évszakok képei
- 2 akvárium
- Audiovizuális eszközök (TV, dia-pozitívok, videó, videókazetták, Dvd lemezek, DVD lejátszók, Laptopok)
- Matematikához: MINIMAT – matematikai készlet, Tanulói kártyakészlet, Színes rudak készlet, Játsszál okosan 1-3, Logikai játék, Szögestábla, Ezt rakd ki, minden gyerek

- részére házilag készített figurák 20 db/fő, mérlegek
- Minden fajta kerti szerszámok.

Ének-zenéhez:

- Gyermek ritmushangszerek, zörejkeltők, dallamjátékok
- Audiovizuális eszközök: DVD lejátszó, és lemezek, népzenei kazetták, magnók, CD lejátszók
- 1 garnitúra (20 db) Kalocsai népviselet, hajdúsági népviselet, alföldi népviselet, fiúknak zöld mente, 40 db kalap, kétféle mellény, bő gatyka, felső inggel, bársony tunika,
- 3 féle népi szoknya (piros, piros-fehér mintás, kékfestő), népi menyasszonyi ruha, királyi, királynői ruhák
- néptánchoz: párnák, párták, kendők, vőfélybotok, mályfa

Vizuális és kézműves tevékenységekhez: az alapvető eszközöket, anyagokat évente tervezzük szükség szerint a költségvetésben.

2. NEVELÉSI KONCEPCIÓ, FELFOGÁS

2.1. Küldetésnyilatkozat

A Néphagyományőrző Óvodai Program elkötelezettséget vállal a magyar népi hagyományok átörökítéséért, a magyar óvodai nevelés időtálló értékeiért.

Nevelőközösségünk meggyőződése szerint a családhoz, a földhöz, a néphez, a hazához fűződő erős érzelmi kötődést már az óvodáskorban érdemes megalapoznunk, hiszen ebben a nyitott és fogékony életkorban átélt élmények egy életre szóló útravalót adnak gyermekeinknek.

A hagyományőrzés egyrészt jelentős ízlésformáló erő, másrészt érzelmi hatástöbblete örömteli aktivitásra készíti a gyermekeket. A kézműves tevékenységek gyakorlása közben, az egyszerűbb népszokások megismerése és lejátszása során, a népi mondókák, népi játékok, népdalok, a táncos mozdulatok ismételtetése, a népmesék jellegzetes fordulatainak figyelemmel kísérése, valamint a külső világ tevékeny megismerése által olyan készségeket, jártasságokat szereznek óvodásaink, melyek majd alkalmassá teszik őket az iskolai életmód elfogadására. A mi óvodánk tehát a gyermekek személyiségének fejlődését, differenciált fejlesztését – különösen a hátrányos helyzetű gyermekek fejlődésének segítését, testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítését, az esélyegyenlőség - megteremtését a néphagyományápolás és a természetóvás sokszínű eszközeivel igyekszik megvalósítani. A néphagyományőrzést nem külön témaként értelmezzük, hanem az óvodai nevelés komplex részeként - beépítjük ünnepeinkbe, hétköznapjainkba. A gyermekek koruknak megfelelő szinten, észrevétlenül ismerik meg a naptári év jeles napjait, hagyományos és az emberi élet sorsfordulóihoz kapcsolódó ünnepeit, s a hétköznapok szokásörzítő tevékenységeit az évről - évre visszatérő jelképekkel, élményszerű örömteli cselekvésekkel együtt. A közös tevékenységek, ünnepi készülődések, az ünnepnapok élményei hagyományaink tiszteletére, a

közösségi érzés erősítésére, egymás megbecsülésére, szeretetere, elfogadására neveli őket. Folyamatosan igyekszünk felvállalni azokat a feladatokat is, melyek programunk szellemiségéhez illeszkednek. /A környékünkön élő kézműves mesterek megismertetése a gyermekekkel, népművészek, néptáncsoportok meghívása az óvodába, tájház- és múzeumlátogatás, tájmegismerő kirándulások szervezése, aktív tevékenykedés mezőgazdasági munkákban, tanyalátogatás, a faluközösség hagyományos ünnepein aktív részvétel stb./

Az óvoda használói igényeinek maximális kielégítésére törekszünk. Az óvoda és a család partnerkapcsolata igen fontos a gyermekek együttnevelése szempontjából. Ezért a napi személyes kapcsolat mellett a mindig soron következő negyedéves nevelőmunkánkról folyamatosan tájékoztatjuk őket a faliújságokon, segítjük egymás munkáját, s közös programjainknál számítunk aktivitásukra.

A szülők további igényeinek kielégítése érdekében igen sok más fejlesztő jellegű tevékenységet is folytatunk, valamint hittan- és vízhez szoktató úszástanulást szervezünk.

A fenntartó önkormányzat igen fontosnak tartja az óvodánkban folyó értékmegőrző tevékenységet, a néphagyományörző óvodai nevelést, ezért lehetőségeinek függvényében folyamatosan biztosítja a működésünkhöz szükséges feltételeket.

2.2. Általános alapelveink

életrend, tanulás értelmezése

A néphagyományörző nevelési program elkötelezettséget vállal a magyar óvodai nevelés időtálló értékeiért és hagyományaiért.

Szemléletmódunkat befolyásoló **egyetemes emberi értékek:**

Eszmei értékek	Erkölcsei- és interperszonális magatartás értékek	Kulturális értékek
- humanizmus	- az "én" tisztelete	- a kultúra iránti érzékenység
- demokratizmus	- a másság elfogadása	- a hagyomány tisztelete
	- nyitottság, őszinteség, szeretet	- a természetes környezet védelme
	- az udvariasság	- az ember és környezet harmóniája
	- a család, a haza tisztelete, szeretete	- az "élet" tisztelete
	- felelősség tudat	

Meggyőződésünk, hogy az óvodás korú gyerekek joga van ahhoz, hogy a nemzetét éltető hagyományokat megismerje, ezekről pozitív élményeket szerezzen, és ezáltal hiteles, követendő mintákat kapjon. A gyerek, családtagjaival, társaival olyan külsőségekben, tartalmukban visszatérő élményeket él át, amelyek otthonához, szülőföldjéhez kötik, életre szóló útravalót kap.

Hiszünk abban, hogy a 3-7 éves életkor érzelmileg és értelmileg fogékony időszak kiemelkedően fontos az ÉN alakulása szempontjából. A program az óvodáskorra egyedülállóan jellemző érzelmi fogékonyságra és sajátos aktivitásra alapoz. A gyerek játéka, ami örömet és boldogságérzetet ad, jól ötvözhető a **néphagyomány-ápolással, a természetszeretettel**. Mindez alkalmanként kiegészül a család aktív közreműködésével.

Mit nevezünk néphagyománynak?

”Azt a láthatatlan szervezőerőt, amely a legrégebbi időkben az emberiség megmaradásának egyik legfontosabb feltétele volt, amely kényszerítette eleinket egymás szájáról lesni a szót, egymás kezét figyelve megtanulni a mozdulatot, hagyománynak, idegen szóval tradíciónak nevezzük.” (Kósa, Szemerényi, 1975).

Meggyőződésünk, hogy a kisgyermekkorban a **cselekvéssel szerzett tapasztalatok, érzelemdús élmények** hatnak a felnövekvő egyén cselekedeteire. Ismeretei bővülésével később érti meg, dolgozza fel amit kapott, és közben van hova visszakapcsolnia azokat. Erkölcsei, esztétikai értékrendszere kialakul, a szükségletek további cselekvésre készítetik. Felnőtt korában a néphagyomány-ápolás igénye, már mint magasabb rendű szükséglet jelenik meg.

Hitvallásunk, meggyőződésünk fontos eleme az is, hogy az **”ünnepelni tudás”** képességének alakítását a néphagyomány-ápolás, a természet és a társak szeretetére nevelés elősegíti. A gyerek évről-évre örömmel vesz részt a jeles napokat megelőző közös készülődésekben, számára az ünnepnap a várva várt nap. Ha az ünnep napján a gyereket körülvevő felnőttek magatartása, és a környezet jelzései (ünnepi jelképek) hitelesek, a naphoz kapcsolódó közös élmények a gyerekekben mély érzelmi nyomokat hagynak. Átérik az ünnepnapok **”másság”-át**, a bensőséges összetartozás élményét, alapozódik az **”ünnepelni tudás”** képessége. Ezek a gyermeki élmények hatnak a családok szemléletmódjára, az óvoda megteremtheti a családokkal való együttműködés sajátos formáit.

Az óvodapedagógusok által képviselt és gyakorolt általános nevelési alapelveink és értékeink:

- a gyermek nevelése a család joga és kötelessége. Az óvoda kiegészítő, segítő, esetenként hátránycsökkentő szerepet tölt be. Átmenetnek tekintjük az óvodai nevelést a családi, bölcsődei és az iskolai nevelés között
- pedagógusaink megismerik és figyelembe veszik a családok eltérő nevelési szokásait
- a nevelőközösség alapelvnek tekinti a gyermek szeretetét, tiszteletét, elfogadását, fejleszthetőségét
- az elfogadó, segítő, támogató óvodai dolgozók személyisége és példaadása meghatározó

- biztonságot sugárzó felnőtt-gyermek, gyermek-gyermek kapcsolat, melyet pozitív megerősítés kísér
- a közösségi szokások és szabályok kialakítása és erősítése során a gyermeki autonómia tiszteletben tartása
- a gyermekek fejlődésének segítése az egyenlő hozzáférés biztosításával
- önállóságra nevelés
- az együttműködésre, kölcsönös tiszteletre, bizalomra, megértésre, türelemre és gyermeki aktivitásra épülő nevelés
- a gyermekek egyéni fejlettségének figyelembe vétele, időt hagyva és adva mindenkinek a folyamatban történő fejlődéshez
- az előítélet-mentes pedagógiai környezet kialakítása, egymás elfogadására, a különbözőségek tiszteletére nevelés
- a szülőkkel együttműködő segítő partnerkapcsolat kialakítása az óvoda teljes dolgozói körének részvételével
- egymás munkájának megismerése és megbecsülése, kölcsönös segítségnyújtásra való törekvés
- óvodánk az élmények és a változatos tapasztalatok színtere, tudatosan beépítve nevelőmunkánkba az óvodát körülvevő kulturális örökség értékeinek megismerését és átadását
- az alkotás, a kreativitás és közvetlen tapasztalás feltételeinek megteremtése és biztosítása
- közös tevékenységek során a gyermekek érzelmi, erkölcsi, értelmi és testi nevelése
- a gyermekek a mindennapi tapasztalatszerzéseik során tanulják meg és gyakorolják a közösségi élet szabályait
- minden dolgozónkkal szemben elvárás, hogy előítéletektől mentesen közeledjen a családokhoz
- a pedagógusok és a munkájukat segítőpedagógiai asszisztensek és dajkák az intézmény céljaival azonosulva, érdeklődési körüknek és tehetségüknek megfelelően saját képességeiket, kompetenciáikat folyamatosan fejlesztve képzik magukat

Életrend. A néphagyományőrző szemléletű nevelés nem csak a népművészet értékeinek megőrzésére vállalkozik. A népi kultúra más területein, a népi életmód mindennapjaiban is fellelhetők azok az értékek, amelyek újra felhasználásra alkalmasak. Ez egy olyan komplex nevelési rendszerben valósul meg, amelynek feltétele a gyerek életkori sajátosságainak megfelelő optimális környezet. A programban az optimális környezet - a tárgyi és személyi feltételeken túl - egy gyermekközpontú életrendet jelent.

Az életrend elemei:

- a rugalmas, integrált napirend,
- a családi, azonos életkorú gyerekcsoport,
- a differenciált bánásmód,
- az érző, alkotó nevelőtestület,
- a nevelésben együttműködő családi-óvodai közösség.

Az életrend elemei egymással kölcsönkapcsolatban állnak, amint azt az 1. ábrán közölt vázlat is mutatja.

ÉLETTREND

rugalmas napirend

**integrált,
differenciált
bánásmód**

GYEREK alkotó, empátiás óvónői testület

**vegyes életkorú, családi
gyerekcsoport**

**együttműködő
család**

1. ábra

Értelmezésük szerint a játék a tanulás alapvető formája. A spontán és aktív felfedező játékot öröm, jókedv és izgalom kíséri. Az önmagában is élményt jelentő játék alapozza meg a hatékony tanulást.

Pedagógiai programunk teljes egészében a játéktevékenység köreire épül megkülönböztetve a szabad játék tevékenységeit, és az óvónő által felajánlott tevékenységeket, melyek a szervezettebb játékos tanulást jelentik, és tervszerűen előkészítettek és felajánlottak. Fontosnak tartjuk a szabad játék tiszteletben tartását.

Óvodásaink a játékban és a játékon keresztül gyakorolják a nyelvet, a gondolkodást, a másokkal való együttműködést, a kitartást. Itt élük át a szerepeket, a hozzájuk tartozó magatartásmódokat, a felnőttek által közvetített attitűdöket és érzelmeket. A szabad játék idején a csoportszoba játéktereit ötletük megvalósítása érdekében - ésszerű korlátozással - átrendezhetik.

Az óvodapedagógusok feladata, hogy a játéknak mindenkor teremtsék meg a legoptimálisabb feltételeit.

Tapasztalataink szerint is a felfedezés, a megtapasztalás élménye teszi érdeklődővé, nyitottá és probléma érzékennyé a gyermekeket, mikor saját élményként élük meg egy - egy helyzet megoldását.

A jövő, az egyre halmozódó információk tömege megkívánja, hogy a gyermekek a tanulás során a legfontosabb képességeket birtokolják. Óvodapedagógusaink minden gyermekben akár tehetséges, vagy lassan haladó típus, megalapozzák azokat a képességeket, melyek alapján örömet jelent gyermekeink számára a későbbi tanulás és önfejlesztés.

Az óvodapedagógus feladatai:

- Olyan játékos helyzetek és tanulási alkalmak teremtése, hogy ugyanaz a tevékenység vagy összefüggő tevékenységsor mind a gyermekek egyéniségének, mind pedig fejlettségi szintjüknek megfelelően kösse le érdeklődésüket, és aktív szellemi-testi energiáikat.
- Differenciálás, inkluzivitás és integráció a játékban való tanulás folyamatában
- Úgy tervezze meg a tevékenységeket, hogy azok minél több érzékszervre hassanak: látás, hallás, mozgás, és a verbális kommunikáció stb. együttesen szolgálják a tanulást.
- Amilyen gyakran csak lehet, tervezzen az óvónő cselekedtető és gondolkodtató tevékenységeket annak érdekében, hogy felkeltse a gyermekek érdeklődését, kíváncsiságát, erősítse a gyermekek szándékait és kezdeményezéseit.

A tanulás értelmzése. A játék folyamatában történik a műveltség tartalmak közvetítése, elsajátítása is. A néphagyományőrző tevékenységrendszer sajátos érzelmi hatást és sajátos aktivitást teremt. Ez az összetett hatásrendszer a játékban a gyereket változatos érzékszervi ingerekhez, tapasztalatokhoz juttatja, erősíti az utánpótlást, a spontán tanulás lehetőségeit. A sokszínű tevékenységrendszer gazdagítja a gyerek nyelvi kifejező eszközeit, fejleszti értelmét és gondolatvilágát. Befolyásolja a gyermek érzelmi életét és kedélyállapotát. Ez maga a tanulás.

Játéktevékenység a tanulás szempontjából

Szabad játékban tanulás

(spontán)

Játékban tanulás

(tervszerűen előkészített és felajánlott)

Mindkettő ugyanazon tevékenységrendszerben folyik, az óvónő és a gyermekek részvételét illetően teszünk csak különbséget.

Tanuláértelmezésünk szerint az óvodában a tanulás folyamatos, jelentős részben utánzásos, spontán és szervezett tevékenység, amely a teljes személyiség fejlődését, fejlesztését támogatja. Nem szűkül le az ismeretszerzésre, az egész óvodai nap folyamán adódó helyzetekben, természetes és szimulált környezetben, kirándulásokon, az óvodapedagógus által kezdeményezett tevékenységi formákban, szervezeti és időkeretekben valósul meg.

Az óvodai tanulás elsődleges célja az óvodás gyermek képességeinek fejlesztése, tapasztalatainak bővítése, rendezése. Az óvodapedagógus a tanulást támogató környezet (az éppen aktuális téma- projektnek megfelelő eszközök, könyvek, a szokás-szabályokat erősítő piktogramok, stb.) megteremtése során épít a gyermekek előzetes élményeire, tapasztalataira, ismereteire.

A tanulás = problémamegoldás, amely: aktivizál, önállóságot feltételez, élethelyzet, sokféle út közül lehet választani, próbálkozás, önálló megoldások stratégiája, hajlékony gondolkodás mely ötletes, eredeti és játékos.

A tanulás feltétele a gyermek cselekvő aktivitása, a közvetlen, sok érzékszervét foglalkoztató tapasztalás, felfedezés lehetőségének biztosítása, kreativitásának erősítése.

Az óvónő által felajánlott tevékenységek formái:

- Választható tevékenységek
- Kötelezően választható, felajánlott tevékenységek
- Kötelező tevékenységek

A tanulás lehetséges formái az óvodában:

- az utánzásos minta- és modellkövetéses magatartás- és viselkedéstanulás, szokások alakítása
- a spontán játékos tapasztalatszerzés
- a játékos, cselekvéses tanulás
- a gyermeki kérdésekre, válaszokra épülő ismeretszerzés
- az óvodapedagógus által irányított megfigyelés, tapasztalatszerzés, felfedezés
- a gyakorlati problémamegoldás.

Óvodapedagógus a folyamatban

Az óvodapedagógus a helyzeteket és a feltételeket előre meg tudja tervezni, és át tudja gondolni. A differenciálás minden helyzetben érvényesítendő. Fontos eleme az óvodapedagógusok tevékenységének a tanulás tanítása.

Elfogadó, megerősítő légkört teremt, amelyben a gyerek számára az önkéntelen tanulás lehetősége az egész nap folyamán adott. Pozitív megerősítéssel, dicsérrel ösztönzi a

gyereket a kívánt viselkedés elsajátítására. Sikerélményhez juttatja, amelynek motiváló hatására tudatosan épít.

A játékos tapasztalatszerzés lehetőségeit, a kezdeményezett foglalkozásokat a gyerek önkéntelen tanulási sajátosságainak figyelembe vételével, az egyéni fejlettség differenciált figyelembe vételével szervezi.

A hagyományőrzés, a természetvédelem változatos tevékenységeit tudatosan használja a spontán, a szervezett és az utánzásos tanulásra. A vegyes életkorú csoportok által nyújtott tanulás lehetőségeit célszerűen szervezi, a foglalkozásokat szükség szerint kezdeményezi.

A családokkal való együttműködés során a szülőkkel elfogadtatja a gyermeki tanulás sajátosságait.

Összegzés

A program tevékenységrendszerében a tanulás a gyermeki tevékenység velejárója. A "valamit megtanulás" a gyerek részére spontán folyamat, a "valamit megtanítás" az óvónő részéről tudatos, célszerű tevékenység, a tanulási képesség megalapozása.

A gyerek a tevékenységformák gyakorlása során tanul, gyarapodik ismerete. Cselekvés közben, érzelmein át készségeket, jártasságokat szerez, amelyek által fejlődik értelme, intelligenciája. A sajátos fejlesztőhatás az egyes tevékenységformáknál követhető.

Az óvoda légköre, "pedagógiai klímája"

A gyermeket elfogadó, szeretetteljes megerősítő légkör veszi körül. Az óvodában dolgozók közösen megfogalmazott és elfogadott általános érvényű szabályzók betartásával egy olyan belső szokásrendszert alakítanak ki, amely derűs összhangot, biztonságot áraszt. Magatartásuk tükrözi a gyermek és a szülő iránti tiszteletet. Egész lényük példát mutat, viselkedésük mintát ad.

Alkotó együttműködés a családokkal.

Az óvodában folyó néphagyomány-ápolás hatása a családok szemléletmódjában tartalmi változásokat idéz elő. Ez megmutatkozik a családok mindennapjaiban, ünnepnapjaiban, együttműködő, cselekvő részvételükben. *Fontos*, hogy a gyermeket körülvevő szűkebb és tágabb környezet (család, óvoda) összhangja megteremtődjön. Ezáltal az óvodai nevelés olyan hiteles többletet ad, amellyel kiegészíti és teljessé teszi a gyermeki személyiség kibontakozását.

A környezet külsőségeiből fakadó kulturális "szignálok" (jelzések), amelyek az óvodába lépő gyermeket, felnőttet fogadják, az óvoda szellemi, emberi kisugárzását erősítik. Ezek a tudatosan kialakított és gondozott környezet jelzéseivé válnak. Ezek a jelzések hiteles alapul szolgálnak a nevelésben zajló kommunikációs folyamatokhoz, segítik az óvoda nevelési programjának elfogadtatását.

Összegzés. A nevelésfelfogásunkat erősen befolyásolja a *hagyományok, a természet szeretete, és a család* tisztelete, valamint az a hitünk, hogy az óvodás korú gyerek személyiség jegyeinek

fejlesztését az "érzelmeim át" történő nevelés segíti a leghatékonyabban. Aki azonosul a hagyományőrző szemlélettel, bátorítjuk. *Ez a program egy olyan keret-rendszert képvisel, amit a helyi sajátosságokkal és lehetőségekkel gazdagítani, fejleszteni lehet.*

2.3. Gyermekképünk

Akik gyermekekkel élnek, azok a "legtisztább lelkekkel" élnek, és a velük való együttélés minket, felnőtteket is gazdagít. Mi magunk is szeretetet kapunk, figyelmet, ragaszkodást. Rájuk figyelve remek játszótársra lelhetünk, hisz játszani lehet velük az életet, s ezzel egyszeriben minden más megvilágításba kerül. Belefér az érzelmek tengere, uralkodó szerepe; a játék, a

*"A gyermekszem a legfurcsább hatalom,
próbáld csak ki másokon, vagy magadon,
mert amikor a gyermekszem kérve kér,
abba minden vágy és csoda belefér."*

játékosság, a gondolatok, érzések szabad áramlása.

Milyenek is ők?

„A gyermek olyan, mint a tükör. A szeretetet nem kezdeményezi, de visszarükrözi. Ha szeretet kap viszonzza azt, de ha nem kap szeretet, nincs mit visszatükröznie.”

(Ross Cambell)

- Három éves koruk körül ellentmondanak környezetüknek, önállóságukat érvényesítik.
- Beszédükben az "én" az "enyém" szavakat használva öntudatra ébrednek.
- Életük gyökeresen megváltozik 6-7 éves korukban, mikor rá kell ébredniük, hogy mit követel tőlük a környezet, hogy annak tagjává váljanak.
- Képzeletük végtelen, a mese szárnyán száll és fejlődik.

Mesével, dallal, tánccal, hittel és szeretettel tudjuk gyermekeink egész lényét fejleszteni. Minden szülő és pedagógus a lényével nevel.

Lényeges kérdés: Kit lát a gyermek, ha minket néz?

- Minden, ami belőlünk árad, sugárzik, az hat rá. Befogadja, magáévá teszi.
- Tőlünk felnőttektől tanul igazat mondani, és tőlünk tanul szeretni is.

Alapfeladatunk mintát adni gyermekeink számára az értékes élethez!

Nevelőközösségünk az emberi személyiségből indul ki, abból a tényből, hogy az ember mással nem helyettesíthető, szellemi, erkölcsi és biológiai értelemben is egyedi személyiség és szociális lény egyszerre. A gyermek fejlődő személyiség, fejlődését genetikai adottságok, az érés sajátos törvényszerűségei, a spontán és tervszerűen alkalmazott környezeti hatások együttesen határozzák meg. E tényezők együttes hatásának következtében a gyermeknek sajátos, életkoronként (életkori szakaszonként) és egyénenként változó testi és lelki szükségletei vannak. A személyiség szabad kibontakozásában a gyermeket körülvevő személyi és tárgyi környezet szerepe meghatározó. Nevelési megközelítésünk gyermekközpontú, befogadó, ennek

megfelelően a gyermeki személyiség kibontakozásának elősegítésére törekszünk, biztosítva minden gyermek számára, hogy egyformán magas színvonalú és szeretetteljes nevelésben részesüljön, s meglévő hátrányai csökkenjenek. Nem adunk helyet semmiféle előítélet kibontakozásának.

Feladatunknak tartjuk olyan gyermekek nevelését, akik óvodánk derűs, családi légkörében felszabadult, kiegyensúlyozott, az élet minden területén egyéni képességeik szerint megfelelni tudó kreatív, az iskolai életmódra alkalmas gyermekekké válnak. Tudnak nevetni, felfedezni, csodálkozni, nyitottság, őszinteség, és jó kapcsolatteremtő képesség jellemzi őket.

Alkalmazkodók, együttműködők, önállóak, felszabadultan játszanak. Kötődnek a meséhez, zenéhez, az alkotó, alakító tevékenységekhez, szeretik és óvják a természet kincseit. Az óvoda pedagógusai segítségével kiépül bennük a bizalom, az egymás megbecsülésének érzése.

Arra szeretnénk nevelni gyermekeinket, hogy tudjanak boldogok lenni, úgy rendezni életüket, hogy abban örömeiket leljék. Felnőve váljanak olyan emberré, akiket nem rontott meg a kíméletlen tülekedés, akik nem pénzben számolják a barátságot, sőt még a munkát sem, hanem arra törekszenek, hogy igényes és humánus, gondolkodó-cselekvő emberek maradjanak.

2.4. Óvodaképünk

Óvodánk a köznevelési rendszer szakmailag önálló nevelési intézménye, esetenként hátránycsökkentő szerepet betöltve a családi nevelés kiegészítője, ahová a gyermekek a harmadik életévüktől, járhatnak. Nevelésünknek a gyermeki személyiség teljes kibontakozásának elősegítésére kell irányulnia, az emberi jogok és a gyermeket megillető jogok tiszteletben tartásával; oly módon, hogy minden gyermek egyenlő eséllyel részesülhessen színvonalas nevelésben.

Intézményünk pedagógiai tevékenységrendszere és tárgyi környezete biztosítja az ide járó gyermek fejlődésének és nevelésének legmegfelelőbb feltételeit. Az óvodában, miközben az teljesíti a funkcióit (óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő), a gyermekekben megteremtődnek a következő életszakaszba (a kisiskolás korba) való átlépés belső pszichikus feltételei.

Az óvoda funkciója: óvó-védő szociális nevelő, személyiségfejlesztő.

Az alapelvek megvalósítása érdekében gondoskodunk: a gyermeki szükségletek kielégítéséről, az érzelmi biztonságot nyújtó derűs, szeretetteljes óvodai légkör megteremtéséről; a testi, a szociális és az értelmi képességek egyéni és életkor-specifikus alakításáról; a gyermeki közösségben végezhető sokszínű – az életkornak és fejlettségnek megfelelő – tevékenységekről, különös tekintettel a **mással nem helyettesíthető játékról**; e tevékenységeken keresztül az életkorhoz és a gyermek egyéni képességeihez igazodó néphagyományőrző műveltségtartalmakról, az egyetemes emberi értékek közvetítéséről; a gyermek egészséges fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges személyi, tárgyi környezetről.

Évek óta foglalkozunk a néphagyományokkal, mely a népszokásokra, jeles napokra, a mindennapi élet hagyományaira, szokásaira, a népművészetekre épülő, óvodai program komplex megvalósítását teszi lehetővé.

Nevelőtestületünk felvállalta a helyi hagyományok őrzését és ápolását, rendelkeznek alapvető néprajzi ismeretekkel, és ez irányba rendszeresen továbbképzik magukat.

Rendszeresen kutatjuk a helyi és környékbeli hagyományokat, népművészeti emlékeket,

értékeket, fontosnak tartjuk ezek összegyűjtését, megőrzését, és továbbadását a jövő számára.

2.5. Általános és speciális célunk, a nevelés - fejlesztés irányai

Óvodai nevelés célja az, hogy elősegítse a gyermekek sokoldalú, harmonikus fejlődését, a gyermeki személyiség kibontakozását, a hátrányok csökkenését, az életkori és egyéni sajátosságok valamint az eltérő fejlődési ütem figyelembevételével (ideértve a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek ellátását is).

A nemzetiséghez tartozó gyermekek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, átörökítését, és a multikulturális nevelésen alapuló integráció lehetőségét.

A hazájukat elhagyni kényszerülő migráns családok gyermekeinek óvodai nevelésében biztosítjuk az önazonosság megőrzését, ápolását, erősítését, és segítjük a társadalmi integrálódásukat.

Programspecifikus célunk a gyermekekben tudatosan és fokozatosan kialakítani a népi, nemzeti értékeinkhez, valamint a szülőföldjükhöz, az itt élő magyar és más nemzetiségekhez való viszonyukat. A gyermekek ismerjék meg a népi kultúrát.

A gyermekek tevékenységének többségét az évszakok körforgásában ismétlődő jeles napok, ünnepek, névnapok és a tárgyalkotó népművészetek köré csoportosítjuk, s közben községünk hagyományait megőrizzük, formáljuk.

Fejlesztő munkánk irányai

Nevelő és fejlesztő munkánk során segítünk a gyermekeknek feldolgozni és megérteni:

- **a tárgyi világot** a gyermekekhez közel álló tevékenységeken keresztül
- **az emberi környezet nyújtotta információt** a játékokban, mesékben, szerepekben és közösségi eseményekben való részvételen keresztül
- **a logika és matematika világát** játékos szituációkban mérésen, összehasonlításon, számoláson, sorba rendezésen, válogatáson és csoportosításon keresztül
- **a kimondott szót** rajzoláson, dramatizáláson, szöveghallgatáson és a kifejező készség gyakoroltatásán keresztül.

Programunk a személyiségfejlődés valamennyi területét – testi – társas – érzelmi és kognitív – megcélozza elősegítve:

- **a testi fejlődést** nagy és kismozgásokon keresztül
- **a társas, erkölcsi és érzelmi fejlődést** viták és ellentétek elsimításán, az impulzusok ellenőrzésén, egymás támogatásán és tiszteletén, kezdeményezésen és elfogadáson, megegyezésen, a környezet megbecsülésén és a közös munkán keresztül
- **a kognitív fejlődést** problémamegoldó helyzeteken, logikai feladatokon, a gondolkodás megszervezésén és a véleménymondás bátorításán keresztül.

Óvodásaink pszichikai fejlesztését a gyermekek érési folyamatához igazítjuk. Életkori sajátosságaiknak megfelelő eszközökkel kívánunk támaszt nyújtani az épp fejlődő pszichikus funkciók kibontakoztatásához és begyakoroltatásához.

Fontosnak tartjuk, hogy a gyermekek:

- **elég időt kapjanak** tevékenységeikre
- **lehetőséget kapjanak** egy-egy téma **sokoldalú megközelítésére** és megismerésére
- **biztonságos környezetben fedezhessék fel** saját érzéseiket, követhessenek el hibákat (melyeket természetesnek tekintünk), és oldjanak meg konfliktusokat. Részt vehessenek a közösségi szabályok megalkotásában
- **lehetőséget** kapjanak a **választásra** az egyes tevékenységek közül **helyet kapjanak** munkáik kiállítására.

Pedagógiai megközelítésünk és törekvésünk biztosítja, hogy óvodánk pedagógusai:

- átlátják a gyermekek fejlődését
- gondosan megfigyelik a gyermekeket játékukban és egyéb tevékenységeikben
- arra bátorítják a gyermekeket, hogy maguk oldják meg a problémáikat és tiszteljék társaikat
- gondolkodást stimuláló és próbára tevő kérdéseket tesznek fel
- olyan egyéni és csoportos célokat tűznek ki, amelyek a gyermekek érdeklődésén és igényein alapulnak
- változatos, mobilizálható környezetet alakítanak ki
- tiszteletet tanúsítanak a gyermekek iránt és értékelik ötleteiket

Óvodapedagógusainktól elvárt kompetenciák a színvonalas feladatellátás érdekében:

- Pedagógiai tevékenysége biztos szaktudományos és módszertani tudást tükrözzön.
- Ismerje és alkalmazza az Óvodai nevelés országos alapprogramját, és az intézmény pedagógiai programját.
- Folyamatosan frissítse tudását, tanulmányozza az aktuális szakirodalmakat, megszerzett tudását eredményesen alkalmazza a gyakorlatban.
- Fogalomhasználata legyen szakszerű, az adott pedagógiai helyzethez igazodó.
- Tevékenysége során az intézményi pedagógiai programhoz igazodóan és a pedagógiai céljainak megfelelően érthetően és hitelesen kommunikáljon.
- Az óvodapedagógus a szakmai fejlődésének elősegítése érdekében törekedjen saját személyiségjegyeinek megismerésére. Alkalmazkodjon a szerepvállalásokhoz (1. komp.).
- Tudatosan fejlessze a saját pedagógiai munkájára való reflektálást (2. komp.).
- Pedagógiai tevékenységében a gyermekek életkorából következő fejlődéslélektani jellemzőik ismerete tükröződik (5. komp.).
- Tevékenysége során a pedagógiai céljainak megfelelően érthetően és hitelesen kommunikál.
- A gyermekek nevelése érdekében kezdeményezően együttműködik kollégáival és a szülőkkel.

- A gyermekekkel történő együttműködés elveit és formáit a gyermekek személyiségfejlődését figyelembe véve alakítja ki és valósítja meg.
- Nyitott a pedagógiai munkájával kapcsolatos visszajelzések befogadására.
- Szakmai megbeszéléseken kifejti, képviseli az álláspontját (7. komp.).
- A pedagógiai feladatok megoldásában együttműködik pedagógustársaival, a munkaközösségekkel, a pedagógiai munkát segítő munkatárassal és más szakemberekkel.
- Gyűjti és megosztja a jó tanulásszervezési és pedagógiai gyakorlatokat az intézményen belül és kívül (Int. elvárások – Szervezeti feltételek).
- Tisztában van személyiségének sajátosságaival, és alkalmazkodik a szerepvállalásokhoz.
- Törekszik tudásának folyamatos megújítására, megszerzett tudását eredményesen alkalmazza a pedagógiai munkájában (8. komp.).
- Nyitott jó gyakorlata eredményeinek bemutatására, mások jó gyakorlatának követésére, alkalmazására (Int. elvárások – Szervezeti feltételek).

3. A NÉPHAGYOMÁNYŐRZŐ ÓVODAI PROGRAM CÉLJA, FELADATAI

A program az "Óvodai Nevelés Országos Alapprogramja" szellemében fogalmazza meg a nevelési célokat, feladatokat.

3.1. A program célja:

- A gyermek harmonikus fejlesztése a néphagyomány-ápolás, a természetóvás gazdag eszköztárával.
- A gyermekben a hagyományok és a természet iránti fogékonyság megalapozása.
- A néphagyomány-ápolás és a természetszeretet átörökítése a gyermek érzelmein át, a családok aktív együttműködésével.

További törekvésünk, hogy a közös cselekedetek folyamatában a gyerekekben alapozódnak meg azok a készségek, jártasságok, amelyek képessé teszik az együttélésre, majd az iskolai életmód elfogadására.

A gyerek testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítése, képességeinek fejlesztése az óvodai nevelés általános feladata, amit programunkban **alappeladatoknak** tekintünk. Ennek összetevői:

- az **egészséges életmód** alakítása, $\Leftrightarrow$ - **érzelmi, erkölcsi nevelés**
- a **szocializáció** segítése, $\Leftrightarrow$ - **anyanyelvi nevelés**
- az **értelmi nevelés**.

Programunk fontos kiindulópontja, hogy a hagyományőrzés érzelmet kiváltó hatásából fakadóan az **érzelmi nevelés** mindhárom területet áthatja. A gyerek testi, lelki, értelmi szükségleteinek kielégítése az **anyanyelvi neveléstől** szintén elválaszthatatlan.

A hagyományőrzés érzelmi hatástöbblete, az örömmel átélt aktivitás, az egészségnevelés, a szocializálódás, az anyanyelvi- és értelemfejlesztés mozgató ereje. Ez vonul át az óvodai élet valamennyi tevékenységformáján, a fejlesztés területein, vagyis áthatja az egész nevelési rendszert.

3.2. A néphagyományőrzésbe ágyazódó gyermeki tevékenységformák

- a játék,
- a mozgás,
- a külső világ tevékeny megismerése,
- az esztétikai tevékenységek.

A gyerek a tevékenységek gyakorlása során **tanul**. Tanulásában a kompetencia alapú szemléletnek megfelelően elsődleges a képességfejlesztés, az ismeretek rendszerezése és pozitív attitűdök kialakítása és elmélyítése. A program a tanulást nem különálló tevékenységformaként kezeli, de az ezzel kapcsolatos felfogásunkat egy kiemelt fejezetben taglaljuk.

Az óvodai nevelésben a néphagyományőrzés folyamatosságát a mindennapok hagyományőrző tevékenységei és a jeles napok tevékenységei adják.

3.3. A hagyományőrzést szolgáló feladatok

A népi hagyományok gazdag tárházából a gyerekek korának megfelelő, számukra örömteliingereket, élményeket adó és cselekvésre készítető elemek kiválogatása, és azoknak a nevelés folyamatába illesztése kulcsfontosságú feladat.

- A **mindennapok** népszokásőrző tevékenységei közül a programban azok kapnak helyet, amelyek a földhöz, a természethez, a természetes anyagokhoz való kötődést, a felnőttek és gyermektársak megbecsülését állítják előtérbe

- A **jeles napok** közül azok kerülnek a programba, amelyek a gyermekek életkori sajátosságainak megfelelnek: karácsony, farsang, húsvét. Továbbá azok, amelyek a hétköznapi népszokásőrző tevékenységeit visszatérő jelképekkel, cselekvésekkel ünnepivé emelik.

- A **népi kultúra** szellemi, tárgyi alkotásai közül az esztétikai élményeket fokozó alkotások kiválogatása, és ezeknek a programba fűzése képez fontos feladatot.

A program a sajátos tartalom- és eszköz-rendszerével az óvoda óvó-védő, szociális, nevelő-személyiségfejlesztő funkcióját szolgálja, felvállalva a népi kultúra átörökítésével a teljes gyermeki személyiség fejlesztését.

”A kisgyermekkel mindent elérhetünk személyes példa és tett által.” (Brunszyk T.)

4. ALAPFELADATOK

A hagyományőrző programunk az alapprogramban megjelölt - gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítése - általános feladatokat a következők szerint tagolja:

- az egészséges életmód alakítása,
- az érzelmi, az erkölcsi és a közösség nevelés
- az anyanyelvi-, értelmi fejlesztés és nevelés Tevékenységeiket áthatja a kötelességtudat, kitartás, fegyelem.

Alapvető feladatunk az óvodai élet megszervezése kapcsán, hogy egységes rendszerbe illesztve tervezzük meg a pedagógiai céloknak megfelelő stratégiákat, folyamatokat, munkaformákat, módszereket és eszközöket – legyen szó bármilyen tevékenységről (2. komp.).

Megalapozza, segíti, ösztönzi a gyermekeket a későbbi tudatos értékválasztásra és saját értékrendjük kialakítására (4. kompetencia).

4.1. Az egészség és környezeti nevelés alapelvei - Az egészséges életmód alakítása

Az óvodás korú gyermek testi fejlődésének elősegítése pedagógiai programunk kiemelt nevelési feladata.

Az egészséges életmódra nevelés célja

A gyermek testi szükségleteinek kielégítése során, a gyermekben alapozódnak azok az egészség- és test-kulturális magatartáskészségek, szokások, amelyek az egészséges életvitelhez szükségesek.

A családok egészséges életvitelének segítése, életmódbeli szokásainak befolyásolása az egészséges nemzedék felnevelése érdekében.

- Az életmód formálás egyik lényeges célja a *megelőzés* fontosságának felismertetése.

A megvalósítás feladatai:

- a gyermek gondozása, testi szükségleteinek, mozgásigényének kielégítése
- a harmonikus, összerendezett mozgás fejlődésének elősegítése;
- a gyermeki testi képességek fejlődésének segítése;
- a gyermek egészségének védelme, edzése, óvása, megőrzése;

- az egészséges életmód, a testápolás, az étkezés, az öltözködés, a pihenés, a betegségmegelőzés és az egészségmegőrzés szokásainak alakítása;
- a gyermek fejlődéséhez és fejlesztéséhez szükséges egészséges és biztonságos környezet biztosítása;
- a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozása;
- megfelelő szakemberek bevonásával – a szülővel, az óvodapedagógussal együttműködve – speciális gondozó, prevenciós és korrekciós testi, lelki nevelési feladatok ellátása.

Egészségesnek tartjuk azt az embert, aki természetes családi és társadalmi környezetben jól érzi magát. Átalakuló társadalmunkban megváltoztak a gazdasági-társadalmi viszonyok. Hazánkban is gyakran olyan betegségek pusztítanak, amelyek közvetlenül a helytelen emberi magatartásból fakadnak. A halálozást döntően befolyásoló kockázati tényezők között a mozgásszegény életmód, az egészségtelen táplálkozás, a káros függőségekhez vezető szokások (dohányzás, alkoholfogyasztás, kábítószer élvezet, testi épséget veszélyeztető balesetveszélyes magatartás) állnak az első helyen.

Az egészség megvédése társadalmi és egyéni feladat. A kisgyermek egészségéért a család mellett óvodánk is felelősséggel tartozik. Ahhoz, hogy jól átgondolt, jól megszervezett és eredményes egészségnevelő munkát tudjunk végezni, elsősorban a felnőttek – óvodapedagógusok és segítők – egészségtudományi, egészségvédelmi szemléletének fejlesztésére volt, és van szükség, másodsorban pedig megfelelő motívumok fejlesztésével a korszerű megelőzés, a prevenció a feladatunk:

- Az egészséget károsító magatartások megelőzése, illetve visszaszorítása
- Az élet alternatívái közül az egészséget választó képességek kialakítása és fejlesztése

Az ember nem csak biológiai, hanem bioszociális lény is, akinek létszükséglete a pszichikus és szociális szükségletek kielégítése is. A létezés mellé így csatlakozik az egészség, mint az emberi lét alapvető szükséglete, értéke.

Az egészség az emberi lét különböző szintjei közti kapcsolatokat fejezi ki:

- Az egyén kapcsolatát önmagával, környezetével, kortársaival, embertársaival
- Testi-lelki szociális jólét, melyet erőteljesen befolyásolnak az életkörülmények, valamint a környezet kultúrája.

Az óvodai egészségnevelés háttere a család. A gyermekek számára a szülők, valamint a közvetlen környezet jelenti a modellt. Tapasztalataink szerint a szülők számos esetben igénylik segítségünket a gyermekek egészséges szokásrendszerének, optimális magatartásának kialakításához. Ezért is nagyon fontos lehet a családokkal történő együttműködés, a családok szemléletformálásának vagy váltásának segítése, az egészséges és természetes életmód szokásalakításának terén.

A követendő minta szempontjából kiemelten fontos óvodánk - mint nevelési intézmény - óvodapedagógusaink és az egészségügyi szakszolgálat munkatársainak egészségnevelő munkája. Az **egészségnevelés és védelem** során figyelemmel kísérjük azokat a negatív tényezőket is, amelyek a gyermekek egészségét károsan befolyásolhatják. Az egészségvédelem alapja

- a személyi higiénia való odafigyelés (tisztaság, gondozottság, ápoltság),

- az egészséget veszélyeztető tényezők kiküszöbölése (fénytől való védelem → anyajegyek folyamatos ellenőrzése, közösen használt tárgyak és játékszerek, valamint a személyes higiéniai eszközök rendszeres fertőtlenítése, a beteg gyermekek elkülönítése).

- Hangsúlyt fektetünk a stressz megelőzésére

- A környezetünkben dolgozó egészségügyi szakemberek, civil szervezetek, a családok bevonása mindennapi munkánkba.

- Fontos, hogy környezetünkben ismerjük fel időben a súlyos ártalmakat, ezek megjelenését a családokban, például: alkohol, drog, erős dohányzás, erkölcsi és szexuális veszélyek.

Az óvodai élet szervezésében a gondozásnak kiemelt szerepe van. A gondozás magába foglalja a testi és lelki egyensúly kialakítását és fenntartását, biztosítja a higiénias feltételeket az óvoda egész területén, valamint figyelemmel kíséri a gyermekek személyes higiénés fejlődését is. Figyelemmel kíséri és folyamatosan ellenőrzi a gyermek egészségét, a helyes testápolást és szokásainak kialakítását, az egészséges ruházatot és öltözködést, tehát szükségleteik kielégítését, valamint a fertőző betegségek megelőzését. Az óvodapedagógus a gondozás folyamatában is nevel, építi kapcsolatait a gyermekekkel, egyúttal segíti önállóságuk fejlődését együttműködve a gondozást végző többi munkatárssal. **Óvónői és dajkai modellszerepünk**ből adódóan, öltözködésünk, személyi higiénánk, étkezési kultúránk példával szolgál.

Az óvodapedagógusok feladatai az egészséges és kulturált életmódra nevelés, személyes fejlesztés céljainak feladatokba ágyazása kapcsán:

- az egészséges életmód megfelelő alakítása

- a testi-lelki egészség védelme

- az érzelmi nevelés és a szocializáció biztosítása

- az értelmi nevelés, fejlesztés megvalósítása

- együttműködés a családokkal, különös tekintettel a sajátos nevelést igénylő gyermekek vonatkozásában

- segítségnyújtás az olykor felkészületlen és tanácstalan szülők számára

Az egészséges és kulturált életmódra nevelés során a pedagógiai munkát közvetlenül segítő dajkáknak és a pedagógiai asszisztensnek kitüntetett szerepük van.

Fontos, hogy:

- a kialakítandó szokások megfeleljenek a gyermek korának, testi, szellemi és lelki sajátosságainak: ne kívánjuk a gyermekektől azt, melynek teljesítésére még éretlenek

- a felállított szabályok érthetők és teljesíthetők legyenek, megismerésük és megtanulásuk fokozatosan történjen

- a szokások kialakításában – a rögzítésben – biztosítsuk az ismétlési lehetőségeket

- fejlesszük az elsajátításhoz szükséges készségeket

- a gyermekek számára folyamatos legyen a kontroll, szükség szerint pedig a korrekció

- rögzítsük a helyes viselkedést, biztosítva a pozitív visszacsatolást

- keltsük fel az érdeklődést a szokás-cselekedetek elvégzésére

- legyen jelen követendő gyermek és felnőtt pozitív modell

- a szokás kialakításához társuljon pozitív érzelem, s ez fokozatosan terelődjön át az eredményekre

- a gyermekek a fejlesztés során jussanak sikerélményekhez

Az ember egészségügyi szokásai döntően a kisgyermekkorban alakulnak ki, ezért e szokásalakítás rendkívül gondos odafigyelést, és a családdal történő szoros együttműködést kívánó feladatunk. A gyermekek szükségleteik önálló kielégítésére, a testápolás, az öltözködés, az önkiszolgálás, az étkezés és az étkezési szokások elsajátítására fokozatosan válnak képessé a folyamatos példamutatás, segítség, gyakorlás következtében. A gondozási tevékenységekre a gyermekek életkorától függően megfelelő időt kell biztosítani

Az egészséges óvodai környezet kialakítása

Az életmód a gyermek és a külső világ állandó egymásra hatásában formálódik, gerincét a mindennapi cselekvések rendje alkotja. A cselekvéssorok mindennapi ismétlődése, reprodukciója alakítja a szokásokat. A szokások zavartalan alakításához az óvoda megteremti azt a feltételrendszert, amely a gyermek testi és értelmi fejlődését szolgálja.

Cél: Az egészséges, barátságos környezet kialakítása, amely lehetőséget nyújt a gyerek testi, lelki szükségleteinek kielégítésére, az esélyegyenlőség megteremtésére.

Az egészséges életmód alakításának színtere a *csoporszoba* és *kapcsolódó helyiségei*, a *tornaterem*, és az *óvoda udvara*.

Az óvoda épülete

A helyiségek padló- és falburkolatai olyan anyagból készülnek, amelyek jól tisztíthatók, fertőtleníthetők, nem okoznak allergiás tüneteket.

A **csoporszobák** falai világosak, paszellszínűek, nagy ablakokkal, ami szolgálja a természetes fény besugárzását és a nap folyamán a többszöri levegőcserét lehetővé teszi. Javasolt párologtató beállítása, amely növeli a levegő páratartalmát. 1-1 csoporszobában egy nagyméretű tükör van elhelyezve, amelyben a gyerekek teljes magasságban láthatják magukat. A berendezési tárgyak gyermekléptékűek, esztétikusak, természetes anyagból készülnek (fa, nád). A bútorok a gyerekek által könnyen mozgathatók, formai kivitelezésük, elhelyezésük zárja ki a balesetveszélyt. Elegendő hely esetén mozgásfejlesztő játékeszközök is elhelyezhetők.

A gyerekek által használt eszközök, játékok elérhető magasságú polcokon nyernek elhelyezést, így ők is tevőlegesen vesznek részt óvásukban, tisztántartásukban. A testi épségüket szolgálja a meghibásodott tárgyak, eszközök javítása, illetve használatból való kivonása.

A hagyományos és szükséges berendezések, játékeszközök elhelyezésén túl külön figyelmet igényel a kézműves, az élő, - és természetsarok helyének megválasztása. Mindegyik fényigényes és a gyerek számára hozzáférhető térrel rendelkezik. Az élősarokban elhelyezett növények, kis állatok sem betegséget, sem allergiát nem okozhatnak. A kézműves sarokban elhelyezett eszközök, anyagok - mivel a gyerekek bármikor elővehetik - biztonságosak .

A gondozási folyamathoz szükséges egyéb helyiségek

Az **öltözőben** a gyerekek váltóruhája, cserecipője, ruhája, tornafelszerelése külön jellel ellátott helyen van. Az együttnevelés érdekében, fontos a folyamatos tájékoztatás az egészséges életmód szokásalakításáról is (étrend, testnevelés napja, kirándulások napja, stb.).

A **mosdóban** a gyerek a jellel ellátott törölközőjét, fésűjét, fogmosó felszerelését könnyen meg- találja. Körömkefe is rendelkezésére áll. A fertőzések elkerüléséhez hozzájárul a folyékony szappanos kézmosó használata. Hajszárító beszerzése is célszerű. A WC helyiségeket válaszfal és függöny határolja, tiszteletben tartva a gyerek személyiségeit.

A **tornaterem** berendezését a biztonsági előírások, az óvodáskorúak részére készített mozgásfejlesztő eszközök befolyásolják.

Az óvoda udvara

Az óvodaudvar természeti adottsága a program tartalmi lehetőségeit behatárolja. Elsődleges a gyerek természetes mozgásigényének kielégítését szolgáló terek, berendezések kialakítása. Ezen belül teremthető meg a néphagyományőrzés és a természetvédelem feltételrendszere.

Az udvar változatos felületű: *füves, kövezett, bitumenes, kavicsos, vizes*, a napos és árnyas részek váltakoznak.

A **homokozás** a gyerek udvari tevékenységének sorában elsődleges helyet foglal el. A földdel való játék, a homokozás, sarazás, a gyerek elemi, ősi szükséglete. A gyerek egészségének védelmében fontos a homok évenkénti cseréje, valamint naponkénti lazítása, locsolása. A homokozó tetővel fedett.

A **természetes mozgások** gyakorlására nagy, tágas, füves tér áll a gyerek rendelkezésére. A labdajátékok szervezéséhez *füves terület* került kialakításra.

Az udvaron a **fedett területek** több célt szolgálnak. Az étkezés, az alvás kinti szervezése megnöveli a gyerek levegőn tartózkodásának idejét. A fedett tér mozgásos játékok vagy kézműves tevékenységek szervezésére is lehetőséget nyújt.

A csoportok **veteményeskertjében** a gyerekek változatos tevékenységekben kipróbálják erejüket, ügyességüket, kitartásukat.

Összegzés

Azonos szemléletmód szabályozza az óvoda helyiségeinek, udvarának berendezését. Kialakításában **a szülők egyetértése és aktív közreműködése meghatározó szerepet játszik**. Nagyon fontos az óvodai környezetben az összhang megteremtése, amely tükrözi az óvoda hagyományőrzésből fakadó sajátos arculatát. Az egészséges élettér így szolgálja a program célkitűzéseinek megvalósítását, benne a gyerek egészséges testi fejlesztésének lehetőségét.

Egészségre nevelés, gondozás

A néphagyományőrző szemléletű nevelés olyan életrendet kínál a gyerekeknek, amely figyelembe

veszi fejlődésének egyéni ütemét, és az életrendi tevékenységeket a népi hagyományok eszköztárával gazdagítja.

A gyerek testi szükségletének kielégítése során a szokások alakításához nélkülözhetetlen a felnőtt gondoskodó, simogató szeretete. Az érzelmi biztonság segíti át a “botladozó”, önmagát kipróbáló gyereket az önkiszolgálás bonyolult tevékenységrendszerén.

Cél. Az egészség gondozásához szükséges készségek alapozása.

A helyes **életritmus** megteremthető a folyamatossággal, amelyet a napirend rugalmassága és kötetlensége jellemez. A folyamatos játéktevékenységben azonos időpontban és intervallumban ismétlődnek: az étkezések (reggeli, ebéd, uzsonna), a mindennapos testnevelés, a mese, a levegőzés, a séta, a kinti játék, a pihenés. Az óvónő a gyerek csoporton belüli jó közérzete érdekében figyelemmel kíséri, - a játék és egyéb tevékenységei mellett - testi szükségleteinek igényét. A gyerek hangulatváltozásai jelzésül szolgálnak közérzetéről.

A gyerek egészséges fejlődésének fontos feltétele az életkori sajátosságoknak megfelelő egészséges **táplálkozás**, a gyerek egyéni ízlésének ismerete, formálása. A hetente visszatérő zöldség- és gyümölcsfeldolgozó tevékenységek, a közös csemegés, formálják a gyerekek szemléletét, a szülők figyelme is ráirányul a nyers zöldség- és gyümölcs-fogyasztás, a rágás fontosságára. Jó ha a feldolgozáshoz szükséges eszközöknek a csoportszobában megfelelő tárolóhelye van.

Az étkezés óvodai feltételei önkiszolgálással és naposi tevékenységekkel valósulnak meg. Fontos, az esztétikus terítés és a kulturált étkezési szokások betartása. A megjelölt időkereten belül a gyerek az étkezés időpontját a tízóráinál és az uzsonnánál maga választja meg, az déli étkezést is egyéni tempóban fejezi be.

Táplálkozási szokások:

- étkezések ritmikus időben történő elosztása, napirendbe épülése
- megfelelő mennyiségű folyadék biztosítása a nap bármely szakában
- egyéni szükségleteket, igényeket kielégítő, mennyiségileg elegendő, minőségileg megfelelő ételek étrendbe iktatása
- a napi zöldség és gyümölcsfogyasztás szülők bevonásával történő biztosítása
- kulturált étkezési szokások kialakítása a felnőttek példa és mintaadása révén:
  - esztétikus, alkalomhoz illő teríték
  - helyes evőeszköz használat
  - kulturált, nyugodt étkezés
  - étkezés közbeni helyes viselkedés
- segédkezés, majd önálló munkavégzés – terítés az étkezés előkészületeiben
- egészséges ételek, italok és kiegészítő élelmiszerek fogyasztásával betegségek megelőzése (pl. fogszuvasodás, cukorbetegség, stb.)
- rendszeres zöldség és gyümölcsfogyasztás

Mit kér az óvoda a szülőktől?

- Alapvető kérés, hogy a szülők ismerkedjenek meg gyermekük óvodai étrendjével és otthon délután, esténként, hétvégeken kiegészítő táplálékokkal pótolják a hiányzó, de szükséges tápanyagokat. Így pl., ha az óvodában tejes, túros, sajtos tészta volt ebédre, akkor első sorban hús, gyümölcs, zöldségféle várja a gyermeket vacsorára. Ha viszont az óvodai étlapon húsos ételek, felvágottak, tojásos készítmények szerepeltek, otthon tejes ételek, hal és gyümölcs egészítse ki a gyermek táplálékát.

- Felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy az otthoni kiegészítő táplálkozás megtervezéséhez kérjenek javaslatot orvostól, védőnőtől, óvónőtől. Kerüljék a családi étkezés során a haszontalan ételek és italok étrendbe állítását, így a cukros, sós, zsíros ételeket és italokat. Csökkentsék étkezési szokásrendjükből a cukrozott szörpöket, befőtteket, kólafélétet, a kekszet, a ropit, a chipset. Szerepeljen a családi étrendben kevesebb füstölt hús, felvágott, húskonzerv, állati zsiradék, és annál több alacsony zsírtartamú tej, tejföl, sajt, hal, baromfi (bőr nélkül), barna kenyér.

A **testápolás** szolgálja a gyerek tisztaságigényének, egészségügyi szokásainak megalapozását. Az önkiszolgáláshoz szükséges készségek elsajátítását a felnőtt és a gyerek közötti meghitt kapcsolat segíti. Testápolás közben a gyerek utánzási hajlama lerövidíti a szokás tanulás folyamatát (mosakodás, kéztörlés, fogmosás, fésülködés, WC használat). *Fontos* a felnőtt állandó segítőkész jelenléte.

A testápolás magába foglalja a testünk, ruházatunk gondozását, egészségünk védelmét, tisztaságigényünk kielégítését, továbbá a közvetlen és a tágabb környezetünk tisztántartására való törekvésünket. A testápolás igényének kialakítása modellkövetéssel az óvónő és a dajka segítségével, együttműködésével történik.

Higiénés szokások:

- a test tisztántartása (mosdás, szükség szerint fürdés vagy zuhanyozás, a száj, köröm és haj ápolása, nemi higiéné)

- helyes fogápolás és szájhigiénia: arra törekszünk, hogy gyermekeink minél egészségesebb fogakkal rendelkezzenek a személyi higiénia biztosítása: legintimebb része a WC-használat, ezért mind az óvodapedagógusoktól, mind a dajkáktól tapintatot és megértést igényel a gyermekek szükségletei szerint a WC használat tudatos kialakítása

- tiszta ruházat
- környezeti higiéné: allergén anyagok kiszűrése, felületek tisztántartása, portalanítása
- téli időszakban aromaterápiával biztosítjuk az egészséges levegőt
- a betegségek megelőzésére vonatkozó szokások és szabályok kialakítása, megtanítása: köhögés, tüsszentés, orrfújás, stb.
- időjárásnak megfelelő, réteges öltözködés

Esztétikai szokások:

- ízléses ruházkodás és öltözködés
- a szín és formavilág harmóniájával barátságos környezet kialakítása magunk körül

A dajka feladata:

- Tisztálkodási eszközök rendben tartása
- Segítségnyújtás a mosdóbeli szokások kialakításában

- Következetesség, az egyéni igényekhez igazodó odafigyelés, gondoskodás

Az **öltözködés** a test védelmét szolgálja az időjárás változásaival szemben, és a gyermeki önállóságot, izlésvilágot alapozza. A gyerek ruházata a sokféle tevékenység gyakorlásához, az időjárás változásaihoz igazodó, kényelmes, könnyen fel és levehető legyen. Egészségügyi szempontból szükséges a gyerekek benti játszóruha, cserecipő, pizsama, és a kirándulásokhoz gumicsizma, esőkabát. A jó cipő nemcsak erősíti, védi a lábat, hanem megakadályozza a lúdtalp kialakulását is.

A helyes öltözködés két feltétele az időjáráshoz és a környezeti adottságokhoz való alkalmazkodás és esztétika.

- Ügyelünk arra, hogy a gyermekek a szabadban megfelelően (rétegesen) legyenek felöltözve, ehhez megfelelő váltóruhájuk legyen
- Épületen belül a tevékenységektől és a hőmérséklettől függően könnyű, kényelmes ruházatot viseljenek.

A **mozgás** belső igény, élmény a gyerek számára, amit felszabadultan, jókedvűen, örömmel végez. A gyerek mozgásigénye egyénileg eltérő. A gyermeki mozgásigény kielégítését a változatos tevékenységek szolgálják. A hagyományápolás által a mozgásanyagban helyet kapnak a népi sportjátékok is. (Lásd: Mozgás c. fejezet).

Az **edzés** folyamatában a gyerek ellenállóképessége fokozódik, szervezete alkalmazkodik az évszakok változásaihoz. *Fontos*, hogy a gyerekek, minden évszakban, minél több időt töltsenek a szabadban. A jó levegő, a napfény, és a víz a gyerek edzését segítik. A gyerek egyéni érzékenysége és az időjárás sajátosságai meghatározzák az óvónő bánásmódját.

Véleményünk szerint a mozgásfejlesztés a tudás alapja. Hisszük, hogy a mozgásban szerzett tapasztalatok a gyermekek érzékelő apparátusára hatnak, értelmi fejlődésüket szolgálják.

A mozgás sokoldalú tevékenység, mely a gyermekek számára életszükséglet. Egyéni fejlődésükben nagy jelentőséggel bír, mert az általános testi fejlődés mellett az értelmi és a szociális képességekre is hatással van.

Óvodáskorban rendkívül fontos a rendszeres mozgás megszerettetése, a mozgásigény kielégítése, a helyes testtartás, a szép mozgás fejlesztése, a gyermekek természetes, harmonikus mozgásának, testi képességeinek fejlesztése játékos formában.

Az óvodás kor kiváló lehetőség a mozgás-tapasztalatok bővítésére, a gyermekek alkalmazkodó képességének, a személyiség akarati tényezőinek, a testi képességek fejlesztésére. Fontos továbbá, hogy az óvodai környezet a gyermekeket olyan aktív, sokoldalú mozgásra készítse, hogy saját aktivitásukon keresztül jussanak újabb és újabb tapasztalatokhoz, melyek fejlesztik érzékszerveiket, szolgálják személyiségük fejlődését.

A felnőttkori mozgásügyesség nagymértékben a gyermekkori mozgástapasztalatok függvénye, ezért meghatározó jelentősége van a spontán mozgásnak és a szervezett óvodai testnevelés foglalkozásoknak.

A spontán, szabad mozgás óvodai életünk nélkülözhetlene eleme, az egészséges életmód **szerves része**. Helye: mozgás az udvaron vagy a csoportszobában

Igyekszünk minél több időt tölteni a szabad levegőn. **Télen** 5-9 fokig az udvarunk és a teraszaink adottságait kihasználva, a mozgás minden formáját biztosítjuk, **nyáron** pedig napfürdőzünk, védve a gyermekeket a nap káros sugaraitól.

A gyermekek fejlődésében nagy szerepet játszik a tudatosan szervezett mozgás. Ez egyrészt **a mindennapi fejlesztő mozgásban** (mindennapi testnevelés), a testnevelés foglalkozásokon, valamint a szülői igényekre alapozott és az óvodapedagógusok irányítása alatt zajló külön szolgáltatásként szervezett úszás alkalmával, valamint a rendszeres kirándulások keretében történik.

Az óvodapedagógus feladatai:

- a gyermekek természetes mozgáskedvének megőrzése, a mozgás megszerettetése
- a mozgáson keresztül értelmi és szociális képességek fejlesztése
- középpontban a tartásjavítás és a mozgásügyesség fejlesztés (prevenciós szemlélet)
- képességfejlesztés a gyermekkor mozgásfejlődési jellemzőinek figyelembevételével
- inger gazdag környezet biztosításával, sokoldalú és megfelelő intenzitású fejlesztés (mennyiség és minőség összhangjával)
- koordinációs képességek: a két test fél mozgásának összerendezése, a testtudat fejlesztése (testkép és testfogalom, testséma), az alakmozgások koordinációjának javítása, valamint a szem – kéz koordináció
  - a mindennapi, levegőn történő szabad mozgás biztosítása
  - **a mindennapi szervezett fejlesztő mozgás biztosítása**
  - testedzés, testnevelés foglalkozások a szabad levegőn és a tornateremben, kis és nagymozgásos játékok, mozgás koordináció, lábboltozat erősítő gyakorlatok, stb.
  - igény és lehetőség szerint különféle sport foglalkozások napirendbe történő illesztése
  - a térpercepció fejlesztése
  - életkornak megfelelő terhelés, állóképesség fejlesztése
  - óvodapedagógusi kompetencia függvényében tartásjavító, lábboltozat fejlesztő programok és gyakorlatok beiktatása, ez irányban történő önképzés fokozása

A testi képességfejlesztés eredményei az óvodáskor végére:

Kondicionális képességek tekintetében: az életkori sajátosságoknak megfelelő erőnlét, gyorsaság, hajlékonyság és ügyesség jellemző a gyerekekre. Állóképességük jó, pszichés reakciókészségük átlagos.

A mozgáskoordináció fejlettségét: a megfelelő téri orientáció, ezen belül a testséma kialakulása, a személyes tér megfelelő észlelése jellemzi. Képesé válik a személyes és közös tér megélésére nagymozgásokon keresztül, érett mozgáskoordináció és megfelelő spontán dominancia jellemzi. A szem – kéz – láb – mozgáskoordinációja érett, a szem vagy kéz spontán dominanciája adott helyzetekben megfelelő.

A **pihenés**, az alvás az óvodás gyerek egyéni alvásiigényének kielégítését, testi fejlődését szolgálja. A nyugodt pihenés, alvás légkörének megteremtése minden óvodai dolgozó feladata: a szoba levegőjének cseréje és a külső zavaró ingerek megszüntetése. Mesével, esetleg halk zenével teremtjük meg a megfelelő hangulatot. Simogatással, otthonról hozott játékokkal segítjük hozzá az azt igénylő gyermekeket az elalváshoz.

A gyermekek ényelmes kis ágyakon töltik a csendes pihenőt, mely biztosítja a gerinc számára a helyes tartást. Az egyes gyermekek egyéni igényeinek figyelembe vételével igyekszünk kialakítani a pihenés idejét, az alvást már kevésbé igénylő gyermekek számára a legalább egy óra pihenést követően csendes tevékenységet (képeskönyv nézegetése, rajzolás, ágyban pihenve „alvókával” *játszás, egyéni foglalkozás*) biztosítunk.

Az óvoda egészségnevelési programja

Gondolatok az egészségnevelésről

Az Óvodai nevelés országos alapprogramja az óvodai nevelés alapvető feladatának a gyermek testi és lelki szükségleteinek kielégítését jelöli meg. Ezeknek a szükségleteknek kielégítése biztosíthatja a kisgyermek egészséges fejlődését, a legteljesebb egészségi potenciáljának elérését, azaz a lehetőséget arra, hogy a gyermek a mindennapi élet alternatívái (életviteli helyzetei) közül a **legegészségesebbet válassza, az egészséget választó képességét kifejlessze**. Az egészségvédő potenciál fejlesztése megköveteli, hogy az óvodai nevelés segítse az egészséges életvitel iránti igény kifejlődését, az egészséges életmód választását, az egészséget károsító magatartások visszaszorítását. Az egészségnevelés így válik az óvoda megalapozó jellegű, immanens (minden nevelési mozzanatban jelenlevő) feladatává.

Az egészségnevelés fogalmát a szokásostól eltérő, azon túl mutató módon szükséges értelmeznünk. Túl kell lépnünk a korszerűtlen, ún. **testi nevelés** beszűkült fogalmán, amely csupán a **testi** gondozást, a **testi** szükségletek kielégítését, a **mozgás** fejlesztést, az edzést és a **test** ápolást foglalta magában.

Az egészség fogalmát az Egészségügyi Világszervezet így definiálta:

"Az egészség a testi (fizikai), a szellemi (pszichikus) és a társas-társadalmi (szociális) jólét állapota, nem csupán a betegség és nyomorékság hiánya."

A definíció szerint az óvodai nevelési program általános nevelési feltételei közé az alábbi egészségfejlesztő tevékenységek sorolandók:

- a testi egészség (gondozás, ápolás, edzés, mozgás-fejlesztés)
- a lelki egészség (értelmi fejlesztés, érzelmi biztonság nyújtása)
- a szociális kapcsolatok harmóniája (közösségi élet, segítség stb.)
- az egészségvédő képesség fejlesztése
- a gyermekek egészséges életmódjának, egészségvédő szokásainak kialakítása,
- az óvodapedagógusok, az óvodapszichológus és a pedagógiai munkát segítők viselkedésének szabályozása
- a szülők otthoni egészségnevelő feladatai (higiénés szokások alakítása, egészségvédő példamutatás, meleg-engedékeny nevelési módszer)

- az iskola-egészségügyi szolgálattal való együttműködés
- egészséges étkezés- táplálkozás érdekében naprakész kapcsolat az ételmezési vállalattal, valamint mérsékeljük az édességek, chipszek behozatalát az óvodába, lehetőség szerint „minden nap gyümölcsnap”.

A csoportok számára javasolt egészségfejlesztési programok

Óvodánkban új hagyományt kívánunk meghonosítani az évi egy alkalommal megrendezendő ÓVODAI EGÉSZSÉGNAP bevezetésével. A jeles nap pontos időpontját és épületenként annak kiemelt tartalmát a mindenkori éves munkaterv tartalmazza.

Ezen a napon mindenkét óvodaépületünkben – lehetőség szerint a szülők és a tágabb környezet bevonásával az alábbi tartalmakból „szemezgethetnek” az óvodapedagógusok, mely tartalmak folyamatosan bővíthetők:

- Családi egészségnap
- Túrakisírándulás – Turisztikai nap a családok bevonásával
- Faluból a városba kirándulás
- Sportverseny nap – A kihívás napja
- Gyümölcszúret és befőzés

A környezettudatos magatartás megalapozása

„Bármid van, amire azt mondod enyém, ne feledd hozzágondolni: kölcsönkaptam.

Mert mindenedet az élettől kaptad, s mindenedet vissza kell adnod.”

(Gárdonyi Géza)

Életünk minőségét, valamint egészségünket alapvetően befolyásolja és meghatározza a bennünket körülölelő természeti és társadalmi környezet minősége, állapota. A 21. sz. társadalmi és globális problémái ismertek: az ember lakóhelye és környezete nem előnyére változott. A környezetben visszafordíthatatlan, legtöbb esetben kedvezőtlen változások indultak el – klímaváltozás, élőhelyek eltűnése, fajok kihalása. Egy új nemzedéknek kell felnőnie, amely szakít a rombolással, de ehhez a régi nemzedéknek kell támogatnia a tapasztalataival.

A környezettudatos magatartás kialakításának létjogosultsága van az óvoda intézményrendszerében. A gyermekek gondolkodásának, felfogásának megalapozása, illetve rajtuk keresztül a szülők szemléletmódjának alakításában nevelőtestületünk is sokat tehet. Részünkről az elkötelezettségnek és a gyakorlati megvalósításnak van kiemelkedő szerepe. Ezért gondoljuk, hogy az óvodai környezettudatos magatartás kialakítása: „Apró lépés az óvodának, ugyanakkor nagy lépés a világnak.”

A fenntarthatóság pedagógiájának fontos értékei:

- az élet tisztelete
- a hagyomány őrzése – átmentése a jövőbe

Mindezeket a családok hatékony és folyamatos bevonásával, élethosszig tartó folyamattal és holisztikus szemlélettel tudjuk a leghatásosabban elérni.

A környezettudatos magatartás kialakításának fő színtere az óvodában, a külső világ tevékeny megismerése, mint tevékenységforma. Ez olyan nevelési folyamatot jelent, mely valamennyi nevelési területre kiterjed, azokkal kölcsönhatásban van. Komplex tapasztalatszerzés, mely egységben mutatja, érzékelteti azt, ami a valóságban is egységesen érzékelhető. A környezet megismerése nem korlátozódik csak a környezeti foglalkozásokra és a tervszerű, tudatos kezdeményezésekre, hanem átfogja az egész óvodai életet. Sokszínű, érdekes, izgalmas tevékenységrendszert biztosítunk. Az érzelmek, kifejezőképességek fejlesztésére nagy hangsúlyt fektetünk: szeretet, kötődés, élménybefogadás keltése. Támazkodunk a gyermekek családból hozott ismereteire, a családi kirándulások, nyaralások élményeire is. Ha szükséges, a hátrányokat kompenzáljuk.

A környezettudatos magatartás kialakításának célja

- Környezettudatos, környezetre figyelő magatartásformák és szokások kialakítása: a szűkebb és tágabb környezet kulturális és természeti értékeinek megismertetése, megszerettetése és annak megóvására való nevelés
- A társadalmi igények változásához igazodó, a gyermek életkorának megfelelő természeti, - emberi, és tárgyi környezetből szerzett tapasztalatok, melyek birtokában biztonságosan igazodnak el az őket körülvevő világban
- Olyan szokások, szokásrendszerek, viselkedési formák megalapozása, melyek a környezettel való harmonikus együttéléshez szükségesek, és a családok környezettudatos életviteléhez hozzájárulnak

A célok elérését szolgáló legfontosabb feladatok, legjelentősebb tevékenységek

- Évente az óvodai élethez kapcsolódóan igényekre alapozottan, a családokkal együtt „turisztikai nap”
- A különböző képességfejlesztő tevékenységek során a környezettel, természettel kapcsolatos tartalmak feldolgozása
- Környezettudatos életmód elemeinek szocializációja: a szelektív hulladékgyűjtés következetes megvalósítása, természetbarát termékek használatára való ösztönzés, természeti környezet védelme, lakó- és óvoda környezet közös megóvása, újrahasznosítás a mindennapok során
- A különböző egészségkárosító szerek egészségi kockázatának tudatosítása
- Személyes higiéné elsajátíttatása
- Az egészséget befolyásoló környezeti tényezők felismertetése
- Anyag- és energiatakarékos óvodavezetés és a pedagógusok példamutatása
- Csoportszoba, folyosók, mellékhelyiségek, udvar tisztasága
- Az óvodán kívüli ismeretterjesztés lehetőségeinek kihasználása

Az óvodapedagógusok feladatai

- A gyermekek kíváncsiságára, érdeklődésére, megismerési vágyára és a megismerés okozta öröme építve sokszínű viszony kialakítása az objektív világhoz
- A komplexitás érvényesítése a különböző tevékenységformák között
- A differenciálás pedagógiai koncepciójának érvényesítése a nevelés folyamatában
- A környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítása
- A családi és tárgyi kultúra értékeinek, és a néphagyományok szem előtt tartása
- Holisztikus szemlélet kialakítása
- Az intézmény valamennyi dolgozójára vonatkoztatva a pedagógusok közösségében olyan értékrend kialakítása, mely az elődök értékteremtő és természetmegőrző munkáját helyezi előtérbe.

A környezettudatos magatartás megvalósításának folyamatához kapcsolódó tartalmak

Jeles Zöld Napok	és a hozzájuk rendelt tevékenységek
Autómentes nap	
Állatok világnapja (október 4.)	
Víz világnapja (március 22.)	
Föld napja (április 22.)	
Madarak és fák napja (május 10.)	
Madárbarát- kert, Madárovi	
Környezetvédelmi világnap – június 7.	
Takarékossági nap	
Óvodakert művelése, működtetése	
Egészségnap	

A fejlődés várható eredményei az óvodáskor végére

Önálló:

- a tisztálkodásban, a tisztálkodási eszközök megválasztásában és azok használatában
- használja az illemhelyet
- szükségleteit mindig jelzi
- fogápolásban
- öltözködésben, képes megválasztani a helyes sorrendet is
- önkiszolgáláskor a kimerített étel mennyiségének megítélésében
- az adott hőmérsékleti viszonyoknak megfelelő ruházat kiválasztásában

Megfelelően használja:

- az evőeszközöket (kés, villa, kanál), a játék és egyéb eszközöket
- az óvoda és az épület egyéb helyiségeit

- a környezet tisztán tartására szolgáló eszközöket (lábtörlő, takarító eszközök)
- a tisztálkodási eszközöket rendbe teszi

Tud:

- cipőt fűzni és kötni
- gombolni
- teríteni
- hajtogatni (szalvéta, takaró, ruházat)
- ajtót nyitni, csukni, csendben közlekedni
- természetes ülő testtartással asztal mellett ülni

Ismeri:

- a kulturált étkezési szokásait (csukott szájjal rág, ügyel az asztal rendjére, tisztaságára)
- a zsebkendőhasználat módját
- ruházatának tisztán tartási lehetőségeit
- a rendetlenség megszüntetésének módjait

Igényli:

- személyének tisztaságát

Segít:

- a környezet tisztán tartására, a rend megőrzésére irányuló tevékenységekben
- a kisebbeknek a különböző önellátásra irányuló tevékenységekben

4.2. Az érzelmi az erkölcsi és a közösségi nevelés helye a programban

A hagyományörző szemléletű nevelés, az óvodáskorú gyerek érzelmi, értelmi fogékonyságára alapoz. A program összetett tevékenységrendszeréből fakadó motivációk, az érdekes élményekkel a gyermek érzelmi életében meghatározó változásokat idéznek elő. A népi mondókák ritmikussága, az énekes játékok mozgáselemei, a hangulatörző népdalok, a népmesék varázslatos világa is sajátos érzelmi hatást hordoznak.

A megismerési folyamatot érzelmek kísérik. Az érzelmek jelzik a gyereket ért hatások mikéntjét, egyben további értelmi aktivitásának motiváló erejévé válnak. Az érzelem- kifejezés egy része veleszületett. Később a gyermek utánzás útján megtanulja az érzelmeit kifejezni, és kezelni. Ezért is nagy a környezetében élők, az őt nevelők felelőssége.

Az érzelmi nevelés célja: az óvodáskorú gyermekek érzelmi fogékonyságára alapozunk, a gyermekek családi életének háttérét megismerve. Alkalmat adunk, és lehetőséget teremtünk a gyermekek pozitív érzelmeinek kiváltására:

- a testi szükségletek kielégítésével,
- a derűs, nyugodt légkör megteremtésével,
- az értékes élmények nyújtásával,
- a megértő-elfogadó magatartással,
- a szeretet, és kötődés képességének fejlesztésével,
- a felnőttek, a társaik iránti szeretet, és tisztelet, megbecsülés érzésének fejlesztésével,
- az élménybefogadási képesség fejlesztésével,
- a viselkedési nehézségek, és zavarok leküzdésével.

Az érzelmi, erkölcsi és közösségi nevelés személyiségfejlesztő hatása

Az erkölcsi nevelés alapelvei, tartalma, és feladatai

- Az óvodai erkölcsi nevelés alapja a szokásrend kialakítása, és az azokhoz való megfelelő alkalmazkodás támogatása
- A normák kialakulása és alkalmazása a mindennapok része, áthatja magát a gyermeki életet
- Az óvodapedagógus a konfliktusok önálló megoldására törekedve nyújt segítséget a megoldásban
- Az óvodapedagógus figyelemmel van arra, hogy az egyes szokások, együttélési normák elfogadása, betartása nem azonos időben zajlik az azonos életkorú gyerekeknél
- Az egyes értékek, szabályok felnőtt általi megítélése azonos kell, hogy legyen. A „kettős mérce” (a családi nevelésben is) eleve ellentmond az erkölcsnek
- Az óvodapedagógus kellő pedagógiai érzékenységgel, a gyermekek ismeretében dönti el, mely szokások illeszthetőek az egyes gyerekekhez, és mely differenciált bánásmód segíti fejlődésüket
- Az óvodapedagógus az erkölcsi nevelés folyamatában arra törekszik, hogy a gyerekek önmagukat tudják értékelni, nemcsak a tanulás folyamán bekövetkező teljesítményeiket, hanem tetteik helyességét vagy annak tévedéseit is. A jó sorrend ez: önértékelés, majd mások tetteinek értékelése
- Tudatosan teremt olyan pedagógiai helyzeteket, amelyek segítik a gyermekek komplex személyiségfejlődését.
- Tiszteletben tartja a gyermekek személyiségét, tudatosan keresi a bennük rejlő értékeket, felelősen és elfogadóan viszonyul a gyermekekhez.
- Az adott életkori sajátosságok figyelembe vételével megismerteti a gyermekekkel az emberi és nemzeti értékeket, és azok tiszteletére neveli őket (4. komp.).

"Az értelmi funkciók integrálódnak az érzelmi átélésekkel". (Kiss, 1987.). A tevékenység, a megismerés öröme gazdagítja a gyerek érzelmeit, ezáltal állandóan aktivitásra készíti. A valós világ jelenségeihez, a társakhoz és az önmagához való viszony kapcsolatrendszerében megtanulja érzelmeinek kifejezését, kezelését.

Az erkölcsiség az egymásra figyelésben, az együttműködésben, és a segítségadásban nyilvánul meg. Az óvodapedagógus feladata az erkölcsi nevelés alapját képező szokásrend megtervezése.

A gyermekek felé közvetítendő erkölcsi értékek:

Ha szeretünk valakit, akkor szeretünk vele lenni, beszélgetni vele és meghallgatni mindazt, amit mond. Legyen mindig nyitva a szívünk a szeretetre.

Az egymással való kommunikálás során fontos, hogy hogyan szólunk egymáshoz. Boldog lehet az az ember, aki csendesen, nyugodtan meg tudja oldani a maga gondjait, feladatait, aki ura önmagának, háborgó érzelmeinek és szavainak.

Megvan mindennek az ideje. A munkának a pihenésnek az ünneplésnek és ezáltal az egymásra figyelésnek is. Az ünnepnap érték. Ha ezt jól éljük meg, akkor magunkkal vihetjük ennek a napnak az erejét, lendületét a hétköznapjainkba.

Mindenkinek nagyon mélyen a szívébe van ültetve a szülők, a vérszerinti rokonok iránti tisztelet és szeretet, amit tudatosan kell ápolnunk. Odafigyeléssel, szófogadással tartozunk

szüleinknek.

Különösen fontos a körülöttünk lévő emberi, állati, növényi élet tisztelete. Nemcsak a saját életet és egészséget, hanem a környezetünkét is szeretni kell. Kerülni kell mindazt, ami veszélyezteti a környezetünket!

Különleges emberi érték az őszinteség.

Tartsuk tiszteletben mások tulajdonát, azt kérés nélkül ne vegyük el. Nem szabad visszaélni a bizalommal se, amellyel egy másik ember megajándékozott!

Fontos az igaz, őszinte szó kimondása, a gesztusok, mozdulatok eredetisége, őszintesége.

Vegyük észre a rászorulókat, és segítsük őket.

Erkölcsei, tulajdonságai alakulnak, erkölcsi értékrendszere megalapozódik. Az érzelmi élete kiegyensúlyozottá válik, amely alapul szolgál testi, értelmi, szocializációs fejlesztéséhez, fejlődéséhez.

Szem előtt tartjuk a gyermekek természetes igényét a gondoskodás, és a szeretet iránti vágyukat illetően. Ébren tartjuk a gyermeki kíváncsiságot, a rácsodálkozást, a felfedezés örömét, a tenni akarásukat.

Programunk az óvodáskorú gyermek érzelmi, értelmi fogékonyságára alapoz. Az összetett tevékenységrendszerből fakadó motivációk, az érdekes élményekkel a gyermek érzelmi életében meghatározó változásokat idéznek elő. A népi mondókák ritmikussága, az énekes játékok mozgáselemei, a hangulatörző népdalok, a népmesék varázslatos világa is sajátos érzelmi hatást hordoznak.

A néphagyományőrzés az érzelmi nevelés hatékony eszközeként vonul végig a programon. A változatos cselekvések gyakorlása során a gyereket érzelmi életvitelében megerősíti, érzelmeit vállalóvá neveli. Mindez az óvoda és a családok együttműködésében és kölcsönhatásában valósul meg.

Közösségi - magatartási szokások és szabályok:

- köszönési formák
- a megszólítás helyzetei
- a kérés, különböző udvariassági szokások formái és helyzetei
- a társakhoz való viszony, az alkalmazkodás
- felnőttekhez való viszony
- tevékenységekhez való viszony
- együttes játékhelyzetek

A közösségi élet szokásai és szabályai:

- családi és óvodai napirend
- napi, heti és éves programok
- nemzeti, és a család, a közösség saját ünnepei

A szűkebb és tágabb környezet megismerése

A gyermekek nyitottságára építve programunk elősegíti, hogy a gyermekek tudjanak rácsodálkozni a természetben és az emberi környezetben megmutatkozó jóra és szépre, tiszteljék és becsüeljék azt. Ismerjék meg szűkebb és tágabb környezetüket, amely a szülőföldhöz való kötődés alapja.

A következő generációk jövője, léte függ attól, hogy milyen szemlélettel, értékrenddel,

viselkedéskultúrával rendelkeznek, hogyan viszonyulnak természeti és társadalmi környezetükhöz. Ennek alakítása, megalapozása már kisgyermekkorban megkezdődhet.

A modell szerepe, viselkedése

Óvodánk alkalmazottai és a gyermekek, a gyermekek, valamint az óvodai alkalmazottak közötti kapcsolatot pozitív attitűd, érzelmi töltés jellemzi. A gyermeki magatartás alakulása szempontjából modell értékű az óvodapedagógus és az óvoda más dolgozóinak kommunikációja, bánásmódja és viselkedése. Az óvónő és az óvoda más dolgozója ebben a kapcsolatrendszerben minden gyermek képességét egyénileg, a differenciált bánásmód elvének alkalmazásával fejleszti. Nagy hangsúlyt fektetünk az óvodai dolgozók modell-szerepére, kiemelve a példamutatás fontosságát minden téren, úgy, mint az óvodai dolgozók megjelenése, egyénisége, beszédkultúrája, empátiás képessége.

Az óvodapedagógus feladatai

- Érzelmi biztonságot nyújtó, szeretetteljes, légkör megteremtése az óvodába lépéstől az óvodáskor végéig
- A gyermek–felnőtt és a gyermek–gyermek közötti érzelmi kapcsolatok kialakítása
- Az érzelmen alapuló kapcsolatteremtő és megtartó képesség kialakítása, erősítése, közösségformálás – hagyományteremtéssel, tudatosan alkalmazott eszközökkel, és módszerekkel
- Közös tevékenységek, élmények alapján szervezett óvodai élet biztosítása, mely erősíti az erkölcsi tulajdonságok kialakítását (együttérzés, figyelmesség, segítőkészség, őszinteség, önfegyelem, pontosság, szorgalom, szabálytartás, önzetlenség, igazságosság);
- Az önismeret megalapozása, pozitív megerősítése, mely által elősegítjük a mások tiszteletére, megbecsülésére nevelést;
- Szociális érzékenység kialakítása, mely elősegíti a gyermekeket a másság elfogadásában;
- A pozitív és negatív érzelmi töltés elfogadása, mely segíti az együttműködő társas kapcsolatok kialakulását, közösségbe való beilleszkedést.
- Az óvodapedagógusnak ismernie kell a közösségfejlesztés folyamatát, a gyermekcsoport fejlesztését a gyermekek szükségleteire alapozza.
- Ösztönzi a gyermekek közti véleménycserét, fejleszti kommunikációs képességeiket, mintát ad a helyes vitakultúra megalapozásához. Figyelembe veszi és tudatosan beépíti az eltérő kulturális, társadalmi háttérből adódó sajátosságokat. A gyermekeket egymás elfogadására, tiszteletére, kölcsönös támogatására, előítéletmentességre neveli.
- A nevelési és tanulási folyamat során megteremti az együttműködési képességek fejlődéséhez szükséges feltételeket Szakszerűen és eredményesen alkalmazza a konfliktusok megelőzésének és kezelésének módszereit (5. komp.).
- Az óvodapedagógusok hangsúlyt fektetnek az intézményi hagyományok ápolására és közösségi programok szervezésére. A közösségfejlesztésbe megfelelő kereteken belül bevonják a szülőket is (Int. elvárások – Közösségfejl.).

A fejlődés várható eredménye az óvodáskor végén

- Egymással és a felnőttekkel szemben nyitottak, segítőkészek, barátságosak, jószívűek;
- Ismerik az igazmondás, becsületesség, önzetlenség jelentését, magatartásukban tükröződnek ezek a jellemvonások;
- Kerülik az agressziót, képesek a konfliktusok önálló kezelésére;
- Értékóvó magatartásukkal védik környezetüket, a természetet;
- A sikerélmények mellett az őket ért kudarcokat is el tudják viselni

4.3. A szocializálódást segítő nevelés

”A gyerek szocializációja a szülők egész személyiségének és nem nevelési intencióinak függvénye” állítja dr. Buda Béla (1988.). A szocializálódás alapja a gyerek biológiai fejlődését segítő, gondoskodó környezet kommunikációs kapcsolatrendszere.

A hagyományápoló nevelés visszatérő közös tevékenységei, hagyományai, megteremtik az együttélés egyedi kommunikációs kapcsolatrendszerét. A hagyományörzés sajátos teret nyújt a gyerek szocializálódásához. Így a játékban megjelenő hagyományápoló tevékenységekben gyakorolja az önkifejezési formáit, a társas érintkezés mintáit, a közös élmények hatására valamit megérez a közösség ősi összetartó erejéből. Ha az óvónő “ölelő” szeretete átsegíti a gyermeket a kapcsolatfelvétel nehézségein, és mindezt melegséggel teli élmények, társaktól kapott elfogadó jelzések erősítik, a gyerekekben létrejön az a biztonságérzet, ami további szocializálódásának alapja. A gyermek ebben az életkorban érzelmi fogékonysága által nem a verbális elemekre, hanem a metakommunikációra érzékeny. Ha a tekintet, a gesztus, a mimika, a testtartás, a térköztávolság összhangban áll a szóbeli közléssel, a gyerekekben felébreszti a kipróbálás, az utánzás vágyát, a felnőtt viselkedése minta lesz számára.

A szocializálódást segítő nevelés célja, feladatai.

- Az együttéléshez szükséges készségek, jártasságok formálása, amelyek által alapozódnak a szocializálódáshoz szükséges erkölcsi, akaratit tulajdonság jegyek.
- ”Kiegyensúlyozott, boldog gyerek - állapot” létrehozása.

A szocializálódás alakulásának színterei:

1. A befogadás (beszoktatás) időszaka.
2. Együttlét a mindennapokban.
3. Óvodai ünnepnapok.

Befogadás és szokásalakítás kezdeti időszaka

Az óvodakezdés első benyomásai óvodai “életre szóló” élményeket adnak, meghatározzák a gyerekeknek, szülőnek egyaránt az óvodához való viszonyát és a létrejövő kapcsolat minőségét. A

programban ez a közismert tény válik a szocializációs nevelés mozgató erejévé.

A beszoktatás célja

A gyermek az új környezetben minél rövidebb idő alatt szerezzen olyan biztonságérzetet, amely meghatározza további szociális viselkedésének alakulását.

Az óvónő a folyamatban

A gyermek óvodába lépése előtt kapcsolatot teremt, ismerkedik a *családdal*, és az óvodába kerülő gyerekekkel. Elhiteheti a szülővel, hogy számít a segítségére és a gyerek “átvezetés”-ében partnerek lesznek. (A szociokulturális benyomásokról a családlátogatás után készít feljegyzéseket).

Az óvónő meghívja a szülőt, a gyerekekkel együtt, látogassanak el a csoportba. A gyerek az együttlétből a barátkozásból pozitív emlékyomokat visz magával, ez újbóli találkozásra készíti.

Fontos a kölcsönös megegyezés a fokozatos beszoktatás kezdési időpontjában és menetében, a szülő kérésének figyelembe vétele, az “anyával együtt” beszoktatás lehetőségének megteremtése.

A nevelési év kezdetén óvónő a csoportban lévő gyerekeket az új társ (társak) elfogadására hangolja. *Fontos*, hogy a gyerekek biztonságérzetük tudatában várják és nyílt odafordulásukkal segítsék az érkező gyerekeket.

Él a kapcsolatfelvétel másik lehetőségével is, a bölcsődéből érkező gyerekeket meglátogatja a bölcsődében (ha közeli a bölcsőde, és több gyermek is érkezik onnan a csoportban maradó gyerekekkel együtt). *Fontos* az érzelmi ingerek nyújtása, ezt nagymértékben segítheti egy olyan báb, amely az óvodai csoportban a gyerekek állandó “társa”.

Ismerkedő játékdélután szervez, a régi és új, illetve csak az új szülők és gyerekek számára. *Fontos* az oldott légkör megteremtése, ahol a beszélgetések során az új szülők pozitív benyomásokat kapnak, érdeklődéssel várják a majdani közös élményeket.

Az óvodába lépéshez barátságos, melegséget árasztó környezetet alakít ki, kuckókkal, tevékenységre készítő eszközökkel. Beleérző képessége által kész, a magát biztonságban érző gyerek lelki állapotának mielőbbi létrehozására.

Az óvodához szoktatás kezdeti időszakában mindkét óvónő egész nap a csoportban tartózkodik. Szeretetteljes magatartással, az egyes **szülőhöz, gyerekekhez** elfogadó odafordulással segítenek az “átállás” n ehéz folyamatában. (A gyermeknek sokat segít, ha a szülő is elfogadja az óvónőt). Az óvónők az érzelmi kötődések mielőbbi létrejöttéhez hitelesen alkalmazzák a megerősítés, a dicséret személyre szóló formáit. Ez a régebben járó gyerekekre is ösztönzően hat, az új társakkal való törődést utánzással ők is gyakorolják. Az óvónő az évközben érkező gyerekek fogadásában is körültekintő. **A program a beszoktatási időszakot tekinti a családdal való együttnevelés kiindulópontjának.**

Együttlét a mindennapokban

A befogadás időszakában szerzett pozitív érzelmi benyomások segítik a gyermeket a szociális tanulás folyamatában.

Az egyes gyerek szociális viselkedési készségének szintjét befolyásolja a gyermek kommunikációs fejlettsége. A gyermek az egymás mellett játszástól az együttjátszásig, majd az együttjátszás és tevékenykedés során a "mintha" helyzetekben viselkedést gyakorol, tapasztalatokat szerez, alakul szociális készsége. A viselkedést megerősítő jelzések segítik a gyermeket a kommunikációban és abban, hogy megtanulja értékelné és tolerálni saját és mások cselekedeteit, megtalálja helyét a csoportban. Az életkorra jellemző gyermeki "kódolást", jelzést a beszéd mellett a metakommunikációs hatások erősítik meg. A közösen átélt élmények a gyermekben az újra-meg újra átélés vágyát erősítik, az együttműködés reményében alkalmazkodásra serkentik. Ez egy olyan spirál, amelyben a szociális viselkedéskészség egyre magasabb szinten jelenik meg.

Óvodapedagógus a folyamatban

Az óvodapedagógus a beszoktatási időszakban megteremtett bensőséges kapcsolatokat a mindennapok tevékenységformáiban, a gyerek szocializációs fejlődése, fejlesztése érdekében segíti, követi. Elengedhetetlennek tartja a gyerekekkel a reggeli "érintős" kapcsolatteremtést. A gyerekről

szerzett benyomások segítik az egyéni bánásmódjának megválasztásában. A *különleges gondozást, bánásmódot* igénylő gyerekeket elfogadó szeretettel, példát mutató figyelemmel segíti.

Lehetőséget nyújt arra, hogy a gyerek gyakorolja azokat a viselkedési, udvariassági formulákat, amelyek az emberi kapcsolattartáshoz, a csoportban éléshez nélkülözhetetlenek. A közös élményekkel az összetartozás érzését erősíti. A csoportban kialakult biztonságot nyújtó szokásrenddel segít elfogadtatni a gyerekekkel a csoport viselkedési szabályait.

Hangneme, szeretetteljes kapcsolatteremtő stílusa, minta a gyerek, a szülő számára, a gyermeket utánzásra ösztönzi.

Óvodai ünnepnapok

A program tartalmából fakad, hogy a néphagyományőrzés erősíti az óvodai élet hagyományait és a népszokásőrző és a természetóvó jeles napokkal gazdagítja azt. Egy-egy eseményt mindig izgalmas készülődés előz meg. Ez az ünnepre hangoló örömteli közös tevékenykedés a gyerekek szociális viselkedésére maradandó hatást gyakorol.

A mindennapokhoz kapcsolódó gyermeki élet ünnepei

A programban hagyománya van a gyerekek *születésnapj* köszöntésének, számukra ez várva-várt esemény. A gyermek központba kerül, társai ráfigyelnek, vele törődnek, őt "ünneplik". A szülőkkel közösen elfogadott köszöntési mód, a vidám ünneplés az érzelmi szükségletek kielégítését szolgálja.

A gyerekek számára fontos ünnep az *Édesanyák ünnepnapja*. Az anya köszöntésére a gyerek

érzelemmel aktivitással készül. Az óvónő az érzelmi kötődés mélyítését szorgalmazza, az ajándék-készítés segítségével és nem a szereplésre koncentrál. Az ünnepnap akkor teljedik ki a gyerek számára, ha bensőséges, az “anya ölében ülés”, a közös cirógató játék által újraéli az anyából sugárzó biztonságot.

Az óvodában megjelenő felnőttek világához kapcsolódó ünnepek a gyerekekben érzelmi benyomásokat keltenek. Az ünnep értelmét később szerzett ismeretek világítják meg. A **március 15-e** vonulás, zászlós játéka, a közös énekléssel, huszárcapitány választással főleg a fiúkban hagynak mély élményeket. A szocializálódás folyamatában fontos a nemi jegyek erősítése külsőségekben, tevékenységekben.

A mindennapokhoz kapcsolódó hagyományőrző életmód szokásörző napjai

Az évről-évre visszatérő, az időjárás változásaiból fakadó tevékenységek a családoknál illetve a családokkal együtt történő *szüretelések, tavaszi “határjáró”* tisztogatások stb. ünnepnapokká válnak egy-egy csoport életében. A közös élmények a gyerekek szociális kapcsolatrendszerét bővítik, erősítik. A “barátom”, az “anyukám”, az “apukám”, és az “óvó néni”, “akik mind engem szeretnek”, ez az érzéstöbblet a közösen megélt élményekkel a gyermek magabiztosságát növelik. Tanulja a helyét a kortárs csoportban és a családban.

Jeles napok, ünnepnapok

- a népszokásörző jeles napok,
- a természetóvó jeles napok.

A *népszokásörző jeles napok* cselekményeit meghatározott rituálék szabályozzák. Nagyon fontos, az óvónő ebből mennyit vesz át, amivel a gyermek érzelmein át a közösséghez tartozás életrzését kívánja alapozni. Ebben a folyamatban a lényeg: mindennek eljön az ideje, amire minden évben ugyanakkor és ugyanúgy illik készülni. Az újraátélés vágya motivál, cselekvésre késztet, a nagyobbak már a készülődés során felidéznek emlékeiket, tudják mire készülnek, várnak. A kisebbek megérik növekedésük távlatát: “ha nagy leszek én is...”. Erősödik a nagyobb társak tisztelete a kisebbek megerősítése. Az évről évre visszatérő hagyományok biztonságot, megnyugtató eligazodást jelentenek a gyerekek életében, erősödik a valahova tartozás érzése. (A jeles napok felsorolását lásd az "évkörben").

A *természetóvó jeles napok* az utóbbi években kerültek be a közgondolkodásba.

A gyerek érzelmein át ismerkedik az élővilággal, a madarak, a fák, a föld számára, “társ”. Természetes, a folyamatos gondozáson, törődésen túl az “ünneplésük”. (Madarak, fák napja...).

Óvodapedagógus az ünnepnapokban

A mindennapok együttélésében gyakorolt szociális viselkedést, a jeles napok szokásai, viselkedésmintái gazdagítják. Az ünnepi készülődések élményei a felnőttek bensőséges, hittel teli ünnepelni tudása maradandóvá teszi. Ezt a hitelességet erősíti az óvónő (óvodai dolgozók) öltözéke és az ünnepnapok mássága. Az ünnepi készülődésben az érzelemfokozó hangulati elemeket helyezi előtérbe, az ünnepnap, a gyermeknek a kiteljesedést adja. Egyes ünnepek előkészítésébe *bevonja a szülőket*. Alkalmat teremt a néphagyományokhoz kapcsolódó szokások megismerésére.

Aktuálisan megismerteti a migráns, más kultúrából érkező gyermekek népszokásait a

gyermekkel.

A szocializálódást segítő nevelés személyiségfejlesztő hatása

A szocializáció folyamatában, a gyerek teljes személyisége fejlődik. A mindennapokban az önkipróbálási vágy szükséglete, a jeles napokon a "máskép" viselkedés vágya a szociális viselkedésben a gyereket egyre magasabb szintre juttatja. A gyerekekben alapozódnak azok a készségek, amelyek további fejlesztésének feltételei.

Alakul szociális beleérző képessége, kapcsolatteremtésben kezdeményezővé válik, elsajátítja a társas együttélés viselkedésnormáit. A **másság** elfogadási folyamatában formálódik segítő és tolerancia készsége. Az udvariassághoz, az illemhez tartozó szokásokat: a köszönés, a megszólítás, a mással való, a máshol való viselkedés, a vendégfogadás, a kulturált étkezés alapformáit stb. az együttélés során gyakorolja, képes magáévá tenni.

A közös élmények, a tevékenységek állandó körforgása, a megerősítő szeretet kialakítják a gyerek biztonságérzetét.

Az óvodapedagógusok módszertani kultúrája kiterjed a gyermekek személyes és szociális képességeinek fejlesztésére is, és ez irányú módszertani tudásukat megosztják egymással (Int. elvárások – Személyiségfejl.).

Összegzés

A gyerek pozitív szocializálódását derűs, jóindulatú felnőttek segítik. Az óvónő a nevelési eszközeit tudatosan gazdagítja a hagyományápolás érzelmfokozó eszközeivel. A családok bevonása, a közös készülődések fokozzák a gyerek örömeit. A hagyományápolásból fakadó együttélés egy olyan biztonságérzetet sugárzó légkört teremt, amely védelmet nyújt, és alapul szolgál a gyerek teljes kibontakoztatásához.

4.4. Értelmi nevelés és fejlesztés

A program játékba ágyazott hagyományőrző tevékenységeivel kínálja a gyerekeknek a változatos cselekvésen alapuló tapasztalatszerzés lehetőségeit.

A gyerek tevékenységének az állandóságát a gyerek állandó érdeklődési vágya tartja fenn. A cselekvés során a gyerekekben kellemes testi érzés, jóleső belső érzelm támad.

Az érzelm a gyermeki érdeklődés egyik irányító, mozgató ereje, így az érzelmi állapot mindig a cselekvés akarásának elindítója. A gyerek ami iránt érdeklődik, törekszik megismerni, így indul a megismerés folyamata. Érzékszervein keresztül szerzi a tapasztalatokat, az érzelmi benyomásokat. Ugyanígy cselekvésre készíti a mozgás által szerzett tapasztalat, amikor a mozgásöröm készíti az újabb és újabb próbálkozásra. Ezek az érzékszervi - mozgásos sémák tapasztalatai indítják el a tanulás folyamatát. Ezt a tanulási folyamatot felgyorsítja a környezet érzelmi hatástöbblete. A gyerek értelmi képességei fejlődnek.

Az értelmi nevelés célja

- A gyerek értelmi képességeinek alapozása, fejlesztése.
- Aktív cselekedtetéssel, az érzelmi hatások felerősítésével eljuttatni a gyereket a szimbolikus, egocentrikus gondolkodástól a szemléletes, a tapasztalaton alapuló gondolkodásig, fogalomalkotásig.

Az értelmi nevelés további feladatai: egyrészt a gyermek spontán és tervezetten szerzett tapasztalatainak, ismereteinek rendszerezése, bővítése, különböző tevékenységekben és élethelyzetekben való gyakorlása, másrészt az értelmi képességek (érzékelés, észlelés, emlékezet, figyelem, képzelet, gondolkodás – alkotóképesség – fejlesztése. Valamennyi értelmi képesség, különösen a képzelet és a kreativitás fejlődését elősegítő ösztönző környezet biztosítása.

Óvodapedagógus a folyamatban

Megteremti a gyerek értelmi fejlesztéséhez szükséges optimális feltételrendszer egyensúlyát. A néphagyományörzés tevékenységeinek szervezése, beillesztése nagy körültekintést kíván, mert az ingerekkel elárasztott gyerek könnyen passzivitásba vonul.

A játéktevékenységen keresztül megismeri a rábízott gyerekek egyéni sajátosságait. Megfigyeli, ki mivel foglalkozik, mi érdekli, milyen ismeretekkel, tapasztalatokkal rendelkezik, az értelmi funkciója milyen fokon áll. A gyerekek játékában milyen élmények jelennek meg, amit "mintha" játékokban játszanak. Követi, fejleszti képzeleteiket, gyakoroltatja a megismerési funkciókat. Ha szükséges, élményeket nyújt, s olyan érzelmi hatásokat, amelyek megerősítik a cselekvésen keresztül szerzett ismereteket. Megfigyelése során tapasztalatokat gyűjt a gyerek mozgásfejlettségéről: hogyan végzi az egyszerű mozgássorokat, a nagymozgásokat, milyen a szem-kéz, szem-láb koordinációja, a finom-motorikus mozgások szintje, a test ismerete (jobb, bal irány), a térészlelése. A megfigyelések az egyes gyerek értelmi képességszintjének megállapításához szolgálnak adalékul, ez az egyéni fejlesztés kiinduló alapja.

Az óvónő a megfigyelés során számon tartja azokat a gyerekeket, akiknél nem tapasztalható belső szükségletből fakadó érdeklődés, nem fejtenek ki alkotó tevékenységet, a társas kapcsolatokban nem kezdeményezők. A *családdal* együttműködve alakítja ki az egyes gyerekekhez igazodó módszereket, amellyel az érintett gyereket elindítja a fejlődés útján.

A program tartalma jó lehetőségeket nyújt, az olyan helyzetekre is, amikor a gyerekek maguk vizsgálódhatnak, megbeszélhetik a jelenségeket. Az óvónő magyarázatkeresésre, elgondolkodtatásra indítja őket, fedezzék fel a világot, éljék át az "aha" élmény örömét. *Fontos* a motivációs helyzetek átgondolása, és a gyerek értékelése. A pozitív megerősítés hatására megtanul bízni önmagában.

Az értelmi nevelés személyiségfejlesztő hatása

A gyerek érzékszervein keresztül, tapasztalati úton ismeri meg az őt körülvevő világot. A hagyományápolás során átélt közös alkotó tevékenységek fejlesztik a gyerek értelmi

képességeit, intellektuális élményeket kelt bennük, ez sikerre motiváló erő.

A sikerélmények hatására az emlékezeti bevésés erősebb és újra átélésre ösztönzi a gyereket. Az érzelmi többlet, fokozza az értelmi fogékonyságát. A közös tevékenységek, a beszélgetések során ráérez az együttgondolkodás öröme, alakul kifejező- és problémamegoldó készsége. Fejlődik gondolkodása.

Összegzés

A gyerek értelmi fejlődésének, fejlesztésének a feltétele a környezet nyújtotta érzelmi biztonság. Az érzelmi stabilitás, a felnőtt mintája, a motivációs helyzetek, a gyereket cselekvésre készítik. A hagyományörző szemléletű nevelés az aktív cselekedtetéssel fejleszti az értelmi képességeit. A gyerek a *differenciált bánásmód* hatására jut el a saját értelmi képességeinek legmagasabb szintjére.

4.5. Anyanyelvi nevelés

Az anyanyelv áthatja az élet minden mozzanatát, az óvodai nevelés teljes folyamatában jelen van, annak szerves része.

A hagyományörző szemléletű nevelés tudatosan ráirányítja a figyelmet az anyanyelv szépségeire. A gyakori mondókázás, a mindennapos mesélés, az éneklés, a hagyományápoló tevékenységek gyakorlása által a gyerek intenzívebben részesül az anyanyelv élményében.

Az anyanyelv jelrendszerét a gyerek a játékos tevékenységek, a társas érintkezések során, utánzás alapján sajátítja el. A beszédtanulást befolyásolja a gyerek ép idegrendszere, a családi, a bölcsődei és az óvodai környezete. A gyerek óvodába lépéskor különböző szintű „anyanyelv-ismeret”-tel rendelkezik.

Az anyanyelvi nevelés célja, feladatai

- A gyerek beszédképességének gondozása, fejlesztése.
- Oldott, derűs légkör megteremtése, amelyben a gyerek természetes közlési vágya, kapcsolatteremtő beszédképessége fejlődik és fejleszthető.

Az óvodai életben az anyanyelv fejlesztésének három alaphelyzete van

- spontán helyzetekben és tevékenységekben
- az irodalmi nevelés során
- az óvodapedagógus által kezdeményezett helyzetekben

A hallás, fonémahallás, hangképzés, beszédértés egyénenkénti megismerése, játékos fejlesztése hangsúlyos feladat.

A „beszélő magatartást” akkor sajátítja el a gyermek, ha

- érzelmi biztonságban van
- derűs a légkör
- tapasztalja a személye iránti érdeklődést
- ha türelmesen kivárjuk gondolatainak, érzelmeinek kifejezésére

Óvónő a folyamatban

A gyermek nyelvi fejlesztéséhez nélkülözhetetlen a *családok* anyanyelvi kulturáltságának ismerete. Az óvónő a kapcsolattartás során, - ha szükséges - meggyőzi a szülőket az otthoni anyanyelvi élmények fontosságáról: a szülői szó, az esti közös mesélések, verselések, beszélgetések mintát adnak a gyerekeknek, további nyelvi fejlődésében, szocializálódásában meghatározó a szerepük.

Tudatosan törekszik saját és felnőtt környezete beszédkulturájának csiszolására. Érti felelősségét, hogy beszédpéldája hat a gyerekre, szülőre, munkatársaira. A metakommunikációval együtt gondot fordít beszédének hangszínére, erősségére és tempójára.

Nyitott légkört teremt, melyben könnyen létrejön a kommunikációs helyzet: a szülő, a gyerek "szóra nyílik". *Fontos* a nyugodt, természetes helyzet, ahol teret nyújt a gyerek közlési vágyának, ahol a gyerek nyíltan, őszintén beszélhet arról, ami őt foglalkoztatja. A gyereket sikerélményhez juttatja. A beszédöröm a gyerekre ösztönzően hat.

Kulturált, rövid, pontos megfogalmazással segíti a gyerek beszédértésének alakulását. A gyerek a szóbeli közlés elemeit utánzással sajátítja el, amit az óvónőhöz való érzelmi kötődés megerősít. A testközelség a gyerek elemi szükséglete. A személyes segítségnyújtás közben jó lehetőség adódik arra, hogy a felnőtt beszélgessen a gyerekekkel. (Némán ne nyújtson segítséget!).

A beszéd nemcsak az érintkezés, a viselkedés-szabályozás hanem a gondolkodás eszköze is. A beszéd és a gondolkodás fejlődése szorosan összefügg. A gyermeki gondolkodás szemléletes cselekvő tevékenység, ezért feltétele a szókincs gyarapításnak az állandó cselekvés fenntartása.

A program sajátossága, hogy az óvónő a gyereket tapasztalásos, érzékszervi élményeken át fejleszti, így beszéde a változatos tevékenységek, érintkezések során fejlődik. A játékot, a hagyományörző és a természetszerető tevékenységeket kísérő kommunikációs helyzetek lehetőséget nyújtanak a gyerek *differenciált fejlesztésére*. A szerep vagy "mintha" játékok párbeszédei, a társasjátékok, a mozgásos játékok szabály megfogalmazásai mellett a népszokásörző tevékenységek is gazdagítják a gyerek szókincsét.

Az óvónő által szervezett nyelvi játékok, a szavak játékból fakadó örömezzésen túl sikerélményhez juttatják a gyereket. A tudatos fejlesztés céljából is kezdeményezhet párbeszédet, beszélgetést egy-egy gyerekekkel vagy gyerekcsoporttal. Az aktivizáltatás: a beszélgetés és beszélni hagyás az óvónő feladata. Közben alakul a gyerek beszédfejelemme, önuralma.

Az óvónő figyelemmel kíséri egyes gyerekek beszédértési, beszédtechnikai szintjét. A gátlások oldásához a báb "varázslatos ereje" nagy segítséget nyújt. A felismert beszédzavarok, hibák esetén a *szülővel* és az érintett szakemberekkel együttműködik. Napi nevelőmunkájában a gyerek helytelen, rossz kiejtését helyesen ismétli meg, hasonló értelmű mondatba helyezve, nem feltűnően. A kompenzálás mindig egyénre szabott.

Az anyanyelvi nevelés szerves része a képeskönyvek nézegetésén keresztül, a könyvek szeretetére, az "olvasásra" nevelés. Az óvoda környezetében megtalálható könyvek (mese, vers, természetismeretek, hagyományápolás) az irodalmi élménynyújtáson túl hozzájárulnak a gyerekek esztétikai ízlésformálásához, és lehetőséget nyújtanak az anyanyelvi szókincsük gyarapodásához.

Az óvónő igényes válogatással eléri, hogy a csoportjában lévő könyvek ezt a szerepet töltsék be. Szorgalmazza és segítséget nyújt a *családoknak* a könyvvásárláshoz. Az óvónő mindennapi beszédmintája az irodalom szeretetére való nevelésben döntő hatású. A gyerek a mesélés alatt befogadó. Nemcsak az érzelmi hatásokat éli át, hanem benne "visszahangzik" az óvónő hangja, hangjának dallama, ritmusa, tempója, amelyet hiteles metakommunikációval kísért. Ez az érzelemtili hatás maradandó, a gyereket utánzásra készíti. A megjelent beszéd "minőségét" a gyermeki adottságokon túl az óvónői minta határozza meg.

Az óvónő az idegen nyelv tanulásának szülői igényét a program keretein belül az anyanyelv mélyítésével ellensúlyozza. Az óvónő hagyja érvényesülni az adott tájegység nyelvjárását. Ez színesíti az anyanyelvet, egyes területeken a néphagyomány-ápolás szerves részévé válik.

A nemzeti és az etnikai kisebbség anyanyelvének továbbéltetésére lehetőséget teremt. A kisebbség nyelvét beszélő óvónő a mindennapok természetes folyamatában élteti a nyelvet.

Az óvodapedagógusok magatartása minden helyzetben (tevékenységeket kísérő beszélgetések során, beszélgető körök, nyelvi játékok, szabad önkifejezés stb.) legyen érdeklődő.

Az anyanyelvi nevelés személyiségfejlesztő hatása

A gyakori mondókázás elvezeti a gyereket, a beszéddallam, az anyanyelv ritmusának megérezéséhez. A mindennapok szokásőrző tevékenységeihez fűződő kifejezések a gyakorlás során valódi tartalmat kapnak. A jeles napokat kísérő hangulat fokozást, érzelemmélyítést kifejező szavak átkerülnek a gyerek mindennapi szóhasználatába.

A gyerek az oldott, elfogadó környezetben az anyanyelvét egész nap gyakorolja, utánozza. Szabadon fejezi ki önmagát, közlési vágya érvényesül. Befogadó és érdeklődő, másokat is képes meghallgatni. Élményeit képes elmondani, mondatokban kifejezni. Helyesen használja a nyelvtani kifejezésmódokat, ismeri a használt szavak tartalmát. Figyelme, koncentráció készsége fejlődik, gondolkodása fogalmi szintre tevődik. Magabiztossága abban tükröződik, hogy szívesen beszél. A gyermeki biztonságérzet megerősödik, a gyerek teljes lényével érzi: elfogadják. Ez a megerősítés, a létrejövő kapcsolat indítja el a nyelvi kifejezőképességének további fejlődését.

Fejlődési jellemzők az óvodáskor végén

A nyelvi fejlettség, mint az artikuláció, mondatszerkesztés, beszédkedv, beszédértés, szókincs, metakommunikáció valamint az írás és olvasás iránti érdeklődés vonatkozásában: Beszéde jól érthető, tisztán ejti a magán és mássalhangzókat. Mondataiban

főnevek, igék, melléknevek, számnevek és névmások egyaránt szerepelnek. Az utasításokat megérti és követi azokat. Beszédében egyre gyakrabban jelennek meg az elvont fogalmak és az ok – okozati összefüggéseket jelölő szavak. Megfelelő tempóban, hangsúllyal, hangerővel és tempóban beszél, kifejezve érzelmeit és gondolatait. A miért kérdésekre magyarázatot ad. Elmondja a nap történéseit. Érdeklődést mutat az új és ismeretlen kifejezések iránt. Szűkebb és tágabb környezetben egyaránt bekapcsolódik a beszélgetésekbe. Érdeklődést mutat a könyvek iránt, szívesen nézegeti azokat és rajzol belőlük. Előfordul, hogy kéri a felnőtteket mondanivalójának leírására saját készítésű rajz történet mellé. Az írást rögzített beszédként fogja fel. Mondanivalóját megpróbálja a beszéden kívül mozgással is kifejezni.

Összegzés

Az anyanyelv a néphagyományőrző programban kiemelt helyet foglal el. A mindennapok egyszerű szóbeli közlése megértésén túl hozzájárul, hogy a népi életmód szavai ne merüljenek feledésbe. "Minden nemzetnek fő kincse a nyelve." (Gárdonyi Géza). A szókincsfejlesztés, a praktikus intelligencia-alakítás egyedi jegyeket hordoz. A gyermek a nyelv elsajátítása során teljes személyiségében fejlődik, fejlesztődik.

5. AZ ÓVODAI ÉLET TEVÉKENYSÉGFORMÁI

A pedagógiai munkának meg kell felelnie az éves tervezésben foglaltaknak, attól csak indokolt esetben tér el. A teljes pedagógiai folyamat követhető a tevékenységi tervben, a csoportnaplókban, valamint a gyermeki produktumokban. (Int.elvárások – Ped. foly., Megvalósítás)

A tevékenység végzése során figyelembe kell venni a gyermekek aktuális fizikai, érzelmi állapotát, szükség esetén módosítani kell a terhez képest (3. komp.).

A megvalósítás során kiemelt szerepet kell kapnia az egyéni bánásmód alkalmazásának, a differenciált tanulási lehetőségek biztosításának. A megvalósítás folyamatában a tervet rugalmasan kell kezelni, nem erőltethetjük rá a gyermekekre elképzeléseinket. Törekedni kell az önálló feladatvégzésre, az önálló gondolkodásra és a gyermekek együttműködésére. Ötleteiket, kezdeményezéseiket lehetőség szerint be kell építeni a folyamatba (4. komp.).

Az óvodapedagógusnak fel kell ismernie a gyermekek személyiségfejlődési, tanulási nehézségeit, és hatékony segítséget nyújtani vagy segítséget kérni más szakemberektől. Képesnek kell lennie arra, hogy a gyermekekben felismerje a tehetség ígéretét, annak kibontakoztatását tudatosan segíteni. Az együttnevelés keretei között is módot kell találni az egyéni fejlődés lehetőségeinek megteremtésére (4. komp.).

5.1. Néphagyományőrzés a nevelés folyamatában

Az óvodákban folyó nevelést olyan szemléletmód szabályozza, amely tekintettel van a gyerekek egyéni fejlettségére és alkalmas arra, hogy kialakítsa az együttéléshez szükséges szokásokat. Ennek keretét a népi hagyományok ápolása is képes megteremteni.

Az óvodai nevelésben a néphagyományok - mondóka, dal, mese, gyermekjáték - anyagából bizonyos válogatás érvényesül. Az óvónőtől függött, hogy az általa tervezett és vezetett nevelési folyamatba mit, mennyit és hogyan épített be.

A program nem csak a népművészet és a szokásörző jeles napok elemeit öleli fel, hanem a mindennapi élethez kapcsolódó tevékenységeket is. A néphagyományörző tevékenységeket tartalmilag és időrendileg egységes rendszerbe foglalja. Ennek összefoglaló keretét évszakonkénti rendezésben az **”Évkör”** adja (2. ábra).

A néphagyományörzés célja az óvodai nevelésben is a múlt értékeinek átörökítése, éltetése.

Néphagyományörző tevékenységek tartalma

Játékidőben a természetes anyagok közelsége motiválja a gyerekeket. A gyermek kíváncsiságából fakadóan nyúl a természetes anyagokhoz: az agyaghoz, gyapjúhoz, fonalhoz, bőrhöz és fához. Az anyagok állandó jelenléte cselekvésre készíti, fejleszti az alkotóképességét. Az elkészült tárgyak népi gyermekjátékszerek tovább motiválják a tevékenységét, gazdagítják a játékát, alkotásra kész emberré teszik. A mindennapok tevékenységébe jól beleilleszkedik a játékeszközök készítése. Az óvónők segítségnyújtása közben jó alkalom nyílik a beszélgetésre, a népmesék, mondókák, dalok felidézésére. A népszokásokhoz fűzött, az óvónő által elmesélt történetek hatást gyakorolnak erkölcsi ítéleteik alakulására, magatartáskultúrájukra, viselkedésmódjukra.

Az udvari játékok a hagyományápoló tevékenységekkel bővülnek. A természetes anyagokkal való műveletek mellett a dalos játékok, a népi sportjátékok játszására is sor kerülhet. A dalos játékok a zenei fejlesztésben és az érzelmi nevelésben, a népi sportjátékok az állóképesség, az egészséges küzdőszellem alakításában kapnak fontos szerepet.

Az óvoda udvara, környéke, a séták, a kirándulások, jó lehetőséget adnak a természet, a *környezet megszerettetésére*, az évszakok változásaiból fakadó népi időjósítások felidézésére. A gyerekeket a közösen átélt élmények a környezetükhöz kötik, amelynek védelmezőivé válhatnak.

A szülőföld szépségének megláttatása, a környezet alakítása, amelyben a gyermek közvetlenül részt vesz, alakítja vizuális látásmódját. Ez az alap, melyre a gyerekek művészetre nevelése épül.

A népi kultúra tárgyai, a népköltészet alkotásai a gyermek érzelmein át hatva épülnek be a gyermek ízlésvilágába. Zenei, irodalmi és vizuális nevelése is e *”gyökerekből”* táplálkozik, amelynek anyaga a népművészet értékes és szép alkotásai.

A mindennapi élet tevékenységei és a jeles napok a néphagyományokban szorosan összetartoznak. Az óvodában megünnepeelt jeles napokkal színesebbek lesznek a hétköznapok. *A névnapok* közül elsősorban azok váltak jeles napokká, amelyekhez történelmi események, természeti megfigyelések és bizonyos munkafolyamatok kapcsolódtak.

Az óvónő a folyamatban

Az óvónő a néprajzi ismereteit folyamatosan bővíti. Összegyűjti szűkebb környezete hagyományait. A gyűjtőmunkában számít a szülők és a nagyszülők segítségére. A tárgyalás, a környezet alakítás technikai fogásait elsajátítja.

A néphagyományőrzés elemeit mértéktartóan jeleníti meg az óvodai környezetben.

Az óvónő az óvodai nevelés folyamatában megteremti a hagyományőrző tapasztalat- szerzésnek feltételeit és lehetőségeit. Ezáltal a gyermekek és a szülők a természethez, a hagyományokhoz való kötődést egyénileg és együttesen is átélhetik, és azokat önmaguk számára újrateheremthetik.

Az óvónő egyrészt a folyamatos napirendben, a játéktevékenységbe ágyazottan tervezi és szervezi a hagyományőrző cselekvési formákat. Másrészt a munkadélutánokon, a hétvégi programokon a családok együttműködő részvételével teremt megfelelő alkalmakat.

A helyi lehetőségekhez és igényekhez igazodóan alkalmazza az évkörös rendezési elvet. Kiválasztja a jeles napokat, a mindennapos hagyományőrző tevékenységeket és a kapcsolódó irodalmi és zenei alkotásokat, népművészetőrző technikákat.

A hagyományőrzés személyiségfejlesztő hatása

A néphagyományőrző szellemben nevelkedett gyerek alkotó kölcsönhatásban él a természettel, ráérez arra, hogy a világot képes alakítani. Megismeri a közös alkotás örömeit, a múlt értékeit, a környezetért érzett felelősséget. Érzelmileg gazdagabbá, értelmileg fogékonyabbá válik. Alapozódik benne a környezet és a haza iránti szeretet érzése. A hagyományőrző tevékeny megismerési folyamat fejleszti a gyermek alapvető kognitív képességeit mint az észlelést, emlékezetet, képzeletet és a gondolkodást. Pozitív hatással van az affektív (érzelmi) fejlődésre: az akarati tulajdonságokra, az önfegyelem alakulására. Pozitívan hat az identitástudat megalapozására és a gyermek morális fejlődésére.

Összegzés

A hagyományőrzés a teljes nevelési folyamatot áthatja, a gyerek személyiségét gazdagítja. Beépül a gyerek, a felnőtt teljes tevékenység rendszerébe. A családokkal való együttműködést kiteljesíti.

ÉVKÖR

2. ábra

5.2. Játék

A játék és a hagyományőrzés kapcsolata.

Régen a gyermekek nevelése a több generáció együttéléséből adódóan nem csak a szülők feladata volt. A nagyszülők, dédnagyszülők a saját gyermekkorukban játszott játékok továbbadásával nemcsak szórakoztatták, tanítgatták unokáikat, hanem egyben lehetővé tették ezeknek a játékoknak a fennmaradását, továbbélését is. Ebben a vonatkozásban joggal mondhatjuk, hogy hagyományőrzést is végeztek.

Az óvodai szeretetteljes légkörű, rugalmas életrend alkalmas arra, hogy a hagyományőrzést az óvodai nevelés keretein belül folytassa. A program erre vállalkozik. A régen feledésbe merült, vagy éppen a mai generációk számára már ismeretlen játékok, népszokások, néphagyományok hagyományőrző tevékenységek, játékeszköz készítek felelevenítésre kerülnek. Ezzel színesedik, gazdagodik a gyerekek élete, bővül a nevelés eszköztára. Ez a komplex hatásrendszer nyugodt játéklégkörben, kiegyensúlyozott derűs, óvónői viszonyulással érhető el.

A program megvalósítása *azonos gondolkodást kíván* a játékról, ami meghatározza az óvónő szerepét a folyamatban. A szempontok a következők:

- a játék az óvodáskorú gyerek életében,
- a játék feltételrendszere,
- az óvónői viszonyulás a gyermek játékához.

Mit jelent az óvodás korú gyermek életében a játék?

A játék a kisgyermek legkomolyabb tevékenysége, létfontosságú alaptevékenység. A játék örömforrás. Több forrásból fakad, a játék lényegéből adódik, abból a tulajdonságból, hogy a játék önmagáért való.

A játék célja maga a játék. Örömet okoz maga a cselekvés, manipuláció, elképzelés. A különböző funkciók gyakorlása, a ritmikus beszéd és a lépegetés ismétlése pl.: felnőttektől átvett régi mondókákban, kiszámolókbán, népi játékokban. A játéköröm nagyon gyakran a kellemes élmény újraéléséből fakad.

A gyerek játék közben ismerkedik a világgal, megismeri a véletlen és a valószínű törvényszerűségeit. Összeköttetést jelent élő- és élettelen környezetével, ismerkedik, tapasztalatokat szerez, reagál. Kíváncsisága belső indíttatású, előhívott "tapogatózások" láncolata, amely ismeretszerzés is egyben.

A sokféle mozgásban kipróbálja az erejét, ügyességét, a térben egyre biztonságosabban tájékozódik. A játék állandó erőforrás, az *érzelmek* megjelenésének domináns tere.

Az *élményeknek* meghatározó szerepük van a játékban. A gyerek élményeit a játékban sokszor rejtett formában, néha szelídített feszültséggel éli át. Ez segíti élményei, tapasztalatai feldolgozásában, a maga kedve szerint alakítja át a megfigyelt valóságot.

A gyerek állandó *belső késztetést*, hajlandóságot mutat a játékra. A játék *vágymegjelenítés* is. A gyermek kívánsága, óhaja a játékban mindig beteljesülhet, nem ütközik akadályba. Keresi helyét a felnőttek világában. (Például.: önállósodási vágy, megismerési vágy, tevékenységi vágy, utánzási vágy, szereplési, magamutogatási vágy, mássá változási vágy, mozgási vágy, stb.).

A *társigény*, az ötletek elfogadására ösztönzi az együttjátás kreatív együttműködést alakít ki, akulnak a jó játék hagyományai.

A választás és vállalás *önkéntessége*, az utánzó beleéléssel, fantáziával játszás képessége *önkifejezésre* készíti.

A konfliktusok birtoklási vágyból, önérvényesítési törekvésekből, ellentétek ütköztetéséből, fakadnak. Ez természetes jelenség. A játékban gyakorolható ezeknek a problematikus helyzeteknek az önálló megoldása (egyezkedés, rábeszélés, kompromisszum kötés). Az ÉN tudat erős dominanciája mellett megjelenik a TE és a MI fogalma. A közös játékot áthatja az *összetartozás* érzése is. Ez az a motiváló erő, amelynek hatására a gyerek képessé válik a játékhoz szükséges szabályok betartására.

A játék a későbbi tevékenységformákat is megalapozza, így a munkát és a tanulást.

A játék feltételrendszere

A hagyományörző tevékenységek beiktatásának a tartalmas, elmélyült játék az alapja. Ezért szükséges a feltételrendszer végiggondolása.

A *légkör* nyugodt és biztonságérzetet keltő, melyben a gyermekek szabadon szervezik meg játékukat, önállóan választják hozzá a társat, helyet, eszközt. Szeretetteljes légkörben könnyebb egymás elfogadása, a toleráns óvónői minta példaértékű.

A *hely* a gyermekek szabad mozgását, biztonságát, játékuk térbeni kibontakozását szolgálja. A játék színtere a *csoporszoba*, de használható felnőtt felügyelete mellett a csoporttal egybenyíló öltöző, folyosó is. A játéktér növelhető galéria építésével. Az óvónő a gyermekek közreműködésével állandó és ideiglenes játszóhelyeket, kuckókat alakít ki. Ügyel arra, hogy a különböző játszócsoportok ne zavarják egymást. Az irodalmi és zenei élmények befogadására alkalmas hely a csoporszoba nyugalmas része (pl.: zenesarok, mesekuckó, meseszőnyeg, stb.). A mindennapok hagyományörző tevékenységeinek gyakorlására kialakított kézműves sarokban a közösen gyűjtött, illetve vásárolt természetes anyagok, kellékek játékgazdagító lehetőségeket nyújtanak.

Jó, ha az építőjáték állandó helyet kap, így a nagy méretű elemekkel, textíliákkal az építkezés több napon keresztül folyhat. A gyermekek a csoporszoba kisebb, mozgatható bútorait, a térelválasztó elemeket is saját elgondolásaik alapján variálják játékaikban (pl.: hintó-, vár-, barlang-, stb. építésekor).

A játék további helye az *udvar*, melyet célszerű csoportonként tagolni. Az adott udvarrészen átélt játék és környezetalakító élmények hatására a területet mindinkább a sajátjuknak érzik. Gondozzák, a szülőkkel gazdagítják, "felelnek rendjéért". Az udvarrészek átjárhatók. Az

udvar alkalmas a mindennapi játékok mellett a népi játékok játszására, népi játék-készítések, kismesterségek gyakorlására is. A csoportszobában megkezdett tevékenységek az udvaron folytathatók.

Az óvoda területén kívül is adódhat hely játékokra pl.: játszótéren, családi házaknál kertekben, kirándulások alkalmával erdőkben, réteken, stb. *Fontos* az óvónő helyismerete.

A játékidő a napirend sajátosságából fakadóan folyamatos. A gyerekek a délelőtt elkezdődő játéktémát nemcsak délután, hanem akár több napon és héten keresztül is játszhatják. Addig folytatódhat a kedvelt tevékenység, amíg az a gyerekek számára érdekes, élményt és örömet adó.

A napirendben szereplő egyéb tevékenységek belesimulnak a játék folyamatába. Időlegesen megszakítják ugyan, de nem tördelik szét. Körültekintő szervezéssel a hagyományőrző kezdeményezések, foglalkozások helyének és idejének megválasztása az elmélyült játékot nem borítja fel. A konkrét szervezést igénylő kötött időpontú foglalkozások kivételt képeznek (pl.: testnevelés foglalkozás, bábszínház, kirándulások, stb.).

A játék eszközei. A mai kor játékipiaca ezrével kínálja a különféle játékeszközöket. A jó ízlésnek, a játék funkciójának nem minden játék felel meg. A játékszerek megválogatásában tükröződik az óvónői igényesség. A játékok legyenek esztétikusak, igazodjanak a gyermekek életkorához, segítsék elő a sokoldalú fejlődést. Fontos, hogy fantáziálásra, gondolkodásra, problémamegoldásra serkentsen.

A mai játékeszközöket harmonikusan egészítik ki az ősi-népi játékeszközök, rongybabák, falovacskák, stb. Értékük az alábbiakban rejlik:

- természetes anyagból készültek,
- kapcsolódnak a természeti környezethez,
- hordozói egy sajátos ízlésvilágnak, ízlésformáló hatásúak,
- fellelhetőek a felnőttek munkaeszközeinek, használati tárgyainak kicsinyített másai,
- az eszközökben megjelenik az egyszerű ember találékonysága, furfangossága (pl.: ördögglakat, bűgőcsiga diópergettyű, stb.).

A játékeszközök lehetnek még, a környezetben fellelhető dolgok is: kavics, falevél, bot, ágdarab...

A dramatikus játékeszközök ösztönzik a gyermekeket fantáziájuk szárnyalására. Az esztétikus textíliák, a színes leplek, az ízlésesen elkészített korona, palást, tarisznya, mind elindító lehetnek egy-egy szerepjátéknak, mesedramatizálásnak, spontán "mintha" játéknak. Ezek az anyagok az építő játékban is új színfoltként jelennek meg.

A gyermeki önkifejezésmódokat a *bábozás eszközei* teljesítik ki. Fontos a báb és a dramatikus eszközök állandó jelenléte és helye.

A játék tartalma

A hagyományőrző életmódban is a gyermekek saját elhatározásuk és kedvük szerint játszanak. A játék "klasszikus" tartalma kiegészül népi játékokkal.

Ezek közé sorolhatók:

- az *énekes-táncos játékok*, (szembekötödsdi, gyűrűsdi, párcserélő játékok, fogyógyarapódó játékok, leánykérő játékok, lakodalmas játékok, vásáros játékok, furfangos és

szórakoztató játékok...),

- *a mozgásos és küzdő játékok*, (versengő, váltást tartalmazó játékok, várkörüljárás, sorjátékok, hídasjátékok...),

- *a népszokásörző dramatikus játékok* (a jeles napokhoz kötődő játékok),

- *a népi játékszer készítése* (bábuk, játékbútorok, rongybabák, napraforgószar lovacska, csutkababa, facsiga, toklámpás, kukoricaszárból kunyhó készítése...).

Mindezek új tartalommal töltik meg a gyerekek játékát.

Az óvónői viszonyulás a gyerek játékához

Az óvónőt a fantáziát serkentő és kíváncsiságot ébresztő derű jellemzi. Az óvónő a gyermeki személyiség megismerésére törekszik. Ehhez a játék sokrétű információt nyújt. A gyerek játékának követése intenzív együttélést kíván az óvónótól. A "játékból való olvasni tudás" empátiát, tapintatot, megfelelő szintű intelligenciát követel.

Az óvónő ráérez a gyerek lelkiállapotára, empátiája segítségével a felmerülő problémák okát kutatja. Magatartásával képes feloldani a feszültséget, illetve az elszigeteltséget, aminek az óvónő és a gyerek közötti jó kapcsolat, érzelmi kötődés az alapja. Megerősítő viselkedésével alakítja a csoportban a toleranciát, elfogadtatja a magányos vagy az agresszív, azaz eltérő viselkedésű gyereket. *A felnőtt beavatkozása* csak mintaadás, megoldási lehetőségek felállítás, választhatóság, valamint a testi épség megőrzése szempontjából indokolt.

Az óvónő elemzőképessége, intuíciója ad eligazítást abban, hogy az adott gyermeki játék igényli-e egy újabb ötlet, vagy eszköz adását. Mérlegeli, jelent-e továbblépést, ha a felnőtt bekapcsolódik (nem irányít!) és egy-egy apró cselekvéssel, mozzanattal új lendületet ad, perspektívát kínál.

Az óvónő a hagyományos játékeszközök motiváló hatása mellett gondoskodik a dramatikus népszokások játékaihoz szükséges kellékekről, hangulati elemekről. Viselkedésével közös játékokra inspirál. A színvonalas óvónői bábjáték hatására a gyerekek kedvelt tevékenységévé válik a bábozás. A csoport játékszintje általában is az óvónő viszonyulását tükrözi.

Élmények nyújtásával gazdagítja a játékot. Az együttes játékban az óvónő lehet egyenrangú játéktárs, alárendelt irányított, vagy mintaadó modell is. Mintaadása a gyereket utánzásra készíti. A gyereket az utánzás mellett a szabályok is segítik az eligazodásban. A szabályok nemcsak a társasjátékokban, hanem a játékeszközökkel való bánásmódban, magában a játékban vagy a szokásrend alakításában is megjelennek.

A gyermeki önállóság a játék szabadságában teljeseedik ki, az óvónő ezt tiszteletben tartja, a gyerekek által vállalt szabályokkal együtt. A játékszabadság nélkülözhetetlen elemei a szabályok. Szokássá válásukkal megteremtik a játéktevékenység nyugalma a teremben és az udvaron.

Az óvónő személyes példájával ösztönzi a szülőket a lakókörnyezetben fellelhető népi játékok gyűjtésére. Alkalmakat teremt a játékok megtanulására, ami feltételezi a felnőtt és a gyerek közös tevékenységét.

Az óvónő tudatosítja a *szülőknél* a játék személyiségfejlesztő hatását.

A játék személyiségfejlesztő hatása

A játékban a gyerek teljes személyisége fejlődik. A játéknak az értelmi képességre gyakorolt hatása jól mutatkozik az érzékszervek működésének pontosabbá válásában. Fejlődik az észlelés, a megfigyelő-képesség, az önkéntes és szándékos figyelem, az emlékezet és felidézés, a képzelet működése, a gondolkodás. A játék közben felmerülő nehézségek leküzdése alakítja a gyermek intellektuális tevékenységét. A szituációk létrehozása megmozgatja a gyermek alkotó képzeletét, fantáziáját. Fejlődik szellemi aktivitása, beszédkézsége, problémaérzékenysége, helyzetfelismerő képessége.

A gyerek mozgáskészsége is fejlődik. Újfajta mozgásokat tanul, melyeket a szabadban és a teremben egyaránt gyakorol. Alakul térérzékelése, fejlődik nagymozgása és a szenzomotoros kézügyessége.

A gyerek közel kerül az erkölcsi szokások felismeréséhez, elfogadásához. Formálódik erkölcsi ítéletalkotása, alakul illembeli viselkedése, udvariassága.

Az átélt játékkörömk, sikerélmények vagy kudarcok erős érzelmeket váltanak ki. A gyerek tanulja érzelmeinek kezelését. Feszültség-levezető hatása a gyereket oldottá teszi. A siker újra-átélési vágya kitartásra ösztönzi.

A játék felerősíti a szocializálódás folyamatát. A játékban a gyermek felfedezi a másikat, és más képet alakít ki önmagáról is. A közös játék öröme, az élmény együttes megtapasztalása alakítja a társakhoz való viszonyát. Megjelenik az együttérzés, kibékülés, vigasztalás, kivárás, engesztelés érzése. Kommunikációs kapcsolatteremtő készsége fejlődik.

A játékkörnyezet derűs harmóniája, biztonságot adó légköre, áttekinthető rendje ösztönzi a gyereket a játékközel betartására. Mindezek hatására alakul a fegyelem, ami nem csupán játékfegyelem.

Összegzés

A jó légkörű játékban a néphagyományőrző tevékenységek érzelmi többletükkel a gyerek élményeit gazdagítják. A tartalmi gazdagítás kiteljesíti a felszabadult játék személyiségfejlesztő hatását. Ebben a folyamatban a gyerek személyisége a legteljesebben fejlődik és fejleszthető.

5.3. Mozgás

A rendszeres egészségfejlesztő testmozgás, a gyermekek egyéni fejlettségi szintjéhez igazodó mozgásos játékok és feladatok, a pszichomotoros készségek és képességek kialakításának, formálásának és fejlesztésének eszközei. Az óvodáskor a természetes hely-, helyzetváltoztatós finommotoros mozgáskészségek tanulásának, valamint a mozgáskoordináció intenzív fejlődésének szakasza, amelyeket sokszínű, változatos és örömteli, érzelmi biztonságban zajló gyakorlati formákkal, játékokkal szükséges elősegíteni. Ezzel biztosítható a mozgás és az értelmi fejlődés kedvező egymásra hatása.

A mozgásos játékok, tevékenységek, feladatok rendszeres alkalmazása kedvezően hatnak a kondicionális képességek közül különösen az erő és az állóképesség fejlődésére, amelyek befolyásolják a gyermeki szervezet teherbíró képességét, egészséges fejlődését. Fontos szerepük van a helyes testtartáshoz szükséges izomegyensúly kialakulásában, felerősítik, kiegészítik a gondozás, és egészséges életmódra nevelés hatásait.

A spontán, a szabad játék kereteiben végzett mozgásos tevékenységeket kiegészítik az irányított mozgásos tevékenységek. A komplex testmozgások beépülnek az óvodai élet egyéb tevékenységeibe is, miközben együtt hatnak a gyermek személyiségének - a pozitív énkép, önkontroll, érzelem szabályozás, szabálykövető társas viselkedés, együttműködés, kommunikáció, problémamegoldó gondolkodás –fejlődésére. A spontán – a játékban, azon belül a szabad játékban – megjelenő mozgásos tevékenységeknek, az egészségfejlesztő testmozgásnak az óvodai nevelés minden napján, az egyéni szükségleteket és képességeket figyelembe véve, minden gyermek számára lehetőséget kell biztosítani. Törekedni kell a gyermekeket legjobban fejlesztő, kooperatív mozgásos játékok széleskörű alkalmazására, **a szabad levegő kihasználására.**

A mozgás és a néphagyományőrzés

A népi életmódban az anya és az apa gondoskodott gyermeke ügyességéről, erőnlétéről, az esztétikus, harmonikus mozgás alakításáról. A gyerek mintát kapott a családban, a társaktól, a tágabb közösségtől.

Felnőtt korára a játékok, a dramatikus szokások viselkedésmintái mellett, a néptánc mozgáselemeit is magáévá tette. Az emberi test (tartás) elődeink életében is az egyén meghatározó jellemzője volt.

A mozgás az érés folyamatában a fejlődő gyerek természetes szüksége. A program sokrétűen elégíti ki a gyerek mozgásigényét. Tudatosan segíti a mozgás és az észlelési funkciók összerendeződését. Nagy hangsúlyt fektet az egyensúlyérzék és a ritmusérzék fejlesztésére, mint minden összerendezett mozgás alapjára. A mozgás nem szűkül le a testnevelési foglalkozások, mondókás-énekes játékok körére, jelen van az óvodai élet minden területén.

A mozgásfejlesztés célja, feladatai

A természetes mozgáskészségek fejlesztése, stabilizálása.

A mozgáselemek beépülésének segítése a természetes mozgások sorába.

Az egészséges testi fejlesztés, ami a következők szerint tovább tagolható:

- a testi képességek (erő, ügyesség, gyorsaság, állóképesség) és az ellenálló-képesség alakítása, a szervezet erősítése,
- differenciált terheléssel az egyensúlyérzék , a ritmusérzék , a motorikus képességek fejlesztése, a testséma és a helyes testtartás alakítása,
- a térbeli, időbeli tájékozódás fejlesztése,
- a mozgásműveltség, a mozgáskoordináció fejlesztése, különösen a népi mozgásos és egyéb játékok által,

- rendszeres, aktív mozgáshoz szoktatás, a mozgásszükséglet fenntartása,
- az egészséges életmódra való készségek, jártasságok alapozása,
- tájékozódó, alkalmazkodó képesség, a személyiség akarati tényezőinek, szabálytudat, társra figyelés fejlesztése
- családi szemléletformálás,
- egészségóvás megelőzéssel.

A mozgás tartalma:

- Szabad, spontán mozgás,
- Szervezett testnevelés.

Szabad, spontán mozgás

A mozgást nem kell külön megszerettetni a gyermekkel, mert az állandó belső késztetést érez a mozgásra, örömmel és természetes módon gyakorolja azt.

Az óvodaudvar lehetőséget nyújt a mozgásformák gyakorlására, miáltal a gyerek természetes mozgásigénye sokrétűen kielégül. A mozgásos népi játékok tere is igazában a kinti tér: szembekötődik, labdacica, célba dobások, ugróiskola, kötélhúzás, várvédők, stb. A gyerekek különböző terepeken gyakorolják a természetes és egyéb mozgásokat: fogó, árokfogó, mászások (fára is) gurulások, bújócskák, futások, járások, labdajátékok. Érdemes kihasználni a szintkülönbségeket, a fák, bokrok, füves területek, lejtők, árkok adta lehetőségeket. Az óvónő a téli időszakban, jeges játékokat szervez, csúszkálást, fakutyázást (fémталпú óvodai gyermekszékekkel is megoldható), szánkózást, hógolyózást, stb.

A mozgásos játékok során is a gyermek választhatja meg játékát, társait. A szabad időben zajló szervezett mozgásos játékokban a gyerek önként vesz részt. *Fontos* az egymás testi épiségének megóvása, a balesetmentes helyszínek, eszközök megválasztása.

A szervezett testnevelés tartalmát a természetes emberi mozgások, mint a járás, futás, ugrás, dobás, mászás, kúszás, emelések-hordások, egyensúlyozások, a mozgásos játékok alkotják.

A testnevelés szervezeten két formában van jelen az óvodában:

- ***a mindennapokban*** 15-20 percben, sok játékkal, a testnevelés foglalkozásokon már kipróbált gyakorlatok, mozgásformák beiktatásával, pergőritmusú, frissítő mozgással, (kötelező jelleggel).
- ***a testnevelés foglalkozásokon, amit*** az óvónő heti egy-két alkalommal kötelező jelleggel szervez, állandó napokon.

Az óvónő a folyamatban

Tapasztalatokat szerez a *család* mozgás kultúrájáról, a gyerek mozgásfejlettségi szintjéről. A mozgásszükséglet kielégítéséhez olyan feltételeket teremt, amelyben a gyerek mozgásöröme, aktivitása kiteljesedik.

Az óvónő a játéktevékenység során mozgásos játékokat kezdeményez, vagy a gyerekek spontán kezdeményezését erősíti. Céltudatosan szervezi a népi mozgásos játékokat a teremben, a

szabadban. Odafigyel a fiúk küzdőszellemének fejlesztésére, a testséma alakítását kiemelten kezeli. Figyelemmel kíséri a betegségből visszatért gyerekek állapotát, a kisebbek állóképességének, az egyes gyerek terhelhetőségének határait.

Az óvónő, a *”gyermek-óvónő-család”* együttlétek szervezésével a szabadidő hasznos eltöltésére ösztönöz.

A szervezett testnevelés fejlesztő hatását tudatosan tervezi.

A mindennapos torna és a testnevelés foglalkozások szervezése a tornatermekkel rendelkező óvodákban ideális. Hiányában a szabadban, az átrendezett csoportszobában, illetve a tágas közlekedő térben is szervezhető a foglalkozás.

A tornaeszközök egy része folyamatosan bent tárolható, ami a játéktevékenység gazdagítására is lehetőséget nyújt. Más részük kintről behozva alkalmanként felállítható (mászáshoz, függeszkedéshez, labdaütögetéshez, gurulásokhoz, egyensúlyi játékokhoz, stb.). A nagy szőnyegek, maroklabdák (rongylabda is), szalagok, kendők, botok, zászlók a speciális tartásjavító, korrigáló gyakorlatokhoz, vagy a mozgásos, sportos népi gyermekjátékokhoz hasznosak. Foglalkozások előtt a fertőtlenítő portalanítás előírt.

A jó hangulatú szervezett testnevelést szolgálja: a körültekintő szervezés, a játékos hangvétel, rövid, érthető utasítások, a kevés várakozási idő, a foglalkozásvezetés pergő üteme. A pozitív megerősítés, az óvónői mozgásminta mutató, a jókedvű mozgás dominál.

A mozgás személyiségfejlesztő hatása

A mozgás kedvezően befolyásolja a gyermek anyagcseréjét, fokozza a teljesítő képességét. Segíti az új mozgásformák kialakulását, begyakorlását, a mozgásszervek fejlődését. Alakítja a mozgásszokásokat, és a játéktudat szintjét.

A mozgásos játékok erősítik az egymásra figyelmet, az együttműködési készséget, leszoktat az önzésről. A szabálytartás az önuralmat erősíti, alakul az egészséges versenyszellem. Fejlődik a gyerek kitartása, koncentráció képessége és állóképessége. A mozgás öröme, érzelmi hatásokat vált ki. A vízben való játék erősíti a gyerek edzettségét, bátorságát.

Fejlődik a gyerek érzelmi, szociális és értelmi képessége. Harmonikus mozgása hat gondolkodás-fejlődésére, találékonyságára és kombinatív képességére.

Összegzés

A gyerek mozgásán keresztül ismeri meg a világot. A programban a mozgásfejlesztés tartalma bővül a népi sportjátékok nyújtotta mozgásformákkal. A nap folyamán a gyerek állandó *”mozgásban van”*. A tapasztalatok hiányában még nem látja minden mozgásának a következményét. A felnőtt az önpróbálkozásnak teret ad, türelemmel kivár, balesetveszély esetén lép közbe.

5.4. Az esztétikai neveléshez kapcsolódó tevékenységek

Az esztétikum és a néphagyományőrzés

A népi kultúrában az ember a természettel összhangban élt, harmonikus környezetet teremtett. Az ember az őt körülvevő tárgyakat vizuális jelrendszerrel látta el. Ezek a tárgyak esztétikai értéket hordoznak, ugyanúgy, mint szellemi alkotásaik. A program sajátosságából fakad, hogy az esztétikai nevelésben fontos szerepet kap a tárgyi és a szellemi népművészet. Egyes területei áthatják a gyermeki tevékenységformákat, gazdagítják a cselekvési lehetőségeket:

- *a népköltészet*: mondóka, népmese, szólások, közmondások, találós kérdések, rigmusok,
- *a népi díszítőművészet*: fonás, szövés, agyagkerámiák, bőrmunkák, tojásfestés, hímzés,
- *a népzene, népi gyermekjátékdalok*,
- *a népi gyermekjátékszerek és játékok*,
- *a népi színjátás, dramatikus népi játékok*: pl.: karácsonyi pásztorjáték, pünkösdlő, vásáros játék, stb.

Az esztétikai nevelés célja, feladatai

- A szép, a harmonikus, felfogásához, átéréséhez szükséges képességek alapozása.
- Megláttatni a szépet a környezetben, a természetben, a művészetben.
- Ízlésformálás, önálló alkotásra készítés, tehetségfejlesztés

Az óvónő a folyamatban

Személyes példájával a művészetek, a környezet nyújtotta szépségek felismerésére nevel. Megfelelő kultúráltsággal használja környezete eszközeit, tárgyait. A gyerek esztétikai igényének alakítója, formálója.

Az esztétikai nevelés személyiségformáló hatása

Az esztétikai nevelés komplex és mégis egyedi folyamatában az egész személyiség fejlődik. Alábbi személyiségjegyek alakulnak: nyitottság, alkotási vágy, önálló alkotókészség, művészetek iránti fogékonyság, problémamegoldó készség, másság elfogadása.

Az óvodai esztétikai nevelés területei:

- az irodalom: vers, mese,
- a zene: ének, zene, énekes játék,
- a vizualitás: rajzolás, mintázás, kézimunka,
- a környezet esztétikája.

5.4.1. Irodalom: verselés, mesélés

A többnyire játékos mozgásokkal is összekapcsoltmondókák, dúdolók, versek hozzájárulnak a gyermek érzelmi biztonságához, anyanyelvi neveléséhez. Ezek ritmusukkal, a mozdulatok és szavak egységével a gyermeknek érzéki-érzelmi élményeket nyújtanak.

A magyar gyermekköltészet, a népi, dajkai hagyományok, gazdag és jó alkalmat, erős alapot kínálnak a mindennapos mondókázásra, verselésre. A mese a gyermek érzelmi, értelmi, erkölcsi fejlődésének és fejlesztésének egyik legfőbb segítője.

A mese – képi és konkrét formában – feltárja a gyermek előtt a külvilág és az emberi belső világ legfőbb érzelmi viszonyait, a lehetséges, megfelelő viselkedésformákat.

A mese különösen alkalmas az óvodás gyermek szemléletmódjának és világképének kialakítására. Visszaigazolja a kisgyermek szorongásait, s egyben feloldást és megoldást kínál. A tárgyi világot is megelevenítő, átlelkésítő szemléletmódja, és az ehhez társuló, a szigorú ok-okozati kapcsolatokat feloldó mágikus világképe, csodákkal és átváltozásokkal ráébreszt a mélyebb értelemben vett pszichikus realitásra és a külvilágra irányított megismerési törekvésekre.

A mesélővel való személyes kapcsolatban a gyermek nagy érzelmi biztonságban érzi magát, s a játéktevékenységhez hasonlóan a mesehallgatás elengedett intim állapotában eleven, belső képvilágot jelenít meg. A belső képalkotásnak ez a folyamata a gyermeki élményfeldolgozás egyik legfontosabb formája.

A gyermek saját vers- és mesealkotása, annak mozgással és/vagy ábrázolással történő kombinálása az önkifejezés egyik módja.

A mindennapos mesélés, mondókázás és verselés a kisgyermek mentális higiénéjének elmaradhatatlan eleme.

Az óvodában a népi, a klasszikus és a kortárs irodalmi műveknek egyaránt helye van.

Az irodalom és a néphagyományőrzés

A mondókákat, a meséket régen a szájhagyomány élte. A kisgyermeket születésétől "irodalmi környezet" vette körül. Az altatók, a dúdolók, az ölbevevők érzelmi biztonságát erősítették. A természettel az emberi környezettel kapcsolatos népköltészeti alkotások végigkísérték a gyerekkort. A program ezt az irodalmi hatást kívánja őrizni.

A néphagyomány-ápoló óvodai programban a mese, vers, mondóka anyag zömmel a népköltészet tárházából származik. A gyermek érzelmein át épülnek be ízlésvilágába, alapozzák meg "kulturális anyanyelvét".

Az irodalmi nevelés célja, feladata

- A gyerek szívesen hallgassa a mondókát, verset, mesét, váljon az irodalmi élmények érzékeny, aktív befogadjává.
- A változatos irodalmi élmények nyújtásával a vágy felébresztése a könyv, a színház, a múzeum értékei iránt. A későbbiekben így válik a gyermekből lelkes olvasó, színház- és múzeum-látogató, az esztétikai élményekre érzékeny, művelt ember.

Az irodalmi anyag tartalma

Az óvodáskorúak verse elsősorban a **népi mondóka**, melyeknek nagy része mozgással is lejátszható. Ezen mozgásos játékok nagy segítséget nyújtanak a mozgáskoordináció, az egyensúlyérzék fejlesztéséhez, a térérzékeléshez, az egymásra figyeléshez, testünk, érzékszerveink megismeréséhez, a ritmusérzék alakításához. Fontos szerepük van az érintésben,

az óvónő-gyermek, gyermek-gyermek közötti érzelmi kötődés megszilárdításában.

Játszásuk, gyakorlásuk hozzájárul az óvónő és gyermek közötti intim kapcsolat kialakulásához. Ilyenek: *a felnőttek játéka a kicsinyekkel, a természettel kapcsolatos mondókák,* stb.

A gyerekeknek a mesehallgatás lelki szükséglet, lehetőleg minden nap hallgassanak **mesét**. A mese a mindennapi valósággal össze nem egyeztethető, amiről szól mesebeli. A mese egyben reális gondolatokat is közöl a gyermekkel. Közli, hogy a világban jelen van a jó és a rossz is. Általa a gyerek etikai világgépet kap. Népmesék lehetnek: *állatmesék, novellamesék, tündérmesék.*

A néphagyomány-ápoló irodalmi nevelésben nagy szerep jut a mindennapi élet hagyományaihoz, szokásaihoz, a jeles napokhoz, ünnepekhez, a természet jelenségeihez, változásaihoz kapcsolódó mondókáknak, meséknek, találós kérdéseknek, szólásoknak, közmondásoknak és dramatikus népszokásoknak.

A népköltészetten túl klasszikusaink, mai magyar költőink, gyermekek számára írt **versei, elbeszélései** is helyet kapnak az irodalmi anyagban. Főleg a gyermekek számára kedvelt ritmikus, szójátékos, gyermekekről, állatokról szóló, költői képeket tartalmazó, és humoros verseik felhasználása ajánlott. *Fontos* az anyagválogatásban az egyensúly megteremtése.

A versek, mesék ismétlése dramatizálással, bábozással, árnyjátékkal, mimes játékkal történhet. A bábozás lehet a gyermek első “ színházi “ élménye. A kicsiknél még inkább a paraván nélküli, az óvónő játékát közvetlenül érzékelhető módon, a nagyobbaknál már A drámapedagógiai szemlélet jegyében segíti a gyerek önálló dramatikus és bábos kezdeményezéseit. A rendszeres lehetőségnyújtás, az óvónői megerősítés eljuttatja a gyereket, hogy egyre gazdagabb szókinccsel, egyre magasabb dramatikusjáték szinten adja vissza élményeit. A dramatizálásnál ahol kell ott segít. A mese cselekményének eljátszásán van a hangsúly, kerül a szöveg betanítását, hagyja a gyerekeket játszani a fantáziájukkal, a nyelvvel. Figyelmet fordít az irodalmi környezet megteremtésére.

Az óvónő az *irodalmi foglalkozásokat* kötetlen formában szervezi. Épít a gyerekek által kialakított spontán helyzetekre, de kezdeményez maga is. A foglalkozásokat *átgondolt anyagválogatás,* az irodalmi anyag tudatos időrendi ütemezése előzi meg.

Jó ha az irodalmi élmény nyújtásnak *állandó helye* van, ahol a gyerekek által használt mesekönyvek, hangszerek, bábok, dramatikus kellékek helyezhetők el.

Az óvónő találja meg *a mindennapos mesélés* állandó időpontját. (Más szerepet tölt be az elalvás előtti mesélés, felelősségteljes válogatás előzi meg, nem lehet véletlenszerű.) A foglalkozások helye: lehet a csoportszoba meghatározott kuckója, meseszőnyege, sarka. A meséhez erre szükség van, de a ritmikus állatos vagy egyéb mondókázáshoz, verseléshez kiváló terep az udvar, a park, a bokrok alja, udvari babaház, erdő, stb. Mondókázni lehet a hangulatban hozzá kapcsolódó foglalatosságok közben is, ez az óvónő ”napra- és tettekészségétől” függ.

Az óvónő megteremti a meséléshez szükséges családi, szeretetteljes légkört. A mesemondást és a befogadást nem zavarják külső elterelő ingerek. Az óvónő egész lényé árasztja azt, amit közvetíteni akar. Szemkontaktust teremt, mesélése hatására a gyerek belső képet alkot. A kötetlen jellegű kezdeményezés, a rendszeresen visszatérő hangulatkeltő elemek (furuhaszó, gyertya, csengő stb.) és a gyermeki várakozást kielégítő irodalmi élmények

hatására a gyerekek önként vállalt "kötelező" foglalkozásává, mindennapos igényévé válik.

Az irodalmi nevelés személyiségformáló hatása

Az óvónői beszédminta alapján a befogadás, a gyakorlás által a gyerekek kiejtése csiszolódik, gyarapodik szókészletük. A mechanikus bevésésből fakadó sikerélmény ösztönzően hat a gyerek tanulási folyamatára. Anyanyelve, irodalmi szépérzéke tökéletesedik.

A népmesék, mondókák, az irodalmi művek hallgatása, mondogatása közben erősödik az egymás iránti figyelem, az összetartozás érzése is. Az irodalmi élmény érzelmeket vált ki a gyerekekben. A gyerek átéli a sok pozitív érzelmeket, öröm, boldogság, lelkesedés, csodálkozás, derű mellett a negatív érzéseket, igazságtalanságot, szomorúságot, bánatot is.

Az ismétlések, a dramatikus játékok, a bábozások lehetőséget nyújtanak az irodalmi élmény újraátélésére, az önálló fantáziadús alkotásra.

A népi mondókában rejlő ritmikusság képes a gyereket vidámabb, jobb hangulatba emelni, a belsőmozgásfeszültségét levezetni, mozgását összerendezettebbé alakítani. Konfliktuskezelési módjuk, problémamegoldó készségük a népmesei minták hatására alakul. A népmesék cselekménye állásfoglalásra készíti a gyereket, ami erkölcsi érzékük, avagy ítélőképességük alakulását segíti. Az élmények hatására, kötődésük alapozódik a népköltészet értékei iránt.

Összegzés

Az óvodában szerzett esztétikai, irodalmi élmények és a népköltészet érték közvetítő hatásai a fejlődő személyiség irodalomhoz való későbbi viszonyát befolyásolják. *Fontos*, hogy az óvónő, a mindennapokban az irodalom nyújtotta érzelmeket természetes viselkedésmódjával közvetítse: "Ezt a kincset nem lehet médiára, könyvre, kazettára bízni. Véren át és lelken át, tenyérből tenyéren, testtel a testhez érve, zöldellő búzacsíra fölé hajolva vagy épp az ünnepi gyertyát gyújtva csak az együttes élmény során adható át a hagyomány. Itt és most mutasd neki, tedd meg vele, amikor annak a tettnek ideje van." (Gabnai Katalin, 1994.)

5.4.2. Zene: ének, zene, énekes játék, gyermektánc

Az óvodában a környezet hangjainak megfigyelése, az ölbéli játékok, a népi gyermekdalok, az éneklés, az énekes játékok, a zenélés örömet nyújtanak a gyermeknek, egyben felkeltik zenei érdeklődését, formálják zenei ízlését, esztétikai fogékonyságát. Az élményt nyújtó közös ének-zenei tevékenységek során a gyermek felfedezi a dallam, a ritmus, a mozgás szépségét, a közös éneklés örömeit.

A népdalok éneklése, hallgatása, a gyermek-, néptáncok és népi játékok, a hagyományok hagyományok megismerését, továbbélését segítik. Az óvodai ének-zenei nevelés feladatainak eredményes megvalósítása megalapozza, elősegíti a zenei anyanyelv kialakulását.

Az énekes népi játékok és az igényesen válogatott kortárs művészeti alkotások fontos eszközül szolgálnak a gyermek zenei képességeinek (az egyenletes lüktetés, ritmus, éneklés, hallás, mozgás) és zenei kreativitásának alakításában.

A zenehallgatási anyag megválasztásánál az óvodapedagógus figyelembe veszi a nemzetiségi nevelés esetében a gyermekek nemzetiségi hovatartozását is.

Az éneklés, zenélés a gyermek mindennapi tevékenységének részévé válik a felnőtt minta spontán utánzásával.

A néphagyományőrzés és a zene kapcsolata

A mondókák, népi játékok a népdalok, hozzátartoztak az emberek mindennapjaihoz, fennmaradniuk is ezért sikerült. Munkájuk egyhangúságát énekléssel oldották fel, sokszor érzelmeiket, örömeiket, bánatukat is ekképpen fejezték ki. Gyermekeiket éneklésre ringatták a bölcsőben. Minden alkalomnak megvolt a saját dal- és szokásrendszere.

A program erre a néphagyományra építkezve alakítja ki zenei nevelését, juttatja a gyerekeket sajátos élményekhez, teszi gazdagabbá érzelmi, zenei, esztétikai világukat.

A zenei nevelés célja

- Az énekes játékok, a zene megszerettetése, a szép tiszta éneklésre való szoktatás.
- A gyermekek zenei hallásának, ritmusérzékének, zenei emlékezetének fejlesztése.
- Játékos zenei alkotókedvük ösztönzése.
- Az esztétikai, zenei ízlés és a mozgáskultúra formálása.

A zenei nevelés tartalma

A program zenei anyagát hangsúlyosan alkotják:

- a népi mondókák,
- a pentaton karakterű, 6 hangterjedelmű népi dalos-játékok,
- a zenehallgatás dalanyaga (hangulatokat, érzelmeket közvetítenek, mintát nyújtanak),
- az énekes népszokások,
- a készségfejlesztés zenei elemei.

A **mondókák** játékok szerint: ölbebevős, cirógatók, csiklandozók, tapsoltatók, ujj- és tenyérjátékok, lovagoltatók, csúfolók, kiszámolók, páros fordulók, stb. .

A **dalos játékok**: állathívogatók, naphívogatók, esővárók, sípkészítők, játékra hívogatók, leánykérők, kifordulós játékok, ludas játékok, kapus játékok, küzdő játékok, sorjátékok, csúfolók, stb.

A **hangszerekkel** való ismerkedés különleges izgalmat és élményt jelent a gyermekeknek. A mindennapos hangszerhasználat a zenei készségfejlesztésben fontos szerepet játszik. Láthatatlan szállal köti őket a muzsikához, amelyet az óvónő hangszerének, zenélésének a tisztelete erősít. Lehetőség nyílik a népi hangszerek megismerésére, készítésére is. Ilyenek: köcsögduda, doromb, citera, hegedű, lopótök dudu, dob, levélsíp, nádsíp, cserépsíp, fűzfás síp, furulya. A gyermekek által önállóan elkészíthető pl.: dióhéj pengető, kukorica hegedű, stb.

A néptánc az óvodában a felnőttek táncát jelentheti, amely élménynyújtó a gyermekek számára. A nehéz lépések nem felelnek meg a 3-6-7 éves korú gyermekek mozgásfejlettségének! A gyermekjátékokban előforduló egyszerű táncos mozgások, változatos játékmozdulatok és térformák kényszer nélkül fejlesztik a gyermekek ritmusérzékét, mozgását. Előkészítik a későbbi néptánc tanulást.

A zenehallgatás anyaga az óvónő igényes válogatását tükrözi. Az anyagot népdalok és műdalok alkotják, élő előadásmódban. A gépi zene nem ajánlott.

Az óvodában játszható énekes népszokások

Azok az énekes népszokások fordulhatnak elő az óvodában, amelyek megfelelnek a gyermekek életkori sajátosságainak, kapcsolódnak az évszakok változásaihoz, az évente visszatérő naptári ünnepekhez. Nem a szereplés, hanem a játék öröme, egyedi íze az, ami indokolja ezeknek az énekes népszokásoknak az éltetését. Ilyenek:

Lucázás. A gyerekek kis pohárkába búzát vetnek, hogy majd hazavihessék a család karácsonyi asztalára. A fiúk szobáról-szobára járnak kisebb farönkökön, szalmán, vagy kukoricaszár kötegeken ülve “kotyolnak”, mondják mondókaikat, jókívánásaikat, énekelnek. A kapott ajándékot tarisznyájukba gyűjtik.

Pásztorjáték. A nagyobb gyerekek pásztorjátéka része lehet az ünnepre való készülődésnek, fokozva ezáltal a várakozás örömét. Karácsonykor csoportról csoportra vonulnak, énekléssel köszöntik az óvoda gyermekeit, felnőtteit.

Farsang. Az előkészületekhez hozzátartoznak a télcsúfoló dalok, tréfás mondókák énekelgetése, mondogatása, ami a farsangon folytatódik. Elkészül a “kiszabábu” is, amit a farsangi multság végén elégetnek. Ez a tél elűzését, a tavasz várását jelképezi. Farsang napján a gyermekek jelmezeit magukra öltve ”mulatnak”. Az óvónők népviseletbe öltöznek és néptáncot, vagy dalos játék összefűzést adnak elő a gyermekeknek, akik a lépéseket “ellesve” utánozzák őket. Az egy-két napon át tartó farsangi játékokat a szülők, óvónők közös télcsúfoló estje zárhatja.

Komatálzás. Népszokásból lett gyermekjáték. A “komatálban” finom falatok vannak (pl.: a gyermekekkel közösen sültt pogácsából), kóstolót visznek a többi csoportnak, akik viszonzózzák a kedves figyelmességet. A közös játékkal barátságot kötnek..

Pünkösdlés. A játék egy, vagy több csoport részvételével lovasversenyes pünkösdi királyválasztásból, vagy a lányok pünkösdjárásából áll. Lehetőség nyílik a különböző ügyességi játékok gyakorlására, a győztes pünkösdi királlyá választására. A lányok “háznál- házra” járnak köszöntésüket és jókívánásaikat elmondani. A közöttük legkisebb leánya a pünkösdi királyné, akinek barátnői kendőt tartanak sátként a feje fölé, közben rózsaszirmokat hintenek szét. Csoportról csoportra vonulnak, a háziaktól a köszöntésért ajándékot kapnak.

Lakodalmas. A játékra általában nyáron kerül sor, de bármikor játszható. A gyerekek az igazi lakodalom eseményeit utánozzák, közben lakodalmi csújjogatókat, névcsúfolókat, stb.

kiabálnak, párválasztó, leánykérő, kapus és egyéb dalos játékokat játszanak.

A készségfejlesztés zenei elemei

Ide tartoznak a *tiszta, a csengő hangképzés, az egyenletes lüktetés, a dallam- és ritmusmotívum visszaadása, a tempó (gyors, lassú), a dinamika (halk, hangos), a hangmagasság (magas, mély) érzékelése, éneklése és a zenei hangsúlyok kiemelése. A zörejek közül megfigyelhetők a természet hangjai, az emberi-, állati hangok, a hangszerek hangjai és a környezet zörejei.*

Gyermektánc – néptánc

1951-ben Kodály Zoltán arra a kérdésre, hogy a néptánc tanítását is be kellene-e vezetni az iskolai tanításba, ezt válaszolta: „Sôt! Már az óvodában el lehetne kezdeni a táncoktatást. A székelyek például már öt-hat éves korban táncra fogják a gyermekeket. Így valóban elérhetnénk, hogy a népdallal együtt vérükké, anyanyelvükké válik a tánc is. Az, aki gyermekkorától kezdve együtt nő fel a magyar táncsal, meglelt ember korában is csak azt, vagy elsősorban azt táncolná, amit megtanult, megszokott, amit sajátjának érez.” (Kodály: A magyar tánc kérdéseiről.

A játék és a tánc a hagyományos kultúrában nem vált el, nem különült el élesen egymástól. A kicsik is és a nagyok, gyermekek és felnőttek egyaránt játszottak és táncoltak, közös, megfelelő szabályok szerinti szórakozás volt ez számukra. A kicsik mindezeket a nagyoktól lesték el. Tímár Sándor szerint ez a tanulás olyan volt, mint mikor a gyermek az anyanyelvét tanulja. Észrevétlenül, a felnőtteket figyelve sajátítják el a szabályokhoz igazodó játékokat és táncokat, nem kell számukra magyarázgatni, hanem eléjük kell a játékokat játszani, illetve a táncokat táncolni. Ugyancsak Tímár írja idézett munkájában: „Ha a kicsiket eltiltjuk a tánc tanulástól, az olyan, mintha megtiltanánk nekik, hogy a felnőttek nyelvvel ismerkedjenek, mondván: ráér nagyobb korukban. A mai gyerekek sem elégszenek meg a játéktanulással, s hajdan a falusi gyerekek számára is megteremtették az alkalmat a gyermekek tánc tanítására. Ez volt a „serketánc”, az „aprók tánca”.

Óvodapedagógus a folyamatban

Ügyelnünk kell óvodásaink tanításánál, hogy a táncot tanító óvodapedagógus a táncmotívumok kivitelezését ne követelje a legmagasabb szinten, ne akarja úgy látni, mint ha a legügyesebb táncos táncolná. Hagyja a gyereket szabadon játszani, s ha az óvodapedagógus megfelelő mintát mutat, előbb-utóbb a gyermek is utánozni fogja azt. Korábbi időkben a tánc tanítása azt jelentette, hogy a figurák megtanítása után azonnal színpadi koreográfiákat alkottak. Óvodákban ezt megkövetelni helytelen, a figurákkal való szabad játék lehetőségét kell megadni a gyerekeknek, hogy ezzel az együtt mozgás örömét jelentse minden táncos alkalom a számukra.

Néptánc tanításakor nemcsak a tánc lépéseket mutatjuk be, hanem közben zenét is hallgatunk, éneket is tanulunk. Szükséges lenne, hogy az elkövetkezendő években minden

óvodapedagógusunk megkapja a megfelelő szakmai és módszertani képzést a népi játékok és a néptánc oktatásához. Fontosnak tartjuk, hogy a népdalokat a pedagógus játék közben tanítsa meg a bölcsődékben és az óvodákban egyaránt, úgy, hogy a gyerekek kapcsolódjanak be az éneklésbe, valamint a néptánc oktatásakor is azonnal jelenjék meg a zene, mint a táncok kísérőművészete. Az óvodai táncok esetében az ugrósok oktatása lenne az első feladat. Ezek a táncok egyszerű motívumokat is tartalmaznak, fontos azok mintaszerű bemutatása. Csak olyan óvodapedagógus tanítson táncot, aki tisztában van a néptánc alapfokú ismereteivel! Tanításkor – mint ahogy más esetben is – a pedagógus mintául szolgál.

A pedagógus szükséges kompetenciái

A zenei nevelés megkívánja, hogy az óvónő szeressen és tisztán tudjon énekelni, rendelkezzen hangszeres tudással. Zenei műveltsége, a zenéhez való viszonya és zenei aktivitása meghatározza a gyerek zenei neveltségi szintjét.

A gyermekkel való ismerkedés során, a személyes kontaktus létrehozásában, az óvodai környezet elfogadtatásában, segítséget nyújt az éneklés. A mindennapos éneklés az óvónő belső igényéből fakad. Kapcsolódhat spontán kialakult játék helyzetekhez, kezdeményezhetik a gyerekek, vagy az óvónő. *Fontos* az óvónő módszertani kulturáltsága és naprakészsége, a dalanyag igényes válogatása. A részvétel önkéntes, a gyerekek maguk döntenek el, hogy aktívan részt vesznek-e benne, vagy csak "hallgatói" és "szemlélői" maradnak..

Az óvónő gyakran énekel népdalokat, amelyek hangulatfokozói lehetnek egy-egy hagyományőrző cselekvésnek pl.: tréfás dalok a farsangi készülődésben. Az ünnepvárás és készülődés hangulata énekléssel, zenéléssel, zenehallgatással teljesebbé válik, az óvónők hangversenyével vagy hagyományőrző táncos játékaival. A zeneiskolások hangversenye is hagyománnyá tehető az óvodában.

Az óvónő teret, lehetőséget teremt a gyerek zenei önkifejezőmódjának gyakorlására. A tanult mondókák, dalok, mozgáselemek gyakorlása mellett segíti az egyéni improvizációs megnyilvánulásokat: szövegben dalban, ritmikus mozgásban.

Az óvónő megnyeri a *szülőket* az élő zene (éneklés) létjogosultságának. A családdal közös hangversenyeket, együtt zenéléseket szervez. A játszó-délutánokon a szülők is bekapcsolódnak a különböző dalos játékokba, éneklésekbe. Lehetőség nyílik egy-egy nagyszülő által őrzött dal megtanulására is.

A pedagógus kompetenciák fejlesztésének további iránya

Az "oktatást" a Timár-módszer segítségével kívánjuk bővíteni; ez a módszer a néptánc világában ugyanazt jelenti, amit a Kodály-módszer a zenében. Lényege, hogy minél több gyermek minél kisebb korban ismerkedjen meg a még elevenen élő néptánc- és népzenehagyománnyal, nemcsak a színpadi megjelenítés által és muzeális értéként, hanem mint

megélt tapasztalat épüljön be a mindennapi életünkbe. Ezen eleven élményre a csodálatos nevelőereje és közösségteremtő hatása miatt különösen a felnövekvő nemzedéknek van szüksége.

Forrás: „Táncra lábam” a Timár- módszer alkalmazása az óvodában

A „Táncra lábam” DVD mellékletét, ami Timár-módszer rövid bemutatását, illetve a foglalkozásokon elhangzó dalok és zeneszámok címét és szövegét tartalmazza. a <http://www.kulhoniovodak.hu/index.php/letoltheto/tancra-labam> weboldalon érhető el.

A kiadvány mintatanításokat tartalmaz, amelyek alapján az óvónők elsajátíthatják a Timár-módszert, annak alkalmazását az óvodai foglalkozásokon. Az oktatófilmek bemutatják, hogyan épül fel egy-egy táncfoglalkozás. A módszer lényege a gyakorlatok sokszori megisméltése, melyek során a gyermekek követik és utánozzák a pedagógust. Az oktatófilmek hanganyagát a Szemlények a Kárpát-medencéből című kiadvány tartalmazza, így az óvónők a megtanult lépéseket, dalokat, játékokat az óvodában önállóan is könnyedén alkalmazhatják.

Zenei nevelés személyiségfejlesztő hatása

Az ölbevevős, mondókás játékok, a testközelség, az érintés, pozitív érzelmeket ébresztenek, szerepet játszanak az *érzelmi kötődés* kialakulásában. Az egyszemélyes játékhelyzetből fejlődik ki a gyerekek *éneklési kedve*. A kiszámolók segítik az *igazságos döntésre* törekvést és a konfliktusok megelőzését. A küzdő játékok erősítik a fiúk egészséges *küzdőszellemét*, nemi hovatartozásukat.

A dalos játékok a lányok számára a lányos mozgás és viselkedés szabályait is közvetítik. Mit, hogyan illik egy lánynak, stb. A dramatikus énekes népszokások a felnőttek viselkedési szokásait adják tovább. Mindezek a mozgáskultúrát is gazdagítják.

A zene belső lüktetése, a szabályosan ismétlődő mozdulatok fejlesztik a gyermeki mozgás összerendezettségét, a fegyelmezettséget. A gyerek harmonikus, ritmikus mozgása alakul, ami a tánc alapja.

A hangszeres játék felkelti a gyerekek érdeklődését, rácsodálkozást ébreszt, különleges világot teremt. A zenei nevelés hat a gyerekek érzelmvilágára, esztétikai fogékonyságára. Megalapozza a zenei befogadás képességét, emléknymoi fellelhetők a gyerekek improvizációiban. Az öröm újraátélésre készíti, amit a társakkal együtt szerzett élmény is fokoz. A zene, mint esztétikum felfedezése, átélése és létrehozása szükségletként épül be a gyermeki személyiségbe.

Összegzés

A gyerek zenei képességeinek alapozását sokrétű zenei eszközrendszer segíti. Az óvónői igényes válogatás hatására válik a fejlesztés céltudatos eszközévé. A zene érzelmekre hat, élményt nyújt, aminek hatása életre szóló, amit a *szülővel* való együttlét még meghatározóbbá tesz.

5.4.3. Vizuális tevékenységek: rajzolás, festés, mintázás, kézimunka

A rajzolás, festés, mintázás, építés, képalakítás, a kézi munka, mint az ábrázolás különböző fajtái, továbbá a műalkotásokkal, a népművészeti elemekkel, az esztétikus tárgyi környezettel való ismerkedés is fontos eszköze a gyermeki személyiség fejlesztésének. A gyermeki alkotás a belső képek gazdagítására épül.

Az óvodapedagógus az ábrázoló tevékenységekre az egész nap folyamán teret, változatos eszközöket biztosít. Maga a tevékenység, s ennek öröme a fontos, valamint az igény kialakítása az alkotásra, a kreatív önkifejezésre, a környezet esztétikai alakítására és az esztétikai élmények befogadására. Ezen tevékenységek az egyéni fejlettséghez és képességekhez igazodva segítik a képi-plasztikai kifejezőképesség, komponáló-, térbeli tájékozódó- és rendezőképességek alakulását, a gyermeki élmény és fantáziavilág gazdagodását és annak képi kifejezését: a gyermekek tér-forma és szín képzeleinek gazdagodását, képi gondolkodásuk fejlődését, esztétikai érzékenységük, szép iránti nyitottságuk, igényességük alakítását.

Az óvodapedagógus feladata megismertetni a gyermekeket az eszközök használatával, a különböző anyagokkal, a rajzolás, festés, mintázás és kézimunka különböző technikai alapelemeivel és eljárásaival.

A tárgyi népművészet anyagai, forma-, szín- és díszítő világa ma is követendő modell lehet az alkotó ember számára. A hagyományőrzésben az értékek újrafelhasználásával létrejön a folyamatosság. A vizuális nevelés lehetőségei a hagyományőrző tevékenységek, a népi kismesterségek, a növényi játékeszköz készítek gyakorlása által gazdagodnak.

A vizuális nevelés célja, feladatai

- A gyerekben formálódjanak a vizuális alkotáshoz, a befogadáshoz szükséges készségek.
- A gyerekek a hagyományos óvodai ábrázolás eszközei és technikái mellett ismerjék meg és használják a régi gyermekkor játékkészítő és a népi kismesterségeket őrző technikáit, eszközeit.
- Alakuljon kézügyességük, vizuális alkotókészségük. és esztétikai igényük a múlt, a jelen értékei iránt. Alapozódjék a "művészeti látás" képessége.
- *Fontos* a környező valóság megfigyelésének, a természeti szépségek észrevételének képességét alakítani

A vizuális tevékenységek tartalma

Az óvodában használt és ismert tevékenységformák a hagyományőrző díszítő művészet technikáival, művészetőrző formáival bővülnek. A rajz, a festés, a kézimunka mellett megjelennek a népi kismesterségeket őrző elemek is.

Hagyományőrző elemek:

- a népi kismesterségek technikái,
- a jeles napok "jelkép-készítő" technikái.

A kézi munka sorában megjelennek a *kézi szövés* alapelemei: sodrások, fonások, szövések. A gyapjú anyaga szárazon, nedvesen, - *nemezelés*- többféle technikát kínál. A méhviasz, a *tojásírókázás* mellett, batikolásra is alkalmas. Egy-egy szép hímzett terítő, a színes fonalak *hímzés* utánzására készítetnek. Az *agyagozásra* ösztönzően hat, ha van égető kemence, az elkészült alkotások a gyerekek kedvenc játékeszközei lesznek. A *játékeszköz készítése* technikáit a gyerekek utánzás után képesek elsajátítani: rongybaba vagy csutkababák, természeteszközök, pl. napraforgószar - lovacska, sátrak, kunyhók, stb.

A jeles napi készülődések során a gyerekek részt vesznek az ünnephez kapcsolódó jelképek közös készítésében. Például az András nap utáni *adventi koszorú* készítés, a *mézeskalács* gyúrása, díszítése, a karácsonyi *gyertyaöntés*, a Luca búza vetése, a farsangi-*maszk készítése*, a húsvéti *tojásfa* díszítése, a *májfa* szalagozás, a *pünkösdi koszorú* készítés, stb.

Ajánlatos a természetes anyagok beszerzése:

- termékek: kukorica, makk, gesztenye, csuhé, zöldségek stb.
- növények: nád, sás, gyékény, szalma, vessző stb.
- állati eredetűek: gyapjú, toll, méhviasz, bőr, stb.
- textíliák, fonalak, spárgák, agyag, homok, kavics.

Óvodapedagógus a folyamatban

Betekintést nyer a családok vizuális kultúrájába, bevonja őket az óvodai készülődésekbe, ismereteket szerez a gyerek vizuális készség szintjéről. Személyes hatóerővel rendelkezik, tud gazdálkodni a térrel és az idővel, így az általa ismert ábrázoló tudást hitelesen, utánzásra, alkotásra készítően tudja átadni.

Épít a gyerekek kíváncsiságára, megadja számukra a választás lehetőségét, anyagban, témában, technikában vagy mindháromban. Egyénileg megerősítően nyújt segítséget a gyermek továbbfejlesztése érdekében.

A változatos tevékenységek gyakoroltatása során nem feledkezik el a gyerek rajzában megnyilvánuló jelzések követéséről, nem hagyja, hogy rajzolása sémává merevedjék. A gyerek az ösztönös firkálástól a vizuális percepciója hatására újraalkot, ez elvezeti a tudatos rajzolásig. Mozgásfantáziáját hagyja kibontakozni, és segíti fejlődni.

A népi kismesterségek, a tájházak, a népviseletek, a környezet megfigyelésével gazdagítja a hagyományos élményanyagot. Gyűjtési alkalmakat szervez a természetes anyagok, termékek, termények, állati eredetű anyagok beszerzésére.

A nyugodt vizuális alkotás, a használatos anyagok és eszközök tárolása szempontjából nagyon fontos a műhely, kézműves sarok kialakítása. Itt kapnak helyet a hagyományos eszközökön, és a gyűjtött anyagok egy részén kívül a szövőszék, a szövőkeretek, a különböző fonalmunkákhoz használatos eszközök, de egy időre az elkészült munkák is.

Fontos a természetes anyagok, a jó minőségű eszközök és a munkálatokhoz használt védőkötények esztétikus tárolása, amelyek mindig könnyen elérhetők.

Kezdetben megmutatja, majd javasolja, illetve hagyja a gyereket, hogy a kézműves anyagokból játéktevékenységét gazdagító tárgyakat készítsen, anyagokat használjon fel. Az elkészült tárgyakat a gyerekek használják, de készülhet belőlük alkalmi, vagy tanérvégi kiállítás. A távlat ösztönző hatása is alkotásra késztet.

Az épület helységein kívül az udvar, a parkok, a rétek adta lehetőségeket is kihasználja, a gyerekek vizuális funkcióit, tevékenységét gazdagítja. Pl.: az őszi erdő színei, az udvaron virágszőnyeg szövés.

Az óvónő a foglalkozásokat kötetlen formában szervezi, kezdeményez, de épít a gyerekek természetes érdeklődésére, tevékenységvágyára. A vizuális tevékenységek lehetőségét egész nap biztosítja a gyerekek számára. Az óvónő által kezdeményezett egy-egy tevékenységi forma legalább egy héten keresztül gyakorolható. Ügyel arra, hogy minden gyerek hozzájusson a számára megfelelő illetve szükséges foglalkozáshoz. A gyerekek a vizuális tevékenységet már érkezéskor választhatják, és délután hazamenetelig gyakorolhatják, illetve folytathatják. A hagyományápoló tevékenységformák időrendben kapcsolódnak az "Évkör"-ben bemutatottakhoz, de a gyakorlásra az óvónő ezen időszakon kívül is lehetőséget nyújt.

Az óvónői tervszerűség és rugalmasság megteremti az egyensúlyt a játék és a hagyományőrző tevékenységek között.

A vizuális tevékenységek személyiségfejlesztő hatása

A gyerek a vizuális technikák gyakorlása során minden alkalommal átéli az alkotás örömét, a sikerélmény pedig újabb alkotásra motiválja. Formálódik alkotó képzelete, ábrázolókézsége, önkifejezési módja. Az óvónői leleményesség hatására problémamegoldó készsége fejlődik, kezdeményezővé válik, önbizalma erősödik.

A természet és a természetes anyagok sokrétű lehetőségeit nyújtják a manuális tevékenységek gyakorlására, és a finom-motorikus készségek fejlődéséhez, fejlesztéséhez is új terepet szolgáltatnak. Egyben hozzájárulnak a természettel való együttélés folyamatosságához. A természet látványa segíti a vizuális funkciók, azaz a szín, forma, alak észlelés fejlődését.

A változatos cselekvések során a gyerek alkotókészsége, fantáziája csiszolódik, amely hat értelmi képességeinek fejlődésére is. A gyerek képessé válik arra, hogy megfigyeléseit átértelmezze, azokat új kombinációban alkalmazza. Alakul képszerű gondolkodása, fogalomalkotása konkréttá válik. Az elkészült tárgyak, népi játékszerek tovább motiválják tevékenységüket, gazdagítják játékukat, alkotásra képes emberré teszik őket. Közben finom-motorikus készségük fejlődik.

Összegzés

A megerősítő légkörű környezetben a gyerek jókedvvel, szívesen alkot. Nyitottsága, magabiztossága alkotásra készíti. A *szülőktől*, a nagyszülőktől elerett technikák,

fogásmódok ösztönzően hatnak. Tevékenységének, alkotó munkájának eredményei a személyiségének fejlődését tükrözik.

5.4.4. A környezet esztétikája

Az esztétikai nevelés érzékszerveken, érzelmeken átható folyamat. A gyerek fogékonysága által minden őt körülvevő környezeti ingerre érzékenyen reagál. A gyerekre hat a közvetlen környezete, valamint a távolabbi, az óvoda és a település maga. A gyerekek más-más esztétikai élményekkel érkeznak. Az óvoda egyrészt kompenzáló szerepet tölt be, másrészt teljes megjelenésében alakítja az esztétikum iránti fogékonyságot.

Az óvodai környezetet a tagoltság, az egyszerűség és a tágasság jellemzi. *Fontos*, a természetes anyagok, plasztikus felületek jelenléte. Az óvodát díszítő textíliák, tárgyak lehetnek egy-egy vidék jellegzetes népművészeti mintáival díszítettek. Néhány hagyományos használati tárgy is elhelyezhető. Ezeket, és a díszítő tárgyakat funkcióik, illetve tájegység vagy stílus szerinti csoportosításban illik elhelyezni. Az óvoda közös helyiségeiben, esetleg a csoportszobában kialakítható egy kis sarok a régi foglalkozási eszközök, használati tárgyak vagy öltözékek számára. Lényeges, hogy az *óvoda nem múzeum*, hanem nevelési intézmény, amely igyekszik megteremteni az egyensúlyt a régi és a mai világ között, értékmegőrző, értékteremtő, érték közvetítő szerepe van.

Az óvoda dolgozói személyes példamutatással - esztétikus megjelenéssel, kultúrált viselkedéssel, lehetőleg egységes munkaruhában - igyekeznek modellt nyújtani a gyerekek és szüleik számára. A gyerekekben az eltérő tevékenységekben viselt öltözék látványa és viselése tudatosítja a célszerűség és esztétikum összekapcsolását. Pl.: a kézműves tevékenységekhez viselt védőkötény, a zöldségtisztításhoz használt fehér kötények, a tornaruha, stb.

Az ünnepnapokon az egész óvoda "ünnepi ruhát ölt". Esztétikai érzékformáló hatást nyújt az óvónők, társak látványa és az összhangot tükröző feldíszített folyosók, csoportszobák. Az ünnepnapok másságából fakadó ünnepi viselet (pl.: gyerek és felnőtt sötétkék fehér öltözékben, vagy helyi népviseletben) ízlésformáló, hangulatfokozó élmény. A gyerek megtanulja, hogy az ünnepnaphoz más viselet, viselkedés illik. Az élmény nem csak az összetartozás élményét erősíti, hanem az esztétikus környezet, öltözködés iránti igény is alapozódik.

Összegzés

A gazdagon megélt tevékenységek, rácsodálkozások megtanítják a gyermeket a szép élvezetére. Esztétikai ítélőképessége fejlődik. Nemcsak az általuk értelmezett szép, hanem az általános művészeti kultúra értékeinek élvezetére is, mivel a "valamit csinálni" öröme vezet el a "valamit létrehozni", az alkotás örömeig. A néphagyomány-ápoló szemléletű nevelés része, hogy a gyerekek maguk is tevékeny részesei lesznek környezetük, óvodájuk rendben- tartásának, esztétikus alakításának.

5.5. A külső világ tevékeny megismerésére nevelés

A gyermek aktivitása és érdeklődése során tapasztalatokat szerez a szűkebb és tágabb természeti emberi- tárgyi környezet formái, mennyiségi, téri viszonyairól. A valóság felfedezése során pozitív érzelmi viszonya alakul a természethez, az emberi alkotásokhoz, tanulja azok védelmét, az értékek megőrzését.

A gyermek, miközben felfedezi környezetét, olyan tapasztalatok birtokába jut, amelyek a környezetben való, életkorának megfelelő biztos eligazodáshoz, tájékozódáshoz szükségesek. Megismeri a szülőföld, az ott élő emberek, a hazai táj, a helyi hagyományok és néphagyományok, szokások, a családi és a tárgyi kultúra értékeit, megtanulja ezek szeretetét, védelmét is.

Az óvodapedagógus feladata, hogy tegye lehetővé a gyermek számára a környezet tevékeny megismerését. Biztosítson elegendő alkalmat, időt, helyet, eszközöket a spontán és szervezett tapasztalat- és ismeretszerzésre, a környezetkultúra és a biztonságos életvitel szokásainak alakítására. Segítse elő a gyermek önálló véleményalkotását, döntési képességeinek fejlődését, a kortárs kapcsolatokban és a környezet alakításában, továbbá a fenntartható fejlődés érdekében helyezzen hangsúlyt a környezettudatos magatartásformálás alapozására, alakítására.

A környezet és a néphagyományőrzés

Az emberiség régebben szinte még együtt lélegzett környezetével, a legfontosabb törvényszerűségeket a természetből merítette. Tudása nem elvont tények, hanem gyakorlati tapasztalatok és a hozzájuk tapadt szokások, szertartások formájában őrződött meg.

A következő generációk jövője, léte függ attól, hogy milyen szemlélettel, értékrenddel, viselkedéskultúrával rendelkeznek, hogyan viszonyulnak természeti és társadalmi környezetükhöz. Ennek alakítása, megalapozása már kisgyermekkorban megkezdődik.

A program tudatosan épít a

- gyerek életkori jellemzőire,
- a természetben gyökerező tevékenységek, és a néphagyomány-ápoló tevékenységek érzelemfokozó hatásaira.

A külső világ, azaz a környezet megismerése iránti vágy a gyermekben születése pillanatától működik. A gyermeki jellemzők, a rácsodálkozás, az erős közlési vágy, a kommunikációra való nyitottság, az érzelmi fogékonyság a természet szépségeire, az élőlények jelenségeire, a személyes kipróbálási vágy, az állandó tettere kész cselekvőkészség, mind-mind kedvez a tevékenységeken keresztül történő tapasztalatszerzésnek.

A külső világ megismerésére nevelés célja:

A természeti és a szűkebb lakókörnyezethez való érzelmi viszonyulás alapozása. Az élő és élettelen világ megismertetése, megszerettetése.

A gyerekekben alapozódnak a környezet harmonikus-viselkedéshez és a fenntartható fejlődéshez szükséges készségek, jártasságok.

- Érzelemgazdagítás a természethez kapcsolódó hagyományőrző tevékenységekkel

A külső világ megismerésének tartalma

A külső világ tevékeny megismerésére nevelés folyamata sokrétű, a gyerek minden cselekvését áthatja. A programban a tapintásos ismeretszerzés lehetősége és tartalma bővül. Az óvodai gyakorlatban általánosan feldolgozásra kerülő témák mellett a néphagyomány-ápolás mindennapos, természethez kapcsolódó tevékenységei is megjelennek.

Környezeti nevelés	↔	Mindennapos	néphagyomány-ápoló
Környezetvédelem		Közösségért végzett munkajellegű tevékenységek	
Környezetalakítás			

Környezeti nevelés és néphagyomány-ápolás

A gyerek a hagyományos óvodai ismeretanyagot: *a család, az óvodai környezet, az emberi foglalkozások, a közlekedés, az emberi test, a napszakok, az évszakok, az állatok, a növények, stb.*, egy sajátos hatásrendszerben szerzi meg.

Az ember, a természet, a hagyomány szoros kapcsolatban vannak. Ezt a kapcsolatot a következő tevékenységek őrzik, erősítik:

- az *évszakok változásából* fakadó időjárás megfigyelő tapasztalatszerzések, egy-egy jeles névnaphoz kapcsolódó természeti jelenségek szokásaival fűszerezve,
- az *időjárás változásaiból* fakadó, a hagyományos népi életmódot utánozó környezetalakító munkálatok (pl.: palántanevelés, növénygondozás),
- termések, gyógynövények gyűjtése, az óvoda udvarán és környékén, *szüretelések* családoknál, gazdaságokban befőzések, gyümölcs-szárítások,
- szőrnélküli kis állatok gondozása teremben, udvaron, télen a madarokról való gondoskodás,
- *jeles napok* előtti készülődések,
- a rendszeres környezetmegismerő séták, *tájmegismerő* kirándulások.

A környező valósággal való ismerkedés során a gyermekek tapasztalatokat szereznek az őket körülvevő tárgyak, jelenségek *formai és mennyiségi* jellemzőiről. Minden tevékenységükben megjelenik a matematika pl.: játékukban *párosítanak*: csésze-csészealj, ló-lovas, stb., *halmazokat* képeznek: baromfiudvar benépesítése, játékválogatás, stb.

Ismerkednek a mennyiségekkel pl.: terítéskor a naposi munka során, társasjátékok játszásakor, stb. *Összehasonlító* méréseket végeznek pl.: ki ugrott nagyobbat, kinek nehezebb a hátizsákja, stb. *sorba rendezik* egymást, tárgyakat adott tulajdonságok, szabályosságok szerint. A geometria világából tapasztalatokat szereznek *síkbeli, térbeli* alakzatokról pl.: különféle építések során, papír nyírás, puzzle kirakások alkalmával, stb. A tükörrel való játék során

figyelik tükörképük mozgását, utánozzák egymás *tükörképét*, festékfolttal tükrös (szimmetrikus) alakzatokat hoznak létre. Gyakorolják a térben és síkban történő *tájékozódást*.

5.6. Környezetvédelem

A gyermekek érzelmi kötődésen keresztül jutnak el környezetük megbecsüléséhez és védelméhez. A sokrétű tevékenységek során megtapasztalják munkájuk eredményét, környezetükre való hatását. Ilyen tevékenységek lehetnek például a madáritató készítés, a komposztálás, az esővíz összegyűjtése és az abból történő locsolás, a kertészkedés, az udvargondozás. A gyermekek természethez való kötődését és az élőlények megszerettetését szolgálják azok a valódi történetek is, amiket az óvónő a megfigyelések során elmond. Mindezeket irodalmi, zenei alkotásokkal is színesítheti.

Az óvónő az élővilág sokoldalú megfigyeltetésével, az óvó-védő tevékenység eredményeként a gyerekek emocionális alapokon eljutnak annak belátásához, hogy az *élőlényeket óvni, védeni* kell.

A népi kismesterségek gyakorlása, a természetes anyagok "közelsége" és a velük való tevékenykedés sajátos élményt és érzelmi többletet jelent a gyermekeknek. A különböző séták, kirándulások, tevékenységek a megfelelő szokások, szokásrendszerek, magatartási formák kialakítását is szolgálják, amelyek belsővé válása a természetben való kultúrált viselkedést eredményez. Személyiségüket gazdagítva a természetszeretet szükségletként jelentkezik.

Környezetalakítás

Az óvodai környezet alakítása, óvása folyamatos tevékenységet jelent. A gyermekek szívesen részt vesznek a csoportszoba rendjének helyreállításában, átrendezésében, az ünnepek előtti dekorálásokban, díszítésekben. Az óvónő vagy dajka néni által megkezdett munkálatok látványa a gyereket követésre készíti. Az udvaron, kertben segítenek, a nagyobbak akár önállóan is részt vesznek a különböző tevékenységekben. A veteményesben célszerű olyan zöldségféléket termesztetni, amit a gyerek a mindennapi étkezés során fogyaszt. A virágoskertben a gyermek- és népdalokban előforduló növények is helyet kapnak (pl.: gyöngyvirág, pünkösdi rózsza, stb.).

A családok közreműködő környezetalkító munkája (pl.: kertépítés, udvari játékkészítés, stb.) hozzásegíti a gyermekeket egy másfajta érzelmi kötődéshez. A környezettel való aktív ismerkedés áthatja az egész óvodai életet, a nevelés komplex folyamatát. Sokféle alkalom kínálkozik a környezetalkításra. Így a csoportszobai élősarokban való tevékenykedés (pl.: az akvárium tisztántartása, a halak gondozása, etetése, dugványozás, hajtás, stb.), a természetsarokban történő ismeretszerzés (pl.: termések, száraz ágak, levelek, csigaházak, kövek, talált madárfészkek, stb.) nézegetése, válogatása, manipulálása.

Az óvónő a folyamatban

Az óvónő környezethez, természethez fűződő viszonya, alap-beállítottsága, értékrendje minta a gyerek, a szülők számára. A gyermeki környezetet aktívan, kedvvel alakítja. Természetes számára a jeles napok (pl. karácsony, húsvét) előtti közös "nagytakarítás" teremben, vagy a

tavaszi "határjárás", ami az óvodaudvar és környékének tisztogatását, rendbetételét jelenti a gyerekekkel közösen. Ha mindez a szülők bevonásával történik, már ráirányítja a figyelmet egy régi népszokásra, közben alakítja a tiszta környezet iránti belső igényt.

Az óvónő megteremti és ötvözi a *környezeti nevelés és a néphagyomány-ápolás* olyan feltétel és tevékenységrendszerét, amelyben a gyerek egyénileg és közösen éli át a változatos ingereket, újrateheremtheti saját környezetét. Egyben megtalálja a kapcsolódási pontokat más tevékenységekkel.

Törekszik az élővilág sokoldalú megismertetésére. A természetsarokban elhelyezett eszközök (nagyító, zsebtükör, földgömb, speciális képeskönyvek, természetfilmek, stb.), az élősarokban lévő növények, kisállatok is a megismerési folyamatot segítik.

Az óvónő kezdeményezője minden olyan *családokkal* együtt történő munkálkodásnak,

- amely alakítja, növeli a környezet iránti érzékenységet, (udvar,erdő gondozás),

- amely a harmonikus környezet létrehozására (sziklakert, dísztó az óvoda udvaron)ösztönöz,

- amely erősíti a hovatartozás érzését (Pl.: jeles napokhoz fűződő szokások közösgyakorlása hazánk nevezetességeit megismerő közös családi-óvodai kirándulások).

Személyiségfejlesztő hatás

A tevékenységek során a gyerekek tapasztalatokat szereznek a növények, állatok életéről, az ezekhez kapcsolódó emberi munkálatokról, az idő múlásáról. Ez a tapasztalat évszakonként más és más, de évről-évre visszatérő. Ez a hovatartozást, a biztonságérzést erősíti.

A felsorolt lehetőségek, tevékenységek által a gyerekek egyrészt, megismerkednek a "külső"világgal, másrészt szert tesznek arra az érzelmi kötődésre, amelyet felnőve, a szülőföld szereteteként fogalmazznak meg. Ez különösen igaz, ha a gyerek érzelmeiken, cselekvéseken keresztül történő ismeretszerzését odaillő hangulati elemek mélyítik: mondókák, gyermekdalok, népdalok, mesék, történetek.

A külső világ megismerésére nevelés meghatározó a gyerekek képességeinek fejlesztésében, elsősorban az alábbi területeken: tapasztalás, emlékezés, megértés, konstruálás, ítélőképesség. Egyre jobban megközelítik a későbbi megismeréshez szükséges elvonatkoztatás útját. Képesse válnak elemi problémák felismerésére és megoldására. Fejlődik a gondolatok tevékenységgel és szóban történő kifejezésének képessége. Előbbre jutnak az önálló tapasztalatszerzésben, vélemény nyilvánításban, fejlődik kommunikációs készségük. A közös tevékenységek során kapcsolatot teremtenek társaikkal, növekszik türelmük, erősödik akaratuk, önfegyelmeük. Felébred bennük a felfedezés, tudás öröme, a másság elfogadása.

Összegzés

A külső világ megismerési folyamatában a gyerek cselekvésein, érzelmein keresztül szerzi környezetéből az ismereteket. A néphagyományörzésből és a természetközelségből fakadó élmények eljuttatják a gyermeket a természettel való együttélés harmóniájához és a hagyomány tiszteletéhez.

5.7. Matematikai tapasztalatszerzés - matematikai nevelés

A gyermek a környezet megismerése során matematikai tartalmú tapasztalatoknak, ismereteknek is birtokába jut és azokat a tevékenységeiben alkalmazza. Felismeri a mennyiségi, alakú, nagyságbeli és téri viszonyokat: alakul ítéloképessége, fejlődik tér-, sík- és mennyiség szemlélete.

A néphagyományörzés és a matematika kapcsolata

Az óvodában folyó hagyományápoló tevékenységek végzése közben, a feldolgozott népszokásokon keresztül, s a környező valósággal való ismerkedés során számtalan sok matematikai tapasztalatot szereznek a gyermekek. Minden tevékenységükben megjelenik a matematika. Pl...Egy-egy ünnep előtti várakozás, készülődés (még 6 nap van) és maga az esemény telített matematikai információkkal. A manuális tevékenységek: szövés, fonás, gyöngyözés nem oldhatók meg, csak alapos matematikai képességek birtokában. A hagyományokat felidéző mozgásos, dalos játékok, kiolvasók, rigmusok több olyan matematikai kifejezést tartalmaznak, amelyek bővítik matematikai szókincsüket.

A környező valóság fontos jellemzői tehát a formai és mennyiségi viszonyok, melyeket szinte észrevétlenül fedez fel a gyermek. A kíváncsiság, az érdeklődés e kor természetes sajátossága ugyan, mégis a nevelés hatására alakul ki. Fel kell ébreszteni a gyermekekben a felfedezés, a tudás örömét, hiszen ez ösztönzi újabb feladatok megértésére és megoldására.

A matematikai tapasztalatszerzés természetes környezetben a legeredményesebb.

5-6-7 éves korban szervezett formában is célszerű matematikai neveléssel foglalkozni heti 1 alkalommal.

A mai változó világban való megfelelő tájékozottság megköveteli, hogy a gyermekek matematikai ismereteit más megközelítésben is bővítsük, pl.: ismerkedjenek feladatlapokkal, gépjátékokkal, vagy labirintus játékkal.

A fejlesztésekbe beleszőhetők pl. a különböző népi gyermekjátékok, mondókák, a népi díszítő-művészet a sorozatalkotásoknál, a jeles napok témái stb.

A matematikai nevelés célja, feladata

- A gyermekek szerezzenek minél több matematikai jellegű tapasztalatot a tárgyak, jelenségek formai és mennyiségi jellemzőiről, melyek könnyítik eligazodásukat, tájékozódásukat a világban.
- A fejlesztőfolyamatok által logikus gondolkodásuk, értelmi képességeik fejlődjenek, tegyék lehetővé majd az iskolai matematikai feladatok megoldását.
- A matematikai nevelés fejlesztő feladatai között a legfontosabb a gondolkodásfejlesztés.
- A gondolkodás a valóságból szerzett tapasztalatok rendszerezését, kapcsolatainak felismerését biztosítja. A gyermeki gondolkodás azokra a tapasztalásokra épít, amelyeket a megismerő tevékenysége során szerez. Akkor fejlesztjük a leghatékonyabban a gyermek gondolkodását, ha olyan szituációkat teremtünk, amelyek kereső, fölfedező, alkotó tevékenységre ösztönöznek.
- Ismerkedjenek meg néhány matematikai eljárással, módszerrel, amelyet különböző játéksituációkban már alkalmaznak.
- Az érzelmi, akarati, közösségi tulajdonságok fejlesztése során szokjanak hozzá a közös

és irányított tevékenységekhez, a pontos feladatvégzéshez.

- A matematikai nevelés meghatározó szerepet tölt be a gyermekek képességeinek fejlesztésében.
- A képességek fejlesztése megnyilvánul tapasztalásban (érzékelés, észlelés, megfigyelés manipuláció által), az emlékezésben (mozgásos, cselekvéses, képi emlékezés, élmények felidézése), a megértésben, konstruálásban, ítélőképességben.
- Fontos szerepe van még a térbeli viszonyok megnevezésének, ezek közül is leglényegesebbek az irányok és a helyzetek.

A matematikai nevelés tartalma

1. Tárgyak, személyek összehasonlítása, válogatások, rendezések. Halmazképzések.
2. A számfogalom előkészítése, alapozása.
3. Tapasztalatok a geometria körében.

1. Tárgyak, személyek összehasonlítása, válogatások, rendezések. Halmazalkotások.

- A) Tárgyak, személyek tulajdonságainak felismerése, megnevezése
- B) Tárgyak, személyek összehasonlítása felismert tulajdonságok szerint
- C) Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint
- D) Szétválogatás (osztályozás) meghatározott tulajdonság szerint
- E) Rendezés meghatározott elv, szempont, tulajdonság alapján
- F) Irányított összehasonlítások

2. A számfogalom előkészítése, alapozása

- A) Mennyiségek összemérése
- B) Halmazok összehasonlítása, összemérése (párosítások)
  - több, kevesebb, ugyanannyi
- C) A mennyiség mérhető nagysága: mérések
Egységekkel való mérés lehetőségei az óvodában
- D) A halmazok számlálható tulajdonsága: darabszám
Természetes számok

3. Tapasztalatok a geometria körében

- A) Építések, alkotások szabadon és másolással
- B) Tevékenységek tükörrel
- C) Tájékozódás térben, síkban

Az óvodapedagógus és a fejlesztő folyamat

Az óvodapedagógus akkor beszélhet tudatos fejlesztőfolyamatról, ha gyermekcsoportja matematikai nevelésének tartalmát, fejlesztési lehetőségeit egy egész tanévre terjedően átgondolja, rögzíti. Ehhez ismernie kell mindenekelőtt a korcsoport sajátosságait, konkrét

csoportja fejlődési szintjét, a gyermekek gondolkodásának frissességét, rugalmasságát, befogadóképességét, problémaérzékenységét. Ismernie kell a matematikai nevelés-fejlesztés tartalmát, melyet a gyermekek értelmi képességeihez mérten érvényesít.

Amikor megválasztja a matematikai nevelés konkrét tartalmát egy foglalkozáshoz vagy játéktevékenységhez, és megkezdi annak tervezését, célszerű a következő kérdésekre keresni a válaszokat:

Mit jelent a fejlesztés konkrét matematikai tartalma? Például halmazok összemérése, becslések, párosítások stb. Milyen fejlesztési lehetőségeket rejt magában a téma?

Ezek lehetnek: matematikai, képességfejlesztő (gondolkodási műveletek gyakorlása, megfigyelőképesség, emlékezet fejlesztése stb.), egyéb nevelési feladatok.

Milyen jellegű ismeretekre, tapasztalatokra épülhet a fejlesztés?

Milyen nevelési területtel kapcsolható össze?

Milyen jellegű tevékenység, játék, eszköz a legalkalmasabb a probléma megértéséhez, megoldásához, a nevelési tartalom gyakorlásához?

A fejlesztés tervezésénél mindenképpen szem előtt kell tartani, hogy a gyermekek figyelme 10-15 perc után lankad. Szükséges az állandó érdeklődés fenntartása színes, változatos, érdekes, életszerű tevékenységekkel.

Az átgondolt, tudatos tervezés remélhetőleg eredményesen fejleszt.

A heti rendben állandó napot igényel a matematikai nevelés 5-6-7 éves korú gyermekeknél.

Az óvónő a foglalkozásokat kötetlen vagy kötött formában szervezheti.

Az életkori, egyéni sajátosságokat, s az óvódás gyermekek játékos kedvét figyelembe véve, arra építve kell megnyerni őket a szervezett tanulás érdekében. A jól motivált matematikai tevékenység vonzza gyermekeket.

Az eszközök és a szervezkedések jelenthetnek olyan érdekességet, hogy az egész csoport részt kíván venni a „játékban”, ami egy tartalmas matematikai nevelés lehet. Ez már csoportos tevékenységformává vált. Ha a résztvevők száma kevesebb, akkor mikrocsoportos formában tevékenykednek. Az a fontos, hogy az óvónő kezdeményezése az egyén fejlődését segítse. Kezdeményezhet az óvónő matematikai tevékenységet egy másik foglalkozásban vagy annak folytatásaként. Minden mindennel összefüggésbe hozható. Ebből alakul ki a komplex foglalkozás, ami még eredményesebbé teheti a fejlesztőmunkát.

Az egyéni, önálló tapasztalatszerzés optimális szervezési formája az egyéni foglalkoztatás. Közös feladatot is kaphat azonban két-két gyermek, vagy az egy asztalnál ülők, de ilyenkor fontos, hogy legyenek legalább mozzanatok, amelyekben megoszthatják maguk között a tennivalókat. A közös csoportos tevékenység is helyet kaphat pl. rendezésnél, szétválogatásnál, sorozat készítésénél. Szükség van időnként frontális formára, rövid néhány percre, amikor egy tevékenység bemutatásánál, egy eredmény rögzítésénél mindenkinek ugyanarra az információra van szüksége.

A matematikai nevelés, gondolkodásfejlesztés csak abban az esetben számíthat sikerre, ha a foglalkozási formát az óvódás gyermekek sajátosságaihoz igazítjuk, hagyjuk érvényesülni játékoságukat, cselekvési vágyukat, biztosítjuk azokat a feltételeket, amelyekben ezek létrejöhetnek.

Eszközök

A matematikai tevékenység sokféle eszköz nélkül elképzelhetetlen. Jellemzőik, hogy cselekvésre, gondolkodásra készítik a gyermeket. Biztosítani kell, hogy minél változatosabb formában szerezzenek a gyermekek tapasztalatokat. Az eszköz lehet tárgy, mozgás, különböző játék, hang, személy, és ezek kapcsolatai.

A már ismert eszközökön kívül a kézműves foglalkozások eszközei pl: fonalak, gyöngyök, agyagedények, természetes anyagok, termések, termények kiválóan alkalmasak feladataink elvégzéséhez.

Eszközként használhatók a népijátékok, fogócskák, szabály- és képességfejlesztő játékok, feladatlapok is.

Tapasztalatok szerint örömmel foglalkoznak feladatlapokkal a gyermekek, hiszen a megoldás sikere újabb próbálkozásra serkenti őket. A rajzolás, színezés, képek kiegészítése közben fejlődik önállóságuk, konstruáló- és ítélőképességük, térbeli tájékozódó és rendezőképességük, fejlődik finommozgásuk. Mindezek gyakorlása a kudarc nélküli iskolakezdés feltételei.

Összegzés

Ahhoz, hogy a gyermek természetes vágyai, elképzelései szabadon kibontakozhassanak, képességei fejlődhessenek, valamennyi tevékenységében szükséges az óvónő aktív, pozitív jelenléte. Ez a fajta jelenlét azt fejezi ki, hogy céltudatos nevelőmunkával kell irányítani a gyermeki fejlődést, nem a tanítást kell elsődlegesnek tekintenie a matematikai nevelésben, hanem a fejlődés, a tanulás optimális feltételeinek biztosítását.

5.8. Munkajellegű tevékenységek

A személyiségfejlesztés fontos eszköze a játékkal és a cselekvő tapasztalással sok vonatkozásban azonosságot mutató munka és munka jellegű játékos tevékenység – az önkiszolgálás, a segítség az óvodapedagógusnak és más felnőtteknek, a csoporttársakkal együtt, értük, később önálló tevékenységként végzett alkalmi megbízások teljesítése, az elvállalt naposi vagy egyéb munka, a környezet-, a növény- és állatgondozás.

A gyermek munka jellegű tevékenysége: – örömmel és szívesen végzett aktív tevékenység; – a tapasztalatszerzésnek és a környezet megismerésének, a munkavégzéshez szükséges attitűdök és képességek, készségek, tulajdonságok, mint a kitartás, az önállóság, a felelősség, a céltudatosság alakításának fontos lehetősége; – a közösségi kapcsolatok a kötelességteljesítés alakításának eszköze, a saját és mások elismerésére nevelés egyik formája.

A gyermeki munka az óvodapedagógustól tudatos pedagógiai szervezést, a gyermekkel való együttműködést és folyamatot konkrét, reális, vagyis a gyermeknek saját magához mérten fejlesztő értékelést igényel. **A néphagyományőrző életmód tevékenységei gazdagítják a gyerek cselekvési lehetőségeit.** A természetközelségben a természetes anyagok használata során, a rendszeresen visszatérő munkálatok ráébresztik a gyereket, hogy az emberi élet

velejárója egy-egy adott cselekvéssor. A gyerek utánzási vágyából fakad, hogy a környezetében látott felnőtt munkacselekvéseket játékában utánozza. A hiányzó eszköz nem akadály, ezen a mássá változtatás vágya átrepíti, a cselekvésben mindenáron ki akarja magát próbálni. A gyerek a gyerekméretű, valóság-hű eszközökkel is "mintha" cselekvést végez, játszik. Ez a fajta cselekvés, ha rendszerességgel tér vissza, és az egyén, a környezet, a közösség javát szolgálja, munkajellegű tevékenységgé válik. Mozgatója a gyerek aktivitási vágya és a felnőtt megerősít

Célok, feladatok:

- A gyerek sajátítsa el azokat a készségeket, jártasságokat, amelyek a társas együttélés fenntartását szolgálják.
- A hagyományörző tevékenységek gyakorlásán keresztül a munkajellegű tevékenységek megszerettetése, az elvégzett munka megbecsülésére nevelés.
- A munkaerkölc, felelősségérzet alapozása, kitartásra nevelés: a gyereket eljuttatni a célirányos kötelezettségvállalás befejező mozzanatáig.
- A gyermeki kipróbálási vágy sokrétű kielégítése, kezdeményező-készségének formálása.
- Az óvónővel kialakult érzelmi kapcsolat a megerősítés motivációja ösztönzi a gyereket a munkajellegű tevékenységek céltudatos végzésére.

Munkajellegű tevékenységek tartalma

- önkiszolgálás (Lásd: Egészségre nevelés, gondozás)
- közösségért végzett tevékenységek.

Munkajellegű, közösségért végzett tevékenységformák: a naposi munka, a mindennapi étellel kapcsolatos állandó- és alkalmoszerű munkák, növény- és kisállat gondozás.

A **naposság** vállalásában az önkéntesség dominál. A jelkép (kötény, kitűző stb.) nem csak a megbízást és a feladatvállalást jelzi, hanem vonzóvá is teszi a tevékenységet, amire büszke és örömmel, sikeresen teljesíti azt. A naposi munka tartalmát úgy célszerű alakítani, hogy minél kevesebb időt vegyen el a gyerek játékából. A naposi munkát kisebb gyerek is vállalhatja. A hagyományörző cselekvések bővítik a naposi teendőket. Például a kerti szerszámok rendben tartása, a befőzésekhez, a sütésekhez szükséges eszközök előkészítése, öntözések, stb.

A **mindennapi étellel kapcsolatos** állandó- és alkalmoszerű munkákhoz tartoznak: az udvar- és teremrendezés, a játékjavítás,- tisztítás,- készítés, az egyéni megbízatások, az üzenetek teljesítése, az ünnepi készülődés (ajándékkészítés, szobacsinosítás, díszítés), a házimunka jellegű tevékenységek (étkezések utáni seprés, sütés-főzés, ünnepek előtti nagytakarítás, stb.)

A **növény- és kisállat gondozás** munkálatai közben a gyerek megismerkedik egyes munkafolyamatokkal (ültetés, vetés, locsolás, kapálás, etetés, itatás, stb.). Az óvoda udvarán kialakított veteményes-, virágos-, és sziklakert folyamatos munkát igényel ültetéstől-betakarításig, ezért fontos a munkafolyamatok megszervezésénél az "erők" tudatos elosztása. A kisebb gyereket az eszköz, a cselekvés vonzza, míg a nagyobb már tudatosan végzi el feladatát.

Óvodapedagógus a folyamatban

Megismeri az óvodába lépő gyerek önkiszolgálási szintjét. A szülőket ösztönzi, hogy a gyerek otthon is gyakorolja az önkiszolgálás és a családért végezhető munkajellegű tevékenységeket.

Az óvónő munkához való viszonyában példát mutat a gyerekeknek, munkatársainak, a szülőknek. (igényesség, szervezethezesség, jókedv).

Figyelembe veszi a gyerek fejlettségi szintjét, teherbírását. Az önpróbálkozás mellett a munkafogásokat is megmutatja. A tevékenységek során az adott szituációnak megfelelő beszélgetés ösztönzi a gyermeket a felnőttel való közös munkálkodásra, az önállóságra.

Figyelemmel kíséri, hogy a tevékenységek során a kisebb gyerek önállóságra törekvését a nagyobb gyerek segítőkészsége ne nyomja el.

A skanzen, a tájház látogatása során a gyerekekkel megismerteti elődeink munkaeszközeit.

A munkajellegű tevékenységek személyiségfejlesztő hatása

Önkiszolgálása során gyakorolja azokat a fogásokat, készségeket, amelyek az egyéb munkajellegű tevékenységek végzésére alkalmassá teszik. Megbecsüli saját és mások munkáját. Kitartása, a megkezdett tevékenység befejezésére való igénye, felelősségtudata alakul. Az együttműködés érzelmi élménye a közösség iránti igényét alapozza. Megtalálja helyét a csoportban, a csoport, a közösség hasznos tagjává válik. A segítségnyújtás igénye alakul. Óvja, védi, gondozza a környezetében lévő növényeket, kisállatokat, alapozódik a másról való gondoskodás igénye.

Összegzés

A néphagyományőrzés munkajellegű tevékenységeinek gyakorlása során a gyerek tapasztalatokat, jártasságokat szerez. Az érzelmi hatások révén feladattudata, önértékelése, önbizalma fejlődik. A közösen végzett munka erősíti a baráti, az egymást segítő kapcsolatokat alakulását. A környezetében lévő felnőttek kedvvel végzett munkája mintául szolgál és egyben meghatározója a későbbi munkához való viszonyának.

6. A KAPCSOLATRENDSZEREK SZEREPE A PROGRAMBAN

Az óvoda a közoktatási rendszer része. Ebből fakadóan azokat a kapcsolódási pontokat szükséges végiggondolni, amelyekkel az intézmény sajátos funkciója révén a társadalmi

környezetben kapcsolatba kerül.

A néphagyományőrző program lényegi sajátja, hogy újszerű kapcsolatrendszer alakul ki az óvodán belül, a nevelőtestület és a többi munkatárs között. Ugyancsak újszerű és közvetlen kapcsolat valósul meg az óvoda és a családok között. Ez a belső és külső kapcsolatrendszer is a program egyik éltetője.

6.1. Nevelőtestület és a többi munkatárs

A program többször hangsúlyosan érinti az óvónői minta szerepét és utal a többi óvodai dolgozó hozzáállására is.

A szemléletmód váltás hatására, a hagyományörzés létrehozza az óvodai testület sajátos arculatát. Az óvodavezető irányítása olyan testületi légkört teremt, amely a szereteten és az elfogadáson alapul. A hagyományápoló tevékenység összekovácsolja a közösséget és igényes munkavégzésre készíti.

Az együttműködés folyamatában, az egymásra figyelés és a nevelőmunkához való viszonyulás minőségi változáson megy át. Az óvodai dolgozók egy folyamat részeivé válnak, ahol mindenkinek megvan a maga szerepe.

Az évről évre visszatérő szokások, jeles napok a gyerekeket körülvevő felnőttekben is elindítják a várakozás örömét, izgalmát, ami a gyerekek érzelmi kielégítésére motivál.

A gördülékeny, hiteles együttélés képes sugározni a hagyományok és a természet szeretetét.

6.2. Óvoda és a család

Az óvoda a néphagyományörzés és az értékteremtés kezdeményezőjeként újraéleszti a népet, az adott közösség hagyományait, egyben új megvilágításba helyezi a család biztonságadó szerepét. Igyekszik megteremteni az egyensúlyt a családi és az intézményes nevelés között úgy, hogy kiegészíti, gazdagítja azt.

Az óvodában folyó hagyományápolás hatására egyes családoknál olyan szokások jelennek meg, amelyek életmódjukban szemléletváltást jelentenek: vállalják, magukénak kezdik vallani a múlt értékeit. A gyerek az együttlétekből a családi-óvodai egymáshoz tartozás, az együvé tartozás örömét kapja örökül. A családok aktív részvétele során kiderül, minden emberben él a derűs együttlétek, a közös játékok iránti igény. A múlt felkutatásával és közös éltetésével mindkét "intézmény" az alkotás részeseivé válik. Az óvoda és család kapcsolatát átgondoltság, szervezetség, tervszerűség jellemzi.

Az együttnevelés célja, feladatai

Óvó-védő-segítő kezet nyújtani a gyerekeknek, a családnak, létrehozni egy olyan emberi

kapcsolatrendszert, amelyből merít a gyerek, a család és az óvodai testület.

Alapelvek	Óvónő a folyamatban
Bizalomteli, őszinte óvodai légkör.	Megteremti az oldott kapcsolatteremtés lehetőségét.
Egyenrangú partnerkapcsolat.	A kapcsolatot a családdal a gyerek érdekeinek rendeli alá. Közös célkitűzések
Másság tisztelete, elfogadása.	Az egyes családok nevelési felfogását tudomásul veszi.
Nyitott, segítőkész testület.	Az óvónő tapintatosan segíti a családi nevelést
A program hiteles éltetése.	Mintaadással és felkészültséggel építi be a hagyományőrzés elemeit az együttműködés rendszerébe
Egyenletes kapcsolattartás.	Gondoskodik a folyamatos információcseréről és a rendszeres közös programokról.
Pedagógus etika.	A szülők, a gyerekek személyiségjogait tiszteletben tartja.

A program a gyerek egyéni fejlesztése érdekében a családokkal való együttnevelést előtérbe helyezi.

A partnerkapcsolat konkrét cselekvésekben nyilvánul meg. A hagyományőrző szemlélet a *kapcsolatteremtés- és tartás hagyományos formáit megtartja és gazdagítja.*

Változik a **szülői értekezletek** helye, formája, tartalma. Ez egyrészt az általános szemléletmód változásából, másrészt a hagyományőrzés tevékenységrendszeréből fakad.

Az új szülők a *tájékoztató szülői értekezleten* benyomásokat szereznek az óvodai környezetről, ismerkednek az óvoda hagyományőrző nevelési programjával. Az ismerkedést az óvodában folyó természetközeli, a családokkal együttműködő élményekről, a gyerek játékba ágyazott tevékenységeiről készült fényképalbum és video film összeállítás is segíti. A szülők a számukra készített és egyénileg átvett írásos tájékoztatóból megismerik az óvodában folyó nevelési és működési rendszert. A tájékoztató az óvodában honos hangvételt tükrözi. *Fontos* a bizalomkeltő, együttműködésre készítő stílus. A gyerek beszoktatási és elfogadási folyamatában is ez valósul meg.

Az évnyitó csoport szülői értekezleteken a hagyományos óvodai szokásrend, a nevelési célok bemutatása mellett hangsúlyos szerepet kap az óvoda családdal együttnevelő hagyományainak bemutatása. *Fontos* az értekezlet légköre, ami közvetlenséget, egymásra figyelmet áraszt. Az elfogadó bizalomteli hatás oldja a kezdeti természetes feszültséget. Ezt a "vendégváró falatok", vagy a körben ülés is segíti.

Jó kezdeményezés az *ismerkedő szülői értekezlet*, ahol a régi és új családok kötetlen módon, - esetleg szalonnasütéssel egybekötöttén ismerkednek, beszélgetnek. A régebben járó szülők az óvoda hagyományőrző tevékenységéről átadják tapasztalataikat, elmondják élményeiket.

A *speciális témájú szülői értekezletek* segítő szándékkal szerveződnek. A szakemberek ismeretnyújtó tájékoztatója (logopédus, gyógy-testnevelő, gyermekorvos, elsőosztályos tanítónő, stb.) gyermekközpontúak, és egyéni fejlesztést segítők.

A számonkérő, kioktató hangnemnek nincs helye. Jó hatású egy-egy szülő hiteles tapasztalat átadása.

Az év folyamán, főleg a téli, tavaszi ünnepkörben a *népszokásokkal kapcsolatos* tájékoztató értekezleteken mindig nagyszámú érdeklődőre lehet számítani. Ezek a *kézműves délutánokkal* egybekötve igazán hatékonyak.

Az óvoda a szülők részére mindig nyitott. Szervezünk *nyílt napokat*. A szülő nem merev nézője a nevelési folyamatnak, hanem gyermekével együtt tevékenykedik, megérzi és megérti az óvónő nevelési törekvéseire.

A kapcsolattartás legszemélyesebb formája a *fogadóóra*. Ez lehetőséget ad arra, hogy az óvónő és szülő (szülőpárok) kölcsönös bizalommal, nyíltsággal beszélgessenek a gyerek fejlődésével kapcsolatos tapasztalatokról. *Fontos*, hogy az óvónő elfogadó viselkedésével befolyásolja a beszélgetést, megteremti az együttnevelés “gyermekben gondolkodás” távlati lehetőségeit. Kiindulópontnak tekinti, hogy a szülő jót akar gyermekének.

A *családlátogatáskor fontos*, hogy a gyerekeknek nyújtson érzelmi többletet, közös élményeivel maradandó emlékeket, egyben formálja a családok szemléletmódját. Az óvónő a szülőkkel való együttműködés során képes aktivizálni egyes családokat.

A *szülők közösségét* képviselő, összefogó szervezet, az SZMK. Hatékony szerepe van az óvoda és családok kapcsolattartási rendszerében. Az együttműködés tartalmi formáit sajátossá teszik a közösen végzett néphagyomány-ápoló tevékenységek.

Az együttműködést gazdagító tevékenységek

- Családokkal közös tájmegismerő, hagyományápoló ismereteket nyújtó és erdei termésgyűjtő *kirándulások*.
- Környezet- illetve erdőtisztító munkálatok, *fa vagy bokorültetés a szülőkkel* együtt. Ez szép hagyománnyá tehető, ha a Föld, a Fák napjához kapcsolódik. A Madarak napját madáritató készíttéssel lehet emlékeztetessé tenni.
- Alkotó, *kézműves és játszódélutánok*, ahol megismerkedhetnek a népi kismesterségek technikáival, népi mozgásos játékokkal.
- *Jeles napokat előkészítő esték*. A szülők részesei lehetnek az ünnepi készülődés folyamatának, megismerhetik az ünnephez kapcsolódó szokások tartalmát. A közös készülődési folyamat nemcsak a gyerekek ünnepnapjával, hanem egy közös hagyományörző ünnepi estével is zárulhat (szülők, óvónők).
- A tájegységnek megfelelő szokásokból, *mesterségekből* az óvodában is megjeleníthető egy-egy elem főleg, ha a bemutatására van vállalkozó szülő, vagy nagyszülő.
- Apák és nagyfiúk *májusfa állítása* az óvoda kapujában vagy udvarán.
- Egy-egy szombaton a *családi sport délelőttök*, az együttlétek alkalmat teremtenek a népi

sportjátékok gyakorlására is. Téli időszakban közös szánkótúra, kirándulás is beiktatható.

- **Tájházak** látogatása, ismerkedés népi mesterségekkel, stb.

Összegzés

Az óvodában létező hagyományos kapcsolattartási formákat a programból fakadó tartalmi sajátosságok gazdagítják, egyben hatnak a családok szemléletmódjára. A közös együttlétek felébresztik az otthoni kipróbálás vágyát, egyre több család életmódjában évről-évre visszatérően jelennek meg a készülődés, az ünneplés óvodában látott elemei. A külsőségek megjelenítésén túl erősödik érdeklődésük a múlt hagyományai iránt. Az egymás felé fordulás, az egymásra figyelés, új emberi kapcsolatokat teremt, barátságok szövődnek nemcsak a gyerekek, hanem a családok között is. A közös együttlétek érzelmi többletet jelentenek a résztvevő felnőtteknek, gyerekeknek, mindenki kölcsönösen tanul, "gazdagabbá" válik.

A CSALÁDOKKAL VALÓ EGYÜTTMŰKÖDÉS

Az óvodában folyó néphagyomány ápolás során a **családokkal való együttműködésre** törekszünk. Ez megmutatkozik a családok mindennapjaiban, ünnepnapjaiban, együttműködő, cselekvő részvételükben. Fontos, hogy a családi és óvodai nevelésben az összhang megteremtődjön.

A szülő számára az a legfontosabb, hogy gyermeke jól érezze magát a közösségben, jó érzelmi kapcsolatban legyen az óvónővel és társaival, hogy személyisége fejlődjön. Az óvónői mintát kiemelném, derűs, szeretetteljes óvodai légkör vegye körül a gyerekeket. Ugyanilyen mintát várunk el a szülőktől is.

Az együttműködés formái:

- Az új szülőket írásban tájékoztatjuk az itt folyó nevelőmunkáról.
- Szülői értekezletet tartunk, mely során igyekszünk a szülők bizalmát megnyerve beépíteni a hagyományőrzés elemeit az együttműködés rendszerébe.

- Negyedévenként tájékoztatjuk a szülőket a külső világ tevékeny megismeréséről – néphagyományőrző tevékenységek által – jeles napokról, ünnepek szokásairól.
- Az ünnepekre kérjük a szülőket, hogy ünneplő ruhába jöjjenek a gyerekek, megtisztelve az ünnepet és az ünneplőt.
- A tájékoztató faliújságon kiírjuk az aktuális verseket, amit tanulunk, hogy otthon is gyakorolhassák.
- Nyílt napokon lehetőség nyílik betekinteni az óvoda életébe, a fejlesztő, nevelőmunkába.
- A szülők részt vesznek az ünnepek, rendezvények előkészítésében, lebonyolításában, pl. ballagás, Inárcsi napok – Falunap, farsang ...
- Kérjük a segítségüket a Mikulás csomagok elkészítésében. Farsangkor a jelmezek elkészítésében a gyerekek kívánsága szerint. Karácsonykor a fenyőfa díszítésében

kiscsoportban. Kézműves tevékenységekhez szükséges anyagok beszerzésében...

- Maradandó élményt jelentenek a bográcsozások a szülőkkel.
- Gyereknapon közös sportversenyt rendezünk családok- gyerekek részvételével. Családi napot vetélkedővel egybekötve tartjuk. Szívesen játszanak együtt a felnőttek gyermekeikkel és fordítva. Nagyon élvezik. Gyermeknapit vásárt is rendeztünk már. A családokkal való együttlétek, játékok, a közös tevékenységek erősítik a köteléket a család és az óvoda között.
- Tanácsot adunk a szülőknek – nevelési helyzetek megoldására – képességfejlesztő játékok vásárlására – örömmel fogadják. Egy-egy új ötletet mi is szívesen fogadunk.
- Érdeklődnek az óvodában folyó tevékenységek iránt. A gyerekek büszkén mutatják szüleiknek: „ezt én készítettem”.
- Hagyomány, hogy a nagycsoportosok és szüleik egy fát ültetnek az óvoda udvarán minden évben.
- Közös programokat szervezünk szülőkkel: őszi, tavaszi kirándulásokat.
- Az ünnepekre meghívjuk a szülőket, sőt kistestvért pld: mikulás napkor, vagy karácsonykor. Nyilvános ünnepünk a Farsang, Anyák napja, Évzáró is.
- Szülők bálját megrendezzük, ami az óvodai alapítvány számláját gyarapítja.
- A szülők részére hagyományőrző tevékenységet bemutató albumokat (fali gyékényen is) készítünk.

Továbbfejlesztési lehetőségek a családdal:

- A gyerekek vegyenek részt őszi betakarításokban a családoknál.
- Szülői értekezletre vendéget hívunk: logopédus, védőnő, fogorvos, gyermekorvos, gyermekvédelmi felelős stb.
- Nevelési problémák megbeszélése, közös megoldása, ami konkrét cselekvésre irányul.
- Szülőknek könyvvásárt szervezünk.
- Bemutatóval egybekötött tevékenykedést. Ősi mesterségek bemutatására meghívunk idősebb szülőt, nagyszülőt pld: kosárkészítést, keramikust, cipészt ...
- Jótékonyági bált szervezünk, melynek bevételéből lecseréljük a régi udvari játékokat fajtátekokra.
- Vásárt rendezünk a szülőknek. Apró ötletes dolgokat készítenénk, amit a szülők megvásárolnának.
- Vetélkedőket szervezhetnénk a néphagyományőrző témakörrel kapcsolatban: szülő- gyerek, óvónők-dajkák részvételével.
- Évszakonként udvarrendezésben, szépítésben kérnénk a szülők segítségét.
- Közös túrát, kirándulást, színház-látogatást lehetne szervezni szülőkkel együtt.
- Játzó délutánt szervezhetnénk, amikor megismerhetik gyermekeik kedvenc játékait.

Kapcsolat a helyi általános iskolával

- A gyermekek utánkövetése érdekében az óvodapedagógusok meglátogatják volt óvodásaikat az iskolában. A tanítóktól információkat szereznek a gyermekek haladásáról, erősségeikről és gyenge területeikről. A gyermekek eredményeit felhasználják a pedagógiai munka fejlesztésére (Int. elvárások – Eredmények).

Kapcsolat a fenntartóval

- Az óvodapedagógusok és a gyermekek részt vesznek a különböző helyi

rendezvényeken (Int. elvárások – Külső kapcsolatok)

7. A GYERMEKEK FEJLETTSÉGÁLLAPOTÁNAK MÉRÉSE

- 363/2012. (XII. 17.) Kormányrendelet VI. Az Óvodai nevelés országos alapprogramjáról

Lsd: A fejlődés jellemzői az óvodáskor végére

- 20/2012. (VIII. 31.) EMMI rendelet 63.§

Az óvodás gyermek fejlődésének figyelemmel kísérésével kapcsolatos szabályok

63. § (1) Az óvoda az óvodás gyermekek fejlődését folyamatosan nyomon követi és írásban rögzíti. Az óvodás gyermek fejlődéséről a szülőt folyamatosan tájékoztatni kell.

(2) Ha a gyermeket nevelő óvodapedagógus a gyermek iskolába lépéshez szükséges fejlettségének elérése érdekében indokoltan tartja, az óvoda vezetője tájékoztatja a szülőt az Nkt. 72. § (1) bekezdés *a*) pontjában foglalt köteleességekről, továbbá a köteleességek nem megfelelő teljesítéséből eredő következményekről, valamint az Nkt. 72. § (4) bekezdésében foglalt jogokról.

(3) Amennyiben a szülő az óvoda döntésében foglaltaknak önként nem tesz eleget, az óvoda vezetője az Nkt. 72. § (1) bekezdés *a*) pontjában, valamint (4) bekezdésében foglaltak alapján a szülői egyet nem értést alátámasztó nyilatkozat megküldésével értesíti a gyermek lakóhelye szerint illetékes kormányhivatalt.

(4) Az óvoda a gyermek értelmi, beszéd-, hallás-, látás-, mozgásfejlődésének eredményét - szükség szerint, de legalább fél évenként - rögzíti. Rögzíteni kell a gyermek fejlődését szolgáló intézkedéseket, megállapításokat, javaslatokat.

Az intézményben a gyermeki fejlődést folyamatosan követjük, a gyermeki fejlődést dokumentáljuk, elemezzük, és szükség esetén fejlesztési tervet készítünk (Int. elvárások – Ped. foly., Értékelés)

A pedagógiai programban és a nevelési tervben megfogalmazott tartalmakat adaptív módon alkalmazzuk, figyelembe véve az egyes gyermekek egyéni pedagógiai, pszichológiai szükségleteit.

Az értékeléshez változatos módszereket használunk, minden esetben a fejlesztő értékelésre fókuszálva. Ellenőrzési és értékelési módszereinket az adott nevelési helyzetnek megfelelően választjuk meg. A gyermekeknek egyénre szabott értékelést adunk. A gyermekek számára adott visszajelzéseink rendszeresek és egyértelműek. Tudatosan törekszünk a gyermekek önértékelési képességeinek fejlesztésére.

Az éves beszámolóban az óvodapedagógusok által dokumentált mérési eredményeket összegezzük és elemezzük, amelyből képet kapunk a következő nevelési év feladatainak meghatározásához (6. komp.).

Az óvodapedagógusok folyamatosan visszacsatolnak a gyermekek eredményeiről egyrészt a szülőknek (legalább fél évenként), másrészt az életkornak és fejlettségi szintnek megfelelően a gyerekek számára (Int. elvárások – Ped. foly., Értékelés).

Az óvodapedagógusok beépítik a fejlesztendő mérési-értékelési eredményeket további tervezőmunkájukba (Int. elvárások – Ped. foly., Korrekció).

Az óvodapedagógusok informálják a vezetőséget a 6 éves kor után óvodában maradó gyerekek számáról, okairól, a neveltségi mutatókról, szükség esetén korrekciós tervet készítenek – különös tekintettel a kiemelt éves feladatok mentén (Int. elvárások – Eredmények).

8. A HÁROM ÉV ALATTI GYERMEKEK GONDOZÁSA - NEVELÉSE

20/2012. (VIII.31.) EMMI rendelet 179.§ (5): Az óvodai pedagógiai programnak a három év alatti gyermekek gondozásához-neveléséhez szükséges feladatokat is tartalmaznia kell a bölcsődékre vonatkozó útmutató szerint.

15/1998. (IV.30.) NM rendelet 35.§-45/A.§: A személyes gondoskodást nyújtó gyermekjóléti gyermekvédelmi intézmények, valamint személyek szakmai feladatairól és működésük feltételeiről

35. § (1) A bölcsőde olyan szolgáltató intézmény, amely az alapellátás keretében alaptevékenységként napközbeni ellátást nyújt a gyermek számára.

(2) A bölcsőde feladata a három éven aluli gyermekek gondozása-nevelése, harmonikus testi-szellemi fejlődésének segítése az életkori és egyéni sajátosságok figyelembevételével.....

9. A PEDAGÓGIAI - SZAKMAI MUNKA EREDMÉNYESSÉGE

A pedagógiai programban meghatározott feladatok végrehajtásának szempontjai

Nkt. 83.§

A fenntartó kötelezettségei és jogai

(2) A fenntartó

h) értékeli a nevelési-oktatási intézmény pedagógiai programjában meghatározott feladatok végrehajtását, a pedagógiai-szakmai munka eredményességét,

i ellenőrzi a pedagógiai programot, a házirendet, valamint a SZMSZ-t.

10. A PROGRAM MEGVALÓSÍTÁSÁNAK FELTÉTELEI

Nyitvatartási idő. A program a helyi igényeknek megfelelő hagyományos nyitvatartási, illetve félnapos nyitvatartási időben egyaránt szervezhető.

A csoportok szervezése. A csoportok szervezési módját a nevelőtestület határozza meg. Megvalósítható osztott és eltérő korú gyerekek részben osztott vagy osztatlan csoportjában.

A központi óvodában általában 3 osztott csoport van, a tagóvodában 1 nagy csoport és egy vegyes csoport működik.

A napirend folyamatos, az egyes tevékenységformák a játékba ágyazottan szerveződnek. A Gondozás c. fejezetből ismert a tevékenységek szervezése.

A gondozási teendők időtartama (a mosdóban, az öltözőben, az udvaron, a déli étkezések és a pihenés idején, stb.) a gyerekek tempójához, igényéhez igazodik.

A többi tevékenységforma megválasztásának időpontját a gyerekek életkora, a csoport és a helyi sajátosságok, valamint az "Évkör" tevékenységrendszere határozzák meg.

Javasolt napirend:

Időpontok	3-4 évesek	4-5 évesek	5-6-(7) évesek
6:30 - 9:00	SZABAD JÁTÉK Reggelizés Mozgásfejlesztés (tervezett kötelező vagy kezdeményezett tevékenység)	SZABAD JÁTÉK Reggelizés Mozgásfejlesztés (tervezett kötelező vagy kezdeményezett tevékenység)	SZABAD JÁTÉK Reggelizés Mozgásfejlesztés (tervezett kötelező vagy kezdeményezett tevékenység)
9:00 - 12:00	Felajánlott, választható tevékenység JÁTÉK a levegőn	Felajánlott, választható tevékenység JÁTÉK a levegőn	Felajánlott, kötelező, vagy kötelezően választható tevékenység JÁTÉK a levegőn
12:00 - 15:00	EBÉD (kötött formában) PIHENÉS	EBÉD (kötött formában) PIHENÉS	EBÉD (kötött formában) PIHENÉS és igény szerint felajánlott tevékenység
15:00 - 17:30	UZSONNA (Folyamatos vagy kötött formában) Felajánlott, választható tevékenység JÁTÉK a levegő	UZSONNA (Folyamatos vagy kötött formában) Felajánlott, választható tevékenység JÁTÉK a levegőn	UZSONNA (Folyamatos vagy kötött formában) Felajánlott, választható tevékenység JÁTÉK a levegőn

A hetirendben – a napirendhez hasonlóan - vannak stabil, a rendszerességet, a szokásokat alapozó tevékenységek, ugyanakkor lehetőség van az óvodapedagógus döntése alapján rugalmasságra.

A hetirendnek naponta biztosítani kell a tervezett, és rendszeres mozgásfejlesztést. A keret és az időtartam változó. Szervezhető kezdeményezett vagy kötött formában. A 3-4 éves gyermekek eltérő fejlettségét tolerálva vezetjük be a kötelezőséget

A **hetirendben** állandó napot igényelnek:

- a testnevelési foglalkozások,
- a környezetmegismerő túrák,
- a matematika
- a nyers zöldségek, a gyümölcsök feldolgozása.

A program sajátossága, hogy a tervezés igényli a közös gondolkodást, a tevékenységek összehangolását. A nevelési évben végigvonuló **hagyományőrző tevékenységrendszer** egyeztetett tervezést kíván. Az óvoda sajátosságai és törekvései alapján kialakított helyi "Évkör" az éves tervezést áttekinthetővé teszi. Ebből kitűnik, hogy a testület mit, és mennyit, kíván beépíteni a hagyományőrző tevékenységekből. Az évszakonkénti lebontás már részletesebb rendszerezést nyújt. (Lásd: Függelék).

Az évről évre visszatérő jeles napok óvodai hagyományteremtését az **Ünnepeink rendje** összeállítás segíti, amelyben az előkészületek folyamatát lehet összehangolni. (Pl.: Lucázni csak a nagyfiúk mennek, vagy a karácsonyi köszöntést melyik csoport játssza szívesen).

A közösen elfogadott és tervezett tevékenységek ismeretében tervezhető csoportonként a kapcsolódó **műveltséganyag**. Ajánlott az évszakonkénti bontás.

A tevékenységformák további tervezését az óvónő módszertani szabadsága határozza meg. Amennyiben a testület hasonló tervezési módot, például heti vagy kétheti ütemtervet fogad el, könnyebb az egymás segítése.

A hagyományőrző, a családokkal együttnevelő folyamat, megkívánja az óvodai munkatársak összehangolt, belső szokásrendjét. Ehhez a működési szabályzat mellett, egy a gyerekekre és az óvodai dolgozókra vonatkozó *Szokásrend* írásos összeállítása is ajánlatos.

A házirend helyett a családokkal való kapcsolatfelvételt és együttműködést segíti, a megnyerő hangvétellű **Szülőknek szóló tájékoztató**, amelyet minden új szülő kézhez kap. A szülők részére hagyományőrző tevékenységeket bemutató album is készülhet.

11. INKLUZÍV PEDAGÓGIA – INTERÁCIÓ A SAJÁTOSságOK MEGŐRZÉSÉVEL, A KÜLÖNBÖZŐSÉGEKHEZ VALÓ ALKALMAZKODÁSSAL, - A GYERMEKEK ESÉLYEGYENLŐSÉGÉT SZOLGÁLÓ INTÉZKEDÉSEK

„ Keresem minden gyermek titkát, és kérdezem, hogyan segíthetnék abban,
hogy Önmaga lehessen?
(Janesz Korczak)

Az óvodapedagógusok a nevelési év végén beszámolnak az egyéni fejlesztés keretében történt eredményekről (egyéni fejlesztési tervek eredményessége) A kiemelt figyelmet igénylő gyermekek mindegyikénél rendelkeznek az óvodapedagógusok megfelelő információkkal, és alkalmazzák azokat a nevelő, fejlesztő munkájukban.

A nevelhetőségi, tanulási nehézségekkel küzdő és sajátos nevelési igényű gyermekek megkülönböztetett figyelmet kapnak. (Int. elvárások – Személyiség- és közösségfejl.)

Differenciálás: a kiemelt figyelmet igénylő gyermekek egyéni fejlesztése, fejlődésének segítése

A kiemelt figyelmet igénylő gyermek típusai:

Tanulási problémákkal küzdő gyermekek

- **tanulási nehézséggel küzdők** (például: lassú, motiválatlan, hosszabb betegség miatt lemaradó, családi, szociális, kulturális, nyelvi hátrányok)
- **tanulási zavarral küzdők** (például: diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia, figyelemzavar, súlyosabb beszédhiba)

Magatartászavarok miatt problémás gyermekek

- **visszahúzó** (regresszív) és depresszív viselkedésű gyermekek (félénk, csendes, visszahúzó stb.) Eredményhez vezethet a csoportos és a párban folyó munka, a testre szabott differenciált egyéni munka, motiválás, stb.
- **ellenséges** (agresszív) és inkonzekvens viselkedésű gyermekek (engedetlen, kötekedő, támadó, hiperaktív stb.) Inkább egyéni feladattal köthető le, fontos a velük megbeszélte egyéni vállalások, követelmények következetes számonkérése az eredmények, pozitívumok kiemelése, megerősítése mindkét típust motiválja, segítheti a beilleszkedést, a társak általi elfogadás.

Kivételes képességű gyermekek, tehetségesek

- **intellektuális tehetség** (a különböző tudományterületeken kimagasló: matematikai, fizikai, nyelvi stb.)
- **művészi tehetség** (képzőművészeti, zenei)
- **pszichomotoros tehetség** (sport, tánc, kézügyességet igénylő terület)
- **szociális tehetség** (vezető, szervező, irányító)

Tehetségnevelés, tehetségfejlesztés - a tehetségígéretes gyermekek felismerése

- a tehetségnevelés/tehetségfejlesztés/tehetséggondozás a tehetség felismerésével, azonosításával kezdődik

- a pedagógusoknak és a családnak ismernie kell azokat a mutatókat, amelyek halmozott előfordulása tehetség ígéretes gyermeket sejtet:
- a kivételes tehetségek jellemzői: megszállottság, fokozott kritikai érzék, állandó önelégedetlenség
- a valamilyen területen kiemelkedő gyermekek teljesítményei nem mindig jók, munkavégzésük, fejlődésük nem egyenletes, és gyakran nem vesznek részt a „munkában”

A tehetségfejlesztés módjai közül óvodánkban elsősorban a gazdagítás –dúsítás módszerét alkalmazzuk. A tehetségígéretes gyerekek társaikkal együtt vesznek részt a különböző tevékenységekben, azonban a nap bizonyos idejében az óvodapedagógusok által differenciált „gondozásban” részesülnek. Minden esetben felhívjuk a szülők figyelmét arra, hogy tehetség ígéretes gyermekeiket milyen óvodán kívüli tehetséggondozó intézményekbe célszerű az óvodai nevelési időn túl is fejleszteni.

Különleges bánásmódot igénylők még: csoportok

- a nemzeti kisebbségekhez tartozók
- a bevándorlók

Eltérések

- Az anyanyelv és a többségi nyelv birtoklása
- Kulturális sajátosságok; eltérés a többségi kultúrától
- Csoportkohézió; a többséghez való viszony

Multikulturalizmus és interkulturalizmus

- **Multikulturalizmus.:** A kisebbségi társadalmi csoportok nyelvének és kultúrájának megjelenítése a pedagógiai hatásrendszerben.
- **Interkulturalizmus:** Egy óvodában a többséghez és a kisebbséghez tartozó gyerekek együttnevelése

A szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységek

A szociális hátrányok enyhítését segítő tevékenységek

- Óvodahasználó gyermekeink szociokulturális háttere kiegyensúlyozott és jó képet mutat, munkánk tervezésénél azonban figyelembe kell vennünk az elfoglalt, időhiánnyal küszködő családok igényeit éppúgy, mint a szerényebb anyagi lehetőségekkel bíró, több gyereket nevelő, esetleg egyszülős, vagy nevelő szülők által nevelt családokét.
- **Felelősségünk különösen nagy a halmozottan hátrányos helyzetű gyerekek nevelésében és fejlesztésében.** A hátrányos helyzet esetenként a **gyermek veszélyeztetettségét** is magában hordja. Ők néha csak tőlünk kapnak segítséget a világban való eligazodáshoz, a kultúra értékeinek megismeréséhez, lelki és testi fejlődésükhöz.
- **Feladatunk** az óvoda világát nehezen elfogadó, illetve együtt nem működő, esetleg gyermeküket is elhanyagoló családokkal való - együttműködésre készítő - **kapcsolattartás.**

A hátrányos helyzet leggyakoribb okai

- A család anyagi és egészségügyi állapota, erkölcsi helyzete és életvitele, értékrendje
- A család lakhelye és környezete
- A gyermek és/vagy szülő egészségi állapota

Környezeti okok lehetnek

- Sokgyermekes család: 3 vagy több gyermek
- Szűkös lakásviszonyok: a család magas létszáma, több generáció együttélése
- Szülők iskolázatlansága
- Nevelési hiányosságok: kettős nevelés, felügyelet és gondozás hiánya, helytelen bánásmód (brutalitás), érzelmi sivárság, közömbösség, könnyelmű, felelőtlen életvitel, bűnöző családi háttér
- Negatív hatású baráti kör

Anyagi okok lehetnek

- Munkanélküliség
- Létfenntartó alatti 1 főre jutó jövedelem
- A szülő csökkent munkaképességű vagy munkaképtelen
- A kereset nem a család szükségleteinek kielégítésére fordítódik

Egészségügyi okok

- Születési rendellenesség vagy szerzett fogyatékos mozgáskorlátozottság, érzékszervi károsodás (látás, hallás...), szervi rendellenesség
- Tartós betegség
- Idegrendszeri, pszichés problémák (szülő és/vagy gyerek)
- Higiénés hiányosságok

A gyermek személyiségében rejlő okok

- Értelmileg, érzelmileg visszamaradt

Feladataink a szociális hátrányok enyhítése érdekében

- Anyagi támogatás lehetőségeinek kiaknázása
- Az önművelés igényének kialakítása
- A tolerancia, segítőkészség kialakítása, a másság elfogadása
- Praktikus ismeretek elsajátíttatása
- A mindennapi élethez szükséges készségek kialakításának segítése: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Családi életre és egészséges életmódra nevelés
- A testnevelés és sport sajátos eszközeivel kialakítani az alapvető mozgás - és feladatmegoldó képességet, az egészséget értéknek tekintő gondozásmódot, a szabadidő tartalmas eltöltésének igényét

Tevékenységeink a szociális hátrányok enyhítésére

- Differenciált fejlesztés.

- Egészségnevelés
- A sport és egyéb mozgástevékenységek megismertetése, megszerettetése
- Interkulturális ismeretnyújtás: Pl. életvezetés, cigány irodalom, a cigányság története
- Tehetségígéretes gyermekek felkészítése
- Felzárkóztató foglalkozás a valamilyen területen lemaradóknak
- Igény szerint ügyelet biztosítása: szülői értekezletek és fórumok időtartama alatt
- A családi életre nevelés tanítása: tanácsadás, külső segítség felajánlása
- Mozgáslehetőség biztosítása
- Kulturális rendezvények csoportos látogatása.

Szülőknek felajánlott segítség

- Közös programokon történő részvételi lehetőség az óvodában: nyitott napok, Egészség Nap, barkácsolás, kertgondozás, stb.

- Ismeretterjesztő előadások segítő szakemberek bevonásával

- Felvilágosítás a szociális juttatások lehetőségeiről a szülői értekezleten, családi beszélgetéseken (fogadó órákon), a gyermekvédelmi megbízott által szóban, valamint írásos tájékoztatón keresztül

Az óvodapedagógusok információkkal rendelkeznek a gyermekek szociális helyzetéről, a problémás helyzetekről tájékoztatják az intézmény vezetését (Int. elvárások – Személyiségfejl.).

A sajátos nevelést igénylő gyermekek befogadása és fejlesztése

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény 4.§ 25.(-újabb SNI fogalom meghatározás)

“...sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló: az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, tanuló, aki a szakértői bizottság szakértői véleménye alapján mozgásszervi, érzékszervi (látási, hallási), értelmi vagy beszéd fogyatékos, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékos, autizmus spektrum zavarral vagy egyéb pszichés fejlődési zavarral (súlyos tanulási, figyelem- vagy magatartásszabályozási zavarral) küzd...”

Az alapprogramban meghatározott nevelési, fejlesztési tartalmak minden gyermek számára szükségesek, így az óvodai nevelés a sajátos nevelési igényű gyermekeknél is a nevelés általános célkitűzéseinek megvalósítására törekszik.

A gyermekek között fennálló különbségeket pedagógiai programunk kialakításakor mindvégig figyelembe vettük és számos helyen beépítettük. A nevelés hatására a sérült kisgyermeknél is fejlődik az alkalmazkodó készség, az akaraterő, az önállóságra törekvés, az érzelmi élet, az együttműködés. A sajátos nevelési igény szerinti környezet kialakítása, a szükséges tárgyi feltételek, és segédeszközök megléte akkor biztosítja a nevelési célok megvalósíthatóságát, ha a napirend során a gyermek mindig csak annyi segítséget kap, ami a további önálló cselekvéséhez szükséges.

Az elvárások igazodjanak a gyermekek fejlődésének üteméhez:

- fontos, hogy fejlesztésük a számukra megfelelő területeken valósuljon meg
- a sajátos nevelési igényű gyermekeket a nevelés, a fejlesztés ne terhelje túl

- a rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztő foglalkozások programjai váljanak mindennapi nevelőmunkánk tartalmi elemeivé

A fejlesztés szervezeti keretének megválasztását, az alkalmazott speciális módszer- és eszközrendszert minden esetben a gyermekek állapotából fakadó egyéni szükségletek határozzák meg. Óvodánkban az együttnevelés – az illetékes szakértői és rehabilitációs bizottság szakvéleményének figyelembevételével – minden esetben egyéni döntést igényel a gyerek szükségletei szerint.

Óvodánk Alapító okirata szerint az alábbi sajátos nevelési igényű gyermekeket tudjuk befogadni:

A többi gyermekkel együtt nevelhető sajátos nevelési igényű gyermekek óvodai nevelése (Sajátos nevelési igényű gyermek az a különleges bánásmódot igénylő gyermek, aki integráltan oktatható a Szakértői Bizottság szakvéleménye alapján és **enyhe fokban mozgásszervi, értelmi vagy beszéd fogyatékos, autizmus spektrum zavarral küzd.** A sajátos nevelési igényű gyermek, tanuló szakértői véleményében a sajátos nevelési igényt a megismerő funkciók vagy a viselkedés fejlődésének tartós és súlyos rendellenessége alapozza meg.

A rehabilitációs, rehabilitációs ellátás közös elvei

A sajátos nevelési igény kifejezi

- a gyermek életkori sajátosságainak a fogyatékoság által okozott részleges vagy teljes körű módosulását
- a képességek részleges vagy teljes kiesését, fejletlenségét, eltérő ütemű fejleszthetőségét.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység olyan team-munkában kialakított és szervezett nevelési folyamatban valósul meg, mely az egyes gyermekek vagy gyermekcsoport igényeitől függő eljárások (időkeret, eszközök, módszerek, terápiák) alkalmazását teszi szükségessé.

A sajátos nevelési igény a szokásos tartalmi és eljárásbeli differenciálástól eltérő, nagyobb mértékű differenciálást, speciális eljárások alkalmazását, illetve kiegészítő fejlesztő, korrekciós, rehabilitációs, rehabilitációs, valamint terápiás célú pedagógiai eljárások alkalmazását teszi szükségessé.

A gyermekek rehabilitációs, rehabilitációs célú fejlesztésének az alapja a szakértői bizottság szakvéleménye.

Nevelőmunkánk során figyelemmel kell lenni arra, hogy:

- a sérült kisgyermek harmonikus személyiségfejlődését az elfogadó, az eredményeket értékelő környezet segíti
- a gyermek iránti elvárást fogyatékoságának jellege, súlyosságának mértéke határozza meg
- terhelhetőségét biológiai állapota, esetleges társuló fogyatékosága, személyiségjegyei befolyásolják.

A rehabilitációs, rehabilitációs egyéni és/vagy csoportos fejlesztés gyógypedagógiai kompetencia. Az egyéni fejlesztési terv elkészítéséhez a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező gyógypedagógus, konduktor, konduktor-óvodapedagógus, terapeuta együttműködése szükséges.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenység közös céljai és feladatai

A fejlesztés céljait minden esetben a fejleszhetőséget megfogalmazó gyógypedagógiai-orvosi-pszichológiai komplex vizsgálat diagnózisára, javaslataira kell építeni.

- A mozgásszervi, érzékszervi, értelmi vagy beszéd-fogyatékoságból, több fogyatékoság együttes előfordulása esetén halmozottan fogyatékoságból, autizmus spektrum zavarból fakadó hiányzó vagy sérült funkciók kompenzálása vagy helyreállítása, a meglévő ép funkciók bevonásával

- Törekvés a különféle funkciók egyensúlyának kialakítására
- A szükséges speciális eszközök elfogadtatása és használatuk megtanítása
- Az egyéni sikereket segítő tulajdonságok, funkciók fejlesztése
- Az egyes területeken kimagasló képességeket mutató gyermek támogatása.

A rehabilitációs, rehabilitációs tevékenységet meghatározó tényezők

- A fogyatékoság típusa, súlyossága.
- A fogyatékoság kialakulásának, diagnosztizálásának és a speciális ellátás megkezdésének ideje.

- A gyermek
  - ✓ életkora, pszichés és egészségi állapota, rehabilitációs műtétei
  - ✓ képességei, kialakult készségei
  - ✓ kognitív funkciói, meglévő ismeretei
  - ✓ családi háttere

Mindezek alapján a fejlesztés magába foglalja a vizuális, akusztikus, taktilis, mozgásos észlelés folyamatait, a motoros képességek, a beszéd- és nyelvi készségek és az értelmi képességek fejlesztését. Az egyes fogyatékosági típusok függvényében más-más terület kap nagyobb hangsúlyt.

Halmozottan fogyatékos gyermek, gyermekcsoport esetén a megállapított fogyatékoságok mindegyikére tekintettel kell lenni.

Pedagógiai programunkat a gyermekek egyéni fejlesztési terve (Fejlődési napló) is kiegészíti.

A szükséges gyógypedagógiai feltételek biztosítása a sajátos nevelési igényű gyermek számára

- A sérülés specifikus módszerek, terápiák, technikák szakszerű megválasztása és alkalmazása
  - az egyéni szükségletekhez igazodó környezet, speciális bútorok biztosítása
  - az egyéni szükségletekhez igazodóan speciális segédeszközök használata; a segédeszközök elfogadtatása, azok következetes használatára és megóvására nevelés

- a kompenzációs lehetőségek körének bővítése a nem vagy kevésbé sérült funkciók differenciáltabb működésének tudatos fejlesztésével
- annak felismerése, hogy a sajátos nevelési igényű kisgyermek egyes területeken kiemelkedő teljesítményre is képes
- rugalmas szervezeti keretek kialakítása a sajátos nevelési igényű gyermekek egyéni foglalkoztatásának megvalósulásához
- az óvodapedagógusok, valamint a pedagógiai munkát segítő alkalmazottai és a szülők megfelelő tájékoztatása a sajátos nevelési igényű gyermek befogadására, együttműködés a sérült gyermek családjával

Óvodákban megvalósuló – integrált – nevelés, oktatás

A sajátos nevelési igényű gyermek családi nevelését, a közösségbe való beilleszkedését elősegíti/elősegítheti a többi gyermekkel részben vagy egészben együtt történő integrált nevelése.

Óvodánk többet vállal, magasabb értéket kínál a sajátos nevelési igényű gyermeknek, mint részvétet és védettséget:

- pedagógiai programunk készítésekor és a speciális tevékenységek megvalósításakor figyelembe vesszük a sajátos nevelési igényű gyermek fejlesztésének igényeit
- külön gondot fordítunk arra, hogy a gyermek minden segítséget megkapjon hátrányainak leküzdéséhez
- Az adott gyermek fejlesztési stratégiájának kialakítását a gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképzettséggel rendelkező, az integrált fejlesztésben lehetőleg tapasztalatokkal rendelkező gyógypedagógus, terapeuta segíti (módszertani intézmény, utazó pedagógusi szolgálat). Közreműködése kiterjed a gyermeket fejlesztő óvodapedagógusok felkészítésére, az
- adott óvodapedagógus sajátos teendői ellátásának tervezésére és folyamatos tanácsadásra, mely az óvodai nevelőmunkán túl a szülők és az óvoda együttműködésére is kellő hangsúlyt helyez.
- Az integráltan fejlesztett gyermek számára biztosítjuk mindazokat a speciális eszközöket, egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitációs, rehabilitációs ellátást, melyekre a szakértői bizottság javaslatot tesz.
- **Sikerkritériumnak a gyermekek beilleszkedése, egyenlő hozzáférése a foglalkozásokhoz, önmagához mért fejlődése tekinthető, melynek eredményes megvalósítását az alábbiak szolgálják:**
- Az együttnevelés megvalósításában érvényesül a rehabilitációs, rehabilitációs szemlélet és a sérülés specifikus módszertani eljárások alkalmazása. A módszerek, módszerkombinációk megválasztásában a „sérülésspecifikusság” alkalmazkodást jelent a sajátos nevelési igény típusához, eltérő mértékéhez, az egyéni fejlődési sajátosságokhoz.
- A gyermekek integrált nevelésében, fejlesztésében részt vevő, magas szintű pedagógiai, pszichológiai képességekkel (elfogadás, tolerancia, empátia, hitelesség) és az együttneveléshez szükséges kompetenciákkal rendelkező óvodapedagógus

- ✓ szükség esetén egyéni fejlesztési tervet készít, individuális módszereket, technikákat alkalmaz
  - ✓ a foglalkozások során a pedagógiai diagnózisban szereplő javaslatokat beépíti, a gyermek fejlődésének elemzése alapján – szükség esetén – eljárásait megváltoztatja, az adott szükséglethez igazodó módszereket megválasztja
  - ✓ egy-egy nevelési helyzet, probléma megoldásához alternatívákat keres
  - ✓ alkalmazkodik az eltérő képességekhez, az eltérő viselkedésekhez
  - ✓ együttműködik a különböző szakemberekkel, a gyógypedagógus iránymutatásait, javaslatait beépíti a pedagógiai folyamatokba
- A gyermek fogyatékoságának típusához igazodó szakképesítéssel rendelkező, szakirányú végzettségű gyógypedagógus az együttműködés során:
    - ✓ segíti a pedagógiai diagnózis értelmezését, figyelemmel kíséri a gyermek haladását
    - ✓ javaslatot tesz gyógypedagógia-specifikus módszerek, módszerkombinációk alkalmazására, az egyéni fejlesztési szükséglethez igazodó módszerváltásokra, a gyermek igényeihez igazodó környezet kialakítására
    - ✓ segítséget nyújt a szükséges speciális (segéd)eszközök kiválasztásában, tájékoztat a beszerzés lehetőségéről
    - ✓ együttműködik az óvodapedagógusokkal, figyelembe veszi a gyermekkel foglalkozó óvodapedagógus tapasztalatait, észrevételeit, javaslatait
    - ✓ segít a helyi feltételek és a gyermek egyéni szükségleteinek összehangolásában
    - ✓ kapcsolatot tart a szülővel a rehabilitáció sikerességét szolgáló ismeretek átadásával
    - ✓ részt vesz a befogadó közösség felkészítésében
    - ✓ részt vesz az óvodai foglalkozások és tevékenységek adaptációjában

Óvodánk igénybe veheti az egységes gyógypedagógiai módszertani intézmények, a pedagógiai szakszolgálati, illetve pedagógiai-szakmai szolgáltatást nyújtó intézmények szolgáltatásait, az utazó gyógypedagógiai hálózat működtetésére kijelölt intézmények segítségét a köznevelés-fejlesztési tervekben meghatározott feladatellátás szerint.

A sajátos nevelési igényű gyermekek sérülés specifikus fejlesztésének elvei, feladatai óvodai nevelés során

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermek

A mozgásszervi fogyatékos (mozgáskorlátozott) gyermeknél a mozgásszervrendszer veleszületett vagy szerzett károsodása és/vagy funkciózavara miatt jelentős és maradandó mozgásos akadályozottság áll fenn, melynek következtében megváltozik a mozgásos tapasztalatszerzés és a szocializáció. A különleges gondozási igényt meghatározza a károsodás keletkezésének ideje, formája, mértéke és területe.

Az egészségügyi és pedagógiai célú rehabilitáció, rehabilitáció és terápia feladatait, valamint a mozgásnevelést az óvodai tevékenységek/foglalkozások körébe építik be az óvodapedagógusok.

Az elsajátított mozgásminták rögzítése, a szükséges korrekciós helyzetek alkalmaztatása a napirend egészségét átszövő feladat.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén:

Minden tevékenység során kiemelt feladat a tapasztalatszerzés biztosítása, a cselekvéses ismeretszerzés lehetőségének megteremtése. A mozgáskorlátozott gyermek eltérő tapasztalatokkal rendelkezik, észlelési problémái, testséma-zavarai lehetnek, kevesebb ismerettel rendelkezhet az őt körülvevő világról.

Alkalmat kell adni a minél sokrétűbb, mozgásos tapasztalatszerzésre, fejleszteni kell a kognitív funkciókat, különböző észlelési területeket, a figyelmet, emlékezetet, téri tájékozódást stb.

A halmozottan sérült mozgáskorlátozott gyermekek esetében a mozgáskorlátozottságon kívül még más – érzékszervi, beszéd- vagy értelmi sérülés – is nehezíti a fejlesztés lehetőségét.

Fejlesztésük döntően a mozgáskorlátozottak pedagógiája és a társuló fogyatékoság gyógypedagógiai módszereinek egyénre szabott kombinációival történik.

Óvodáskorú mozgáskorlátozott gyermek fejlesztése, nevelése speciális szempontok figyelembevételét kívánja, az óvodai nevelés valamennyi területén:

Mozgásfejlesztés

Óvodáskorban előtérbe kerül az életkori sajátosságoknak megfelelő tartási és mozgási funkciók segítése, a hely- és helyzetváltoztatás és a manipuláció javítása a nagy- és finommozgások célirányos fejlesztésével, az írás megalapozását célzó egyéb fejlesztésekkel. A mozgásfejlesztésben hangsúlyt kell kapnia a különböző önellátást, önkiszolgálást, helyváltoztatást segítő-támogató eszközök szükség szerinti használata kialakításának is.

Önellátás, önkiszolgálás fejlesztése

A meglévő funkcióknak, a család igényeinek megfelelően és velük együttműködve szükséges az önellátási funkciók fejlesztése, az életkornak megfelelő mindennapos tevékenykedtetés. A sérülés függvényében szükség lehet az egészségüggyel való kapcsolattartásra, pl. inkontinencia kérdésének megoldásában.

Játéktevékenység

A mozgáskorlátozott gyermeket a játéktevékenységében akadályozhatja bizonytalan testtartása, a helyzet- és helyváltoztatás, az eszközhasználat nehezítettsége, a téri tájékozódás terén fellépő nehézségek stb. Szükség lehet a játékhoz használt tér átalakítására, a játéktevékenység egészének, esetleg egyes részeinek adaptálására. Az egyes tevékenységek során fontos a mozgáskorlátozott gyermek aktív szerepe, bekapcsolódása.

Nyelvi fejlesztés

A mozgáskorlátozottsághoz társulhatnak beszédzavarok, kommunikációs problémák. A szókinés szegényesebb lehet, a különböző kognitív funkciók érintettsége akadályozhatja versek, mondókák megtanulását, a mozgászavarok hatással lehetnek a nonverbális kommunikációra, légzésproblémák állhatnak fenn, súlyos esetben beszédképtelenség is előfordulhat. Emiatt fontos feladat a mozgáskorlátozott gyermek bevonása minden nyelvi és kommunikációs képesség

fejlesztését célzó tevékenységbe, szükség lehet sajátos fejlesztési célok kitűzésére, esetleg a logopédussal való együttműködésre.

Éneklés, zenei nevelés

Artikulációs problémák, légzésproblémák, a vitálkapacitás beszűkülése, ritmus és tempó érzékelésének nehezítettsége állhat fenn, ami pl. felső végtag érintettség esetén kiegészülhet az eszközhasználat nehezítettségével. Az óvodás életkor kiemelt tevékenysége az éneklés, így a mozgáskorlátozott gyermek fejlesztésébe is beépítendő. Pozitív hatása előnyösen befolyásolhatja a mozgásfejlődést is (pl. elősegíti a test ellazulását), társas cselekvést jelent, fejleszti a ritmus- és tempóérzékelést. A tevékenységek végzése közben szükséges lehet speciális testhelyzet felvétele, esetleg a gyermek állapota által meghatározott adaptált eszközök (hangszerek) használata.

Rajzolás, kézügyesség fejlesztése

Felső végtag érintettség, izomtónus fokozódása, gyenge izomzat, a törzs- és fejkontroll hiánya stb. okozhat problémát ezen a területen. Fontos a kézfunkciót és a manipulatív tevékenységek segítségét célzó megfelelő testhelyzet megtalálása, a kóros izomfokozódások, együttmozgások leépítése, szükséges lehet adaptált eszközök használata, esetleg az eszközök rögzítése, a finommotorika és grafomotoros képességek célirányos fejlesztése.

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek

Az enyhén értelmi fogyatékos gyermek fejlesztésében meghatározó és kívánatos a nem fogyatékos óvodás korúakkal történő együttnevelés.

A spontán tanulást, a társakkal való együttműködést, a kommunikáció fejlődését segítik azok az élmények, tapasztalatok és minták, amelyeket a gyermek a kortárs csoportban megél. Az integrált óvodai nevelés keretében szükség szerint gondoskodni kell a folyamatos gyógypedagógiai megsegítésről.

Külön óvodai csoport létesítése kizárólag az 5. életévét betöltött – óvodai nevelésre kötelezett – és a komplex – gyógypedagógiai, pedagógiai, pszichológiai és orvosi – vizsgálat diagnózisa alapján egyértelműen az enyhén értelmi fogyatékos övezetbe sorolt gyermekek számára abban az esetben lehet szakmailag indokolt, ha az iskolába lépéshez szükséges fejlettséget a gyermek vélhetően csak a speciális nevelés keretében biztosított, intenzív gyógypedagógiai fejlesztés mellett éri el.

Beszéd fogyatékos gyermek

Beszéd fogyatékos az a gyermek, akit a szakértői bizottság a komplex vizsgálata alapján annak minősít.

A beszéd fogyatékos gyermek óvodai nevelését megelőzheti a korai fejlesztés.

A beszéd- és nyelvi problémák súlyos zavara mellé társulhatnak részképességzavarok (diszlexia, diszgráfia, diszkalkulia veszélyeztetettség) és magatartás problémák, amelyek nehezítik a gyermek beilleszkedését.

Az óvodai nevelés/fejlesztés egész időtartama alatt kiemelt feladat az aktív nyelvhasználat és kommunikáció kialakítása, az értelmi fejlesztés, a mozgás és észlelési funkciók, valamint a

vizuomotoros koordinációs készség javítása, az érzelmi élet fejlesztése, speciális eszközök és módszerek alkalmazásával egyéni és kiscsoportos fejlesztési formában.

Azoknál a beszéd fogyatékos gyermekeknél, akiknél több beszédprobléma együttesen fordul elő, vagy a beszéd fogyatékosághoz a testi érzékszervi- és pszichés fejlődés zavara társul, az eredményes fejlesztés a logopédia és a társuló fogyatékoság módszereinek kombinációjával valósulhat meg.

Az autizmus spektrum zavarral küzdő gyermek

Az autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek lehető legkorábbi diagnózist követő rehabilitációs terápiája megelőzheti egyes tünetek kialakulását, enyhítheti a fejlődés devianciáját. Ennek eredményeként a nem beszélő, vagy megkésett beszédfejlődésű gyermek (ha mentális szintje megengedi) óvodába lépéskor már rendelkezhet korlátozott mennyiségű, – kommunikációs eszköztárral. A gyermek a szociális interakció csecsemőkori fejlődési szintjének megfelelő egyes képességeket segítséggel használhat, és a kölcsönösséget igénylő társas viselkedési helyzetekben, illetve környezetében az egyéni fejlesztéshez szükséges viselkedéselemekkel képességeitől függően rendelkezhet.

A korai speciális terápia hiányában ezek lesznek az óvodai fejlesztés fő céljai, kiegészítve a viselkedésproblémák, viselkedés- és gondolkodási készségek terápiájával, szükség esetén a korai elemi készségek kialakításával (szobatisztaság, rágás-evés, önkiszolgálás) fejlesztésének elemeivel.

A jó értelmi képességekkel rendelkező, jól beszélő autizmus spektrum zavarral küzdő kisgyermek számára is a kommunikációs, szociális és kognitív rehabilitációs terápia az óvodai nevelés elsődleges feladata. A gyermekek szükségleteinek megfelelő fejlesztéséhez az óvodai környezet megfelelő kialakítása, és a speciális módszerekben képzett szakember vagy fejlesztő asszisztens jelenléte szükséges.

A gyermekek esélyegyenlőségét szolgáló intézkedések

Az óvodában megvalósuló esélyegyenlőségi intézkedések közvetlen céljai

Az óvodai nevelés közvetlen célja az esélyegyenlőség biztosítása terén a szegényebb családok gyermekeinél jelentkező kognitív hátrányok mérséklése. A pedagógiai és az egyéb lépések tehát nem szociális, hanem nevelési/pedagógiai irányultságúak. Minden lépés a halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek megfelelő - a beiskolázhatóságot biztosító - fejlődését szolgálja

A szociális hátrányok kompenzálása – a hátrányos helyzetű gyermekek differenciált fejlesztése, fejlődésük segítése

Intézményünkben a szociálisan hátrányos helyzetű gyermekek aránya az összlétszámnak kb. 10-15 %-a.

Célunk, hogy a gyermekek az óvodába lépés pillanatától érezzék a velük lévő felnőtt törődését, szeretetét, bizalmát. Mivel a hátrányos és a veszélyeztető környezetben élő gyermekek szenvednek a személyes kötődések hiányától, ők igénylik legjobban a felnőttek

közelségét, viselkedésükkel felhívják a figyelmet a velük való törődésre, foglalkozásra.

Elsődleges feladatunk, hogy a gyermekek rendszeresen járjanak óvodába. A csoporton belül megtanulják az együttműködéshez szükséges viselkedésformákat, életvezetési módokat, az együttéléshez nélkülözhetetlen toleranciát.

Az óvodai fejlesztő program megszervezése

Nkt. 173. § (1)²⁵⁵ Az óvoda a hátrányos helyzetű gyermekek számára az oktatásért felelős miniszter által kiadott személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, felzárkóztató program szerint óvodai fejlesztő programot szervez. Az óvodai fejlesztő programban az a gyermek vehet részt, aki a Gyvt. 67/A. § alapján, figyelemmel a Gyvt. 161/Q. §-ában foglaltakra hátrányos helyzetűnek minősül. Az óvoda vezetője felveheti az óvodai fejlesztő programba azt a gyermeket is, aki nem hátrányos helyzetű, feltéve, hogy a gyermek rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesül. Az így felvehető gyermekek létszáma azonban nem haladhatja meg - tört létszám esetén felfelé kerekítve - az adott csoportba felvett, óvodai felkészítésben részt vevő gyermekek létszámának tizenöt százalékát.

(2) Az óvodai fejlesztő program keretében - a gyermek igényéhez igazodva - biztosítja az óvoda

a) a gyermek fejlesztésével kapcsolatos pedagógiai feladatokat,

b) a szociális hátrányok enyhítését segítő pedagógiai tevékenységet,

c) az együttműködések kialakítását azokkal a szolgáltatókkal, amelyek a gyermekek óvodai nevelése során a szülőket támogatják, és a gyermekek számára szolgáltatásokat biztosítanak.

Feladataink az óvodai nevelés terén

- Nyugodt, szeretetteljes légkör kialakítása, a gyermekek otthoni szokásainak megismerése, a szülő megismertetése az óvoda szokás- és szabályrendszerével.

- A saját személyükkel kapcsolatos feladatok ellátására, testi szükségleteik kielégítésére megtanítás.

- Egészségügyi szokások megtanítása, testápolási szokások kialakítása, (WC-zés stb.)

- A gyermek bevonása a játéktevékenységbe, „anyapótló” szerep az óvónőtől.

- Rendszeretetre nevelés.

- A gyermekek megfigyelése, egyéni fejlesztése differenciált módszerekkel, a családi nevelés hiányosságainak kompenzálására.

- Élménynyújtás, feszültségoldás.

- Köszönési szokások gyakorlása.

- Kommunikációra és kooperációra való nevelés.

- Esztétikai nevelés, valamint a munka szeretetére és megbecsülésére.

- Sikerélmény biztosítása

- Érzelmi, erkölcsi nevelés – pl: ajándékozás örömeinek érzékeltetése.

- Ismerkedés a magyar népszokásokkal, a hagyományok tiszteletére nevelés.

- Érezzék, hogy ők is óvodások és munkájuk ugyanolyan fontos, mint a felnőtteké.

Közösségi életre nevelés, munkamegosztásra, feladattudatra és kötelességérzetre nevelés.

- A nem kívánt viselkedés helyébe konkrét kívánt viselkedés tervezése (megerősítés, dicséret).

Feladataink a tanulás terén

„Az óvónő mindig igyekezzék tetteivel és szavaival kifejezni, hogy a gyermekek közötti egyéni különbségek, az eltérő fejlettségi szint, a feladat megoldásában megfelelő teljesítmény különbség természetes jelenség.” (Óvodai Nevelés Programja 1989)

Legfontosabb feladatunk a tanulás terén a **differenciálás**.

A differenciálás a különbözőségeknek megfelelő optimális fejlesztést jelent. A hátrányos helyzet az átlagnál gyengébb teljesítményt eredményez. **Differenciálással** biztosítjuk a lehetőséget a sajátos nevelési igényű gyermekek felzárkóztatására, - egyéni fejlesztéssel, mivel hátrányos helyzetük miatt lassabban fejlődnek, sajátos törődést igényelnek.

A differenciálás célja:

- Minden gyermek lehetőségeinek megfelelően fejlődjön.
- Kapjon sikerélményt, így a tevékenységekhez, tanuláshoz való viszonya pozitívan alakuljon. (Élménynyújtás)

Differenciálás megvalósítása:

- A különböző nevelési területeken a tevékenységeket úgy tervezzük, hogy a kitűzött feladatok megfeleljenek a sajátos nevelési igényű gyermekek fejlettségi fokának, teljesítményszintjének, de készítsük erőfeszítésre, pontosabb munkavégzésre.
- Lehetőséget adunk egy témakörön belül a feladatok alacsonyabb szinten történő megoldására annak megfelelően, hogy a gyermekek mire képesek.
- Egyszerűbb – összetettebb feladatadással, a fokozatosság figyelembevételével egyéni ütemben oldják meg a feladatokat.
- Gyakorlási, alkalmazási lehetőséget biztosítunk a feladatok, kérdések differenciált megfogalmazásával.
  - Egyénre szabott, külön feladatot adunk.
  - Egyéni bánásmódot alkalmazunk – ezt szeretettel, türelemmel, simogatással, meghallgatással, beszélgetéssel, motiválással, segítségnyújtással, élményekkel biztosítjuk.
  - Szükség esetén szakember segítségét vesszük igénybe – logopédus, gyermekvédelmi felelős, fejlesztőpedagógus.

Differenciálással minden kisgyermek fejleszhető. Törekszünk arra, hogy a sajátos nevelési igényű, hátrányos helyzetű gyerekek is fejlődjenek magukhoz képest, fokozatosan haladjanak előre, kedvvel, szívesen tevékenykedjenek, mert a sikerélménynek ösztönző hatása van a fejlesztésre.

A szociális hátrányok kompenzálása nem jelenti azt, hogy az óvoda átveszi, átveheti a család, a szociális ellátórendszer vagy épp az önkormányzat szerepét. E helyett mélyebb együttműködésre törekszik a többi szereplővel, a szülőkkel, a gyermekjóléti szolgálattal, a fenntartóval, az iskolával, a civil szervezetekkel és más intézményekkel. Az óvoda csak a nevelési, szocializációs folyamatot közvetlenül akadályozó tényezők felszámolása terén bír hatékony eszközökkel.

Az egyenlő bánásmód követelménye és az esélyegyenlőség előmozdítása nevelési alapelveinkben és értékeinkben rejlik, miszerint minden gyermeknek vele született joga van az emberi méltósághoz. Intézményünk óvodapedagógusainak alapvető feladata, hogy az ellátott gyermekek hozzájussanak mindahhoz, amely a gyermeki személyiség szabadon történő kibontakoztatásához szükséges.

Az egyenlő bánásmód követelményét érvényesíteni kell

- a teljesítmények értékelése során
- az óvodai ellátáshoz kapcsolódó szolgáltatások biztosítása és igénybevétele során

- gyermeki jogok gyakorlása során
- az óvodai ellátással összefüggő juttatásokhoz való hozzáférés során (a jogszabály alapján járó juttatások, illetőleg a nevelési-oktatási intézmény mérlegelése alapján adható juttatások)
- az óvoda feladata az is, hogy a tehetségigéretes és képességeihez viszonyítva rosszul teljesítő gyermek részére segítséget nyújtson
- érvényesíteni kell az óvodai nevelésben való részvétellel összefüggő jogviszony megszüntetése során
- a gyermek csoportban való elhelyezése során
- szülői igény esetén vallási vagy más világnézeti meggyőződésen alapuló nevelésben részesüljön
- megfelelő számú szülői igény esetén nemzetiségi nevelésben részesüljön

12. GYERMEKVÉDELEM

Az óvodai gyermekvédelmi feladatok

Az óvodai nevelés gyermekközpontú, ennek megfelelően a gyermeki személyiség kibontakoztatására törekszik, a családi nevelést kiegészítve a gyermeket óvja - védi, neveli, szocializálja, figyelembe véve a gyermekek eltérő fejlődési ütemét.

A fentiek érdekében az óvoda **prevenációs, feltáró és problémákat megszüntető tevékenységet végez pedagógiai eszközökkel.** E tevékenység átfogja az óvodai nevelés egészét.

Minden pedagógus és óvodai dolgozó munkaköri kötelessége a rábízott gyermekek védelme, pedagógiai eszközökkel való segítése.

Az óvodai nevelőtestület feladata a gyermekvédelem területén

- elősegíteni a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekek óvodába kerülését, járását
- biztosítani a gyermekeket megillető jogok érvényesülését az óvodán belül, szükség esetén védő-óvó intézkedésekre javaslatot
enni
- az új óvodások befogadását beilleszkedésüket elősegíteni
- a gyermekeket és családjukat a lehetőségekhez képest megismerni
- a problémákat, a hátrányos helyzet okozta tüneteket, az okokat felismerni, és ha szükséges, ehhez szakember segítségét kérni
- a feltáró munka után az indulási hátrányok kompenzálására tervet készíteni és végrehajtani/a kompetencia határokon belül/
  - a felzárkóztatást megszervezni
  - a tehetséggondozást megvalósítani, illetve elősegíteni
- az óvodán belüli szociális szolgáltatások megszervezésében közreműködni
- az egészségügyi szűrővizsgálatok lebonyolításában részt venni, a szűrést szükség esetén

oron kívül javasolni

- a rendszeres óvodlátogatást figyelemmel kísérni, szükség esetén jelezni a hiányzást
- a családok szociális és anyagi helyzetének megfelelően a különböző támogatásokhoz való hozzájutást javaslatával elősegíteni
- minden rendelkezésre álló eszközzel segíteni a gyermek családban történő felnevelését
- szülőkkel való együttműködő kapcsolat kialakítása
- jó kapcsolat kiépítése a helyi társadalom gyermekvédelmi rendszerében érintett szervezetekkel, személyekkel
- a prevenció minden gyermekre történő kiterjesztése

Veszélyeztetett: "olyan -magatartás, mulasztás vagy körülmény következtében kialakult-állapot, amely a gyermek testi, értelmi, érzelmi vagy erkölcsi fejlődését gátolja vagy akadályozza" /1977. Évi XXX. Tv. A gyermekek védelméről... 5.§/ Tehát a fenti szükségleteinek kielégítése nem valósulhat meg, személyiségfejlődését valamilyen tekintetben veszélyeztetik.

A hátrányos helyzetű gyermekeknél a szükségletek kielégítése korlátozott valamilyen mértékben, de fejlődése nem veszélyeztetett.

Az ezzel kapcsolatos feladatok elvégzéséhez biztosítani kell a személyi és tárgyi feltételeket:

Személyi: gyermekvédelmi felelős alkalmazása

Tárgyi: egészséges, otthoni környezet, játék és egyéb eszközök - rendelkezésre állna az óvodában.

Az óvodai gyermekvédelmi felelős munkája

A gyermekvédelmi felelős a nevelőtestületnek az a tagja, aki az intézmény vezetőjének megbízásából képviseli a gyermek- és ifjúságvédelmi szempontokat, szervezi, irányítja, és személyes részvételével elősegíti ezeknek a szempontoknak az érvényesülését.

A helyi programban kitűzött feladatokat folyamatosan minden pedagógus végzi, a gyermekvédelmi felelős irányításával.

A gyermekvédelmi felelős feladatai a nevelési év folyamán

- A nevelési év elején megtervezi a gyermekvédelmi munkaprogramot az adott évre. Ezt a feladattervet havonkénti lebontásban készíti el, konkrét tevékenységeket jelölve benne a felelőssel együtt.
- A nevelési év elején írásban tájékoztatja a szülőket a gyermekvédelmi tevékenységről, s arról, hogy probléma esetén milyen óvodán kívüli gyermekvédelmi feladatokat ellátó intézményeket kereshetnek fel.
- Közreműködik a helyi nevelési program gyermekvédelmi fejezetének kidolgozásában.
- Évente legalább egyszer egyeztet az önkormányzat illetékes előadójával, a védőnővel és a gyermekjóléti szolgálattal a nyilvántartást illetőleg.
- Munkájáról évenként írásban beszámol a nevelőtestületi értekezleten, illetve egyéb esetekben az intézményvezető utasítására.
- Összehangolja a gyermekvédelmi tevékenységet az óvodában dolgozó óvónők között.

- Nyilvántartja a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű gyermekeket. Feljegyzi a nyilvántartásban a gyermekekkel, illetve a családdal kapcsolatos intézkedéseket, és azok eredményességét - megbeszélve a csoportvezető óvónővel.
- Folyamatosan ellenőrzi a nyilvántartásba vétel, illetve megszüntetés okait.
- Elősegíti a csoportvezető óvónők felderítő tevékenységét. Szükség esetén családlátogatást végez a csoport óvónőivel.
- Javaslatot tesz a különböző segélyezési formákra, segíti a segélykérelmek, a környezettanulmány elkészítésében, ahol szükséges.
- Részt vesz a gyermekvédelmi munka intézményi ellenőrzésében, értékelésében és a minőségbiztosításban mint a vezető óvónő szakembere.

Az óvodavezető gyermekvédelmi feladatai

A közoktatási törvény módosítása 54. §-a (1) pontjában **az óvodavezető fő feladatává teszi a gyermekek mindenk felett álló érdekeinek érvényesítését és az érvényesülés ellenőrzését.**

Gyermekbalesetek megelőzése

A vezetői felelősség kiterjed az óvodai nevelőmunka egészséges és biztonságos feltételeinek megteremtésén túl a gyermekbalesetek megelőzésére is

A védő-óvó intézkedések részletes feladatait az óvodai házirend tartalmazza, az SZMSZ-ben pedig a személyi felelősség kérdése rögzítve van.

Egészségügyi vizsgálatok biztosítása

Évenként egyszeri orvosi vizsgálat történik az iskolába menő gyermekeknél.

A fogorvos évenként egyszer elvégzi az óvodások szűrővizsgálatát. A rászorulókat egyénileg kezelésre berendeli.

Az egészséges életmód biztosítása

Az óvodavezető megszervezi, hogy az óvodai étkeztetést az óvoda orvosa ellenőrizze.

/Minőségi, mennyiségi szempontból/

Óvodába kerülés

A gyermekek esélyegyenlőségének biztosítása szempontjából a vezető felelős azért, hogy minden gyermek bekerüljön az óvodába abban az évben, amikor az 5. életévét betölti. A jegyző kötelessége, hogy az óvodába listát küldjön az érintett gyermekek nevével, címével ellátva.

A gyermekeknek joguk van ahhoz, hogy fejlődésüket hátráltató tényezőket feltárják és a pedagógiai segítő feladatokat elvégezzék az óvodában.

Az óvoda vezetőjének feladatkörébe tartozik, hogy szükség esetén a családon belüli szociális körülmények figyelembevételével javaslatot tegyen a család bevonására a szociális segélyezettek körébe.

A gyermekekkel kapcsolatos adatok védelme

A gyermekekkel kapcsolatos adatok védelmét a KT. 2. Sz. mellékletében felsoroltak szerint kell **biztosítani**. A 40. § rendelkezik az intézmények működési rendjéről, amely a (4), (5), (7) bekezdésben előírja

- nyilvántartások vezetését
- rendelkezik a házirendről a gyermeki jogokat illetően.

Az óvodai dolgozókat hivatali titoktartási kötelezettség terheli.

13. ÉRVÉNYESSÉGI RENDELKEZÉS

Az Inárcsi Boglárka Napköziotthonos Óvoda Néphagyományőrző Óvodai Programja érvényes:

2017. március 1- től visszavonásig.

A programot indokolt esetben módosíthatja:

- Inárcs Község Önkormányzatának **Képviselőtestülete** ha szervezeti átalakítást hajt végre
- Az óvoda **nevelőtestülete** akkor, ha a testület 70 %-a ezt igényli, illetve ha azt törvényi változás indokolja
- **Szülők**, Szülői Munkaközösség abban az esetben, ha a szülők 90 %-a igényli

A módosítási eljárás **szabályai**:

- Az óvodavezetéshez benyújtott írásos előterjesztésben történjen.
- A változtatás igénye indokolva legyen.

VÉLEMÉNYEZÉSRE JOGOSULT SZÜLŐI KÉPVISELET NYILATKOZATTÉTELE

A SZÜLŐI MUNKAKÖZÖSSÉG A Boglárka Néphagyományőrző Óvoda Pedagógiai Programjának elfogadásához a véleményezési jogát korlátozás nélkül, a jogszabályban meghatározott határidő biztosításával gyakorolta. A dokumentummal kapcsolatban ellenvetést nem fogalmazott meg.

A Szülői Munkaközösség roved véleménye:

Tisztelettel: .....
SZMK Vezető

Inárcs, 2017. február 28.

Legitimációs záradék

A Pedagógiai Programot készítette: Az intézmény nevelőtestülete

Dátum: Inárcs, 2017. január 3.

.....

nevelőtestület nevében aláírása

Inárcs, 2017. február 1.- én jóváhagyta Maczák Jánosné intézményvezető

.....

Ph.

intézményvezető aláírása

A Pedagógiai Programot elfogadta: Az intézmény nevelőtestülete

Dátum: Inárcs, 2017. február 1.

.....

aláírás

A véleményét nyilvánította:

Dátum: Inárcs, 2017. február 28.

.....

szülői szervezet nevében aláírás

Az egyetértését kinyilvánította/ellenőrizte:

Dátum: Inárcs, 2015. December 16.

.....

fenntartó nevében aláírás

MELLÉKLET

Ötletek a matematikai nevelés éves tervezéséhez

4-5 évesek csoportja

1. Tárgyak, személyek, dolgok tulajdonságainak felismerése, megnevezése.
2. Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonság szerint.
3. Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint: halmazképzések, fogalomalkotások.
4. Szétválogatás (osztályozás) meghatározott tulajdonság szerint
5. Tárgyak sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság szerint.
6. Tárgyak sorba rendezése megfigyelt elvszerűség, saját (szubjektív) elgondolás szerint.
7. Irányított összehasonlítások.
8. Szavakban történő összehasonlítások. Ítéletek.
9. Ismerkedés az összemérés eszközével, módjával.
10. Mennyiségek összemérése.
11. Halmazok összemérése, becslések, párosítások.
12. Ugyanannyi előállítás mozdulattal, hanggal, bármivel.
13. Kis számok összkép alapján megszámlálás nélkül.
14. Megszámlálás, leszámlálás 6-10-es számkörben.
15. Hosszúság mérése kirakott egységekkel.
16. Magasságmérés kirakott egységekkel.
17. Halmazalkotások, bontások, számlálás. Több, kevesebb, ugyanannyi – megállapítások
18. Több, kevesebb, ugyanannyi, számlálás, kiegészítés.
19. Építések, szabad alkotások építőelemekből, pálcákból, síklapokból.
20. Formaazonosságok felismerése, párosítások.
21. Papírnírás szabadon: síkformák keletkeztetése.
22. Építőelemek, építmények, rendezett sorok összehasonlítása, szétválogatása, különböző geometriai tulajdonságok szerint.
23. Építések szabadon egy feltétel megtartásával.
24. Tárgyak válogatása: egyenes, görbe, ez is, az is – tulajdonságok felismerése alapján.
25. Játék a tükör előtt.
26. Tájékozódás térben, síkban.
27. Puzzle-kirakások.

5-6-7 évesek csoportja

1. Tárgyak, személyek, dolgok, tulajdonságainak felismerése, megnevezések.
2. Tárgyak, személyek, dolgok összehasonlítása tulajdonságaik alapján.
3. Kiválogatás, általánosítás kiemelt tulajdonság szerint: halmazképzések, fogalomalkotások.
4. Szétválogatások (osztályozások) meghatározott tulajdonság szerint.
5. Tárgyak, személyek, halmazok sorba rendezése megnevezett mennyiségi tulajdonság alapján.
6. Dolgok rendezése meghatározott tulajdonság szerint.
7. Irányított összehasonlítások

8. Szavakban történő összehasonlítások, ítéletalkotások.
9. Mennyiségek összemérése, becslések, ítéletalkotások.
10. Mennyiségek összemérése térben.
11. Mennyiségek összemérése tömegük szerint.
12. Halmazok összemérése, becslések, párosítások.
13. Ugyanannyi előállítás, ugyanannyivá tevés elvevéssel, kiegészítéssel.
14. Számlálás gyakorlása különböző tárgyakon, személyeken.
15. Tő- és sorszámok.
16. Megszámlálás, leszámlálás.
17. Darabszámmal kapcsolatos történetek kitalálása, eljátszása.
18. Sorszámok gyakorlása.
19. Halmazok bontása, számlálás, több, kevesebb, ugyanannyi.
20. Mérések különböző egységekkel.
21. Tömeg, űrtartalom mérése.
22. Síkbeli alkotások szabadon, mozaiklapokból.
23. Építés szabadon különféle formákból
24. Papírnírási: különböző formájú síklapok létrehozása.
25. Mozgás a tükör előtt.
26. Tájékozódás térben, síkban
27. Nyitott, zárt vonalak között tájékozódás.

Felhasznált irodalom

Perlai Rezsőné: A matematikai nevelés módszertana. Nemzeti
Tankönyvkiadó
Budapest 1997.

Porkolábné dr. Balogh Katalin: Kudarc nélkül az iskolában. Alex-typo.1992.

FÜGGELÉK

ŐSZI ÉVSZAK

Segédlet a néphagyományőrző tevékenységek kiválasztásához

		Néprajzi ismeretgyűjtés.
Az őszi évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, eszközök		
ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	előkészítése, kerti szerszámok, szüretelő edények, ollók, stb. A termések feldolgozásához hely és eszközök. A népi sportjátékokhoz megfelelő terep. Búcsúra vagy szüreti mulatságra előkészületek. A téli tevékenységhez anyaggyűjtés, tárolás. Séta az óvoda körül az erdőben, a réteken. Tájéjegismerő túrák a családokkal. Udvar őszi rendezése, veteményeskerti munkák, betakarítás, komposztálás, stb.
	A külső világ tevékeny megismerése	Közös termésgyűjtések otthon, erdőn, mezőn. Szüret egy családban vagy egy gazdaságban: kukoricatörés, szőlőszüret, dióverés stb. Szüreti felvonulás. Mustkészítés, szüreti bál gyerekeknek, szülőknek. Búcsúkon közös részvétel. Az összegyűjtött népművészeti eszközök elrendezése. Befőzések, aszalások, rendszeres salátakészítések, stb. Évszakkfal, terméssarok, terméstál, élősarok stb.
Gyerekek	Mese, vers	Népi játékos mondókák, ujjasdik, hintáztatók, ringatók, altatók, csúfolók, hangutánzók, kiszámolók, őszi mondogatók, vásárosok stb. Népmesék, láncmesék, évszakhoz kapcsolódó mesék.
	Ének-zene	Őszi szüretelő játékok, dalok. Zenehallgatáshoz környékbeli népdalok. Levélprézelések, ragasztások, nyomatok. Termések rakosgatása, képalakítás, eszközök készítése.
a játékokban	Kézimunka	Őszi gyümölcsök, termések mintázása, festése stb. Élményrajzok, festések a szüretéről, búcsúról, más tevékenységről. Népi motívumok rajzolása. Természetes anyagokból játékeszközök készítése: - makk gesztenye figurák - kukoricából csuhé-, csutkajátékok, morzsolás - dióhéjból katica, teknős, pengettyű - zöldségből különféle bábok, játékok - tökből lámpás stb.
	Mozgás	Lovacsok terméslóval, várvédő játékok, küzdőjátékok, labdajátékok, ügyességi játékok. Családos vetélkedők.

TÉLI ÉVSZAK

Segédlet a néphagyományőrző tevékenységek kiválasztásához

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	<p>A helyi hagyományok megismerése.</p> <p>A téli évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, madáreleség gyűjtés, hólapátolások előkészületei. Anyagok gyűjtése: rongyok, gyapjú, agyag, szalma, tejfölös poharak, búza, cseresznye vagy meggyfaág stb.</p> <p>Ajándékok készítéséhez anyagok beszerzése. Lucázáshoz eszközök készítése. Mikulás ünnepség szervezése. Népi kismesterségek feltételeinek megteremtése. Például: szövés, agyagozás, stb.</p> <p>Karácsonyi előkészületekhez különböző anyagok beszerzése: adventi koszorúhoz, ünnepi asztalhoz, pásztorjátékokhoz, karácsonyfához stb.</p> <p>Munkadélutánok szervezése Karácsony és Farsang előtt. Farsangi díszítéshez, álarcokhoz, jelmezekhez anyagok, kellékek gyűjtése.</p>
Gyerekek	A külső világ tevékeny megismerése	<p>Téli séták a környező természetben. Madáretetés az erdőben, parkban, óvoda udvarban. Játék az őszi termésekkel (csuhébabák, állatok). <i>Borbála</i> napon cseresznye vagy meggyfa ág vízbe helyezése. <i>Luca</i> napon lucázás, búza vetés. <i>András</i> nap után adventi koszorú készítés. <i>Karácsonyi</i> előkészületek: mézeskalács sütés, szaloncukor főzés. Ajándék készítés, karácsonyfa díszítés a szülők bevonásával. <i>Farsangi</i> fánk sütés.</p>
a	Mese, vers	<p>Ölbevevős mondókák, lovagoltatók, ujjasdik, időjóslok. Lucázó versek, pásztorjáték, karácsonyi mondókák, újévi mondókák, jókívánások.</p>
játékban	Ének-zene	<p>Évkörhöz kapcsolódó népmesék.</p> <p>A téli ünnepkörhöz kapcsolódó dalos játékok: <i>Mikulás</i>, <i>Karácsony</i>, <i>Újév</i>, <i>Farsang</i>, stb.</p>
	Kézimunka	<p>Zenehallgatás a jeles napok dalaiból. Adventi hangverseny. Farsangi mondókázás, óvó néni tánca. Népi kismesterségek gyakorlása. Agyagozás: figurák, plakettek, díszítések. Fonások, szövések, varrások, rongybabázás, nemezelés. Szalmadíszek, kukoricafüzér készítés, díszítőmunkák, ajándékok karácsonyra. Gyertyaöntés.</p>
	Mozgás	<p>Élményrajzok, festések a jeles napok és a téli örömök emlékeiből.</p> <p>Farsangi álarcok, maszkok készítése.</p> <p>Téli játékok: hólapátolás, hó-vár építés, szánkózás, csúszkálás, stb. Családdal közös szánkótúrák.</p>

TAVASZI ÉVSZAK

Segédlet a néphagyományörző tevékenységek kiválasztásához

		A tágabb környezet hagyományaival való ismerkedés. A tavaszi évszak megfigyeléseihez: séták szervezése, szántóföldek, parasztházak megtekintése. A tavaszi hajtatásokhoz a feltételek megteremtése, kerti munkák megkezdése. Népi motívumok gyűjtése. Anyagok gyűjtése: tejfölös poharak, rongyok, magok, stb. Húsvéti előkészületekhez: tojás, méhviasz, hagymahéj, zöld levelek gyűjtése, írka előkészítése. Locsolkodáshoz eszközök, komatálazáshoz ajándék készítése. Majális szervezéséhez: szalagok, botok, lombos ág. Pünkösödüléshez eszközök gyűjtése. Gyermeknap előkészületek.	
ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	Túrázás, "határjárás" a közvetlen környezetben. Veteményezés, kerti munkák, palánták kiültetése.	
	A külső világ tevékeny megismerése	Élősarokban: hajtatások, rügyeztetések, ültetések. Szántóföldi munkálatok megtekintése. Növényekből játékkészítés: fűzfából, bodzából. Faültetés a <i>Föld napján</i> . <i>Madarak napján</i> pl.: madáritató készítés. Tájházak, múzeumok, népi kismesterek látogatása. <i>Húsvéti</i> előkészületek, nagytakarítás, locsolkodás. <i>Komatálazáshoz</i> pogácsa vagy kalácssütés. <i>Májusfa</i> állítás az udvaron, majd kitáncolás. <i>Pünkösödüléshez</i> játékeszközök készítése, közös játék. Játszódelutánok gyerekekkel szülőkkel. Tavaszköszöntő, tavaszhívogató mondókák, találós kérdések. Húsvéti mondókák, locsolkodó rigmusok stb. Mozgásos játékokat kísérő különböző mondókák. Évszakhoz kapcsolódó mesék.	
Gyerekek a játékokban	Mese, vers	Tavaszi "játsszók", dalos játékok: zöldágjárók, tekeredők, fogyógyarapodók, szerepcserélők, párváltók. Komatálazó dalok, tavaszköszöntő majális. Pünkösödülő játékok.. Zenehallgatáshoz, az ünnepkörhöz tartozó helyi népdalok. Díszítő munkák: virágosítások, vágások, agyagozás, festés. Tojás díszítés: méhviassszal, festéssel, karcolással. Batikolás levél, fűszál, stb. rátéttel. Festés hagymahéj forrázatban. Élményrajzok az ünnepkörhöz kapcsolódóan. Májusfa, májusi koszorú készítése.	
	Ének-zene	Tavaszi színek felhasználása. Papírsárkány készítés, díszítés. Természetes anyagokból: rongybaba készítés, szövések, nemezelés, agyagozás, gyékényezés.	
	Kézimunka	Hintajátékok, labdajátékok, sörgések, fogócskák, bújócskák. Mozgások térbeli alapformák létrehozásával. Gyermeknap vetélkedőjátékok, népi játékok gyerekekkel, szülőkkel. Sárkányeregetés. Kirándulások, vetélkedők a családokkal.	
	Mozgás		

NYÁRI ÉVSZAK

Segédlet a néphagyományörző tevékenységek kiválasztásához

ÓVÓNŐ	Tartalmi és szervezési feladatai	<p>A gyakorlati tapasztalatok elemzése, értékelése, feladatok.</p> <p>A nyári évszak megfigyeléseihez: séták, tájmegismerő kirándulások és gyűjtőutak előkészítése.</p> <p>A népi kismesterségek gyakorlásához eszközök beszerzése: agyag, gyapjúfonalak, madzagszövő, udvari "szövőszék" stb.</p> <p>A mozgásos népi sportjátékokhoz hely és eszközök biztosítása.</p> <p>Lakodalmas játékokhoz eszközök kellékek gyűjtése.</p> <p>Összegyűjtött növények raktározásának előkészítése.</p> <p>Séták erdőben, mezőn, távolabbi tájakon, túranapok.</p> <p>Tájmegismerő kirándulásokon a népi kismesterek munkájának megtekintése, családok bevonásával.</p>
	A külső világ tevékeny megismerése	<p>Aratásnál kalászgűjtés, búzakoszorú készítése, kenyérsütés a kenyér ünnepére.</p> <p>Nyári termések gyűjtése, aszalás, befőzés, savanyítás, lekvár főzés.</p> <p>Növényekből játékkészítés, ismerkedés a vizinövényekből készült játékeszközökkel.</p> <p>Gyógynövénygyűjtés.</p>
Gyereka játékban	Mese, vers	<p>Névcúfolók, lakodalmas csujjogatók, főzőcskézők, állatokat idézők, kiolvasók.</p> <p>A természet jelenségeiről szóló mondókák.</p> <p>Az évkörhöz kapcsolódó népmesék.</p>
	Ének-zene	<p>Tavaszi "játészó" dalos játékok felelevenítése, játszása.</p> <p>Lakodalmas játékdalok, leányjátékok.</p> <p>Környékbeli népdalok énekelgetése.</p> <p>Az évközben alkalmazott technikák és a különböző manuális tevékenységek gyakorlása.</p>
	Kézimunka	<p>Nyári színek alkalmazása.</p> <p>Népi kismesterségek gyakorlása a szabadban és a természetben:</p> <ul style="list-style-type: none"> - fonások, varrások, szövések - nemezelés, rongybabázás, agyagozás, stb. <p>Sárkánykészítés.</p>
	Mozgás	<p>Ügyességi népi sportjátékok, küzdőjátékok. Sárkányeregetés.</p> <p>Futások, akadályok, kerülgetések.</p> <p>Kötélhúzás, karikajátékok.</p> <p>Vízhez szoktatás játéka. Nyári túrák.</p>

Felhasznált és ajánlott irodalom

Agárdi Sándor: Praktikum az óvodai és általános iskolai környezeti neveléshez mindenkinek
AQUA Kiadó 1995.

Az óvodai nevelés programja
OPI, Budapest 1989.

Bakonyiné Vince Ágnes - Nagyné Kasza Ilona:
Mozgás-öröm a szabadban
M.P.T. Budapest 1989.

Berhidai Magdolna, F. Nagy Tibor, Kiss Anna:
Máktündérek, csutkanépek.
Budapest, 1984.

Dr Bucherna Nándorné - Faust Dezsőné - Zadravecz Teréz:
Néphagyományörzés az óvodában
HANI Alapítvány 1991.

Dr Buda Béla:
A közvetlen emberi kommunikáció szabályszerűségei
Tömegkommunikációs Kutatóközpont 1988.

Domanovszky György:
A magyar nép díszítőművészete I,II.
Budapest, 1981.

Dömötör Tekla: Magyar népszokások
Budapest 1985.

Drámapedagógiai Magazin, 1994. május.

Falvay Károly:
Ritmikus mozgás - énekes játék
OPI, Budapest 1990.

Forrai Katalin: Ének
az óvodában
Zenemű Kiadó, Budapest 1974.

Dr Füle Sándor:
Pedagógiai program készítése
OKI, Budapest 1997.

Gósy Mária:
Óvonói beszédviselkedés
Káta-Press, Budapest 1990.

Guzsalyas folyóirat
Budapesti Művelődési Központ

Keresztúri Ferencné előadásai a bp-i Mályva téri óvodában, 1989-90.

Kiss Tihamér:
A kisgyermek érzelmei
Tankönyvkiadó, Budapest 1987.

Kósa László, Szemerényi Ágnes:

Apáról fiúra
Budapest 1975.

Ludánszkiné Szabó Éva: Óvodai zenei hagyományápolás - népszokások
Hajdúböszörmény 1995.

Nemzeti Alaptanterv
Művelődési és Közoktatási Minisztérium
Budapest 1992.

Tarján Gábor: Mindennapi
hagyomány Mezőgazdasági
Kiadó 1984.

Tanulmányok a kisgyermeknevelésről
OKKER, Budapest 1996.

Dr. Thomas Gordon:
Tanítsd gyermeked önfegyelemre
Studium Effective, 1994.

Dr Tóthszőlősiné Varga Tünde:
Mozgásfejlesztés az óvodában
FER-CO Kft 1994.

Zöld kalandra fel!
NISZA Alapítvány. 1997